

Analiza sieci szkół i przedszkoli prowadzonych przez miasto Racibórz

Opracowanie przygotowano na zlecenie miasta Racibórz.

Zasadnicze prace analityczne zostały wykonane w sierpniu i wrześniu 2015 r. W listopadzie 2015 r. wprowadzono modyfikacje związane z aktualizacją i weryfikacją danych źródłowych oraz uwzględnieniem uwag zamawiającego.

Autor: Mariusz Tobor

współpraca: Andrzej Rzeszut

VULCAN sp. z o. o.

ul. Wołowska 6

51-116 Wrocław

tel. 071 757 29 29

e-mail: vulcan@vulcan.edu.pl

www.vulcan.edu.pl

Wszystkie zestawienia zamieszczone w niniejszym opracowaniu zostały przygotowane przez autora, przy czym:

- dane o dzieciach i uczniach, bazie lokalowej poszczególnych jednostek oświatowych oraz wydatkach na ich funkcjonowanie zostały przekazane przez Wydział Edukacji, Kultury i Sportu Urzędu Miasta Racibórz;
- dane do zestawień wieloletnich dotyczących organizacji raciborskiej oświaty na tle innych samorządów pochodzą z bazy danych oświatowych Systemu Analiz Samorządowych (SAS), dla której pierwotnym źródłem danych jest system informacji oświatowej (SIO);
- dane do wieloletnich zestawień finansowych pochodzą ze sprawozdań Rb-27s i Rb-28s udostępnianych przez Ministerstwo Finansów;
- do przygotowania prognozy liczb uczniów wykorzystano *Prognozę ludności na lata 2014-2050* sporządzoną przez Główny Urząd Statystyczny oraz dane o liczbach ludności wg poszczególnych roczników z Banku Danych Lokalnych GUS.

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Główne ustalenia	7
3. Oświata w Raciborzu na tle gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców	9
3.1. Finanse oświaty	9
3.2. Organizacja szkół	15
3.2.1. Wielkości szkół	16
3.2.2. Wielkości oddziałów	19
3.2.3. Liczby uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy	20
3.2.4. Organizacja przedszkoli	23
4. Prognoza liczb uczniów i wychowanków przedszkoli	26
4.1. Ogólny trend demograficzny	26
4.2. Uwarunkowania prognozowania liczb uczniów i wychowanków przedszkoli	27
4.3. Prognoza zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach samorządowych	28
4.4. Prognoza liczb uczniów w szkołach prowadzonych przez miasto Racibórz	29
5. Sieć przedszkoli	38
5.1. Wychowankowie przedszkoli	39
5.2. Wychowankowie a baza lokalowa przedszkoli samorządowych	40
6. Sieć szkół podstawowych	45
6.1. Uczniowie szkół podstawowych	46
6.2. Uczniowie szkół podstawowych uczęszczający do szkół poza obwodami	51
6.3. Liczby uczniów a baza lokalowa szkół podstawowych	53
7. Sieć gimnazjów	56
7.1. Uczniowie gimnazjów	57
7.2. Uczniowie gimnazjów uczęszczający do szkół poza obwodami	60
7.3. Liczby uczniów a baza lokalowa gimnazjów	63
8. Możliwości i potencjalne efekty optymalizacji sieci jednostek oświatowych	66
8.1. Przedszkola	66
8.1.1. Nadwyżka pojemności przedszkoli	66
8.1.2. Założenia do oszacowania skutków likwidacji przedszkoli	67

8.1.3.	Skutki likwidacji wybranych przedszkoli	68
8.2.	Szkoły podstawowe i gimnazja	70
8.2.1.	Nadwyżka pojemności szkół	70
8.2.2.	Założenia do oszacowania skutków likwidacji szkół	74
8.2.3.	Zmiany w sieci szkół	74
9.	Objaśnienia metodologiczne	80
9.1.	Finanse	80
9.2.	Organizacja szkół i przedszkoli	81
9.3.	Prognoza liczb uczniów i zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach	82

1. Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie zawiera analizę sieci szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli prowadzonych przez miasto Racibórz, ze szczególnym uwzględnieniem wielkości ich bazy lokalowej, w kontekście obecnego i przyszłego zapotrzebowania na usługi oświatowe. Przedstawiamy także opis możliwości zmian w sieci szkół i przedszkoli. Analiza nie obejmuje szkół specjalnych i szkół dla dorosłych.

Poniższa tabela zawiera listę uwzględnionych w opracowaniu szkół i przedszkoli prowadzonych przez miasto Racibórz oraz skróty ich nazw, które są używane w tekście, na mapach i w zestawieniach.

Tabela 1. Jednostki oświatowe prowadzone przez miasto Racibórz uwzględnione w opracowaniu

Skrót nazwy	Nazwa	Zespół	Adres
P02-ZSP3	Przedszkole nr 2	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 3	Sudecka 2
P03	Przedszkole nr 3		Kozielska 27
P05-ZSP4	Przedszkole nr 5	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 4	Bojanowska 7
P09-ZSP2	Przedszkole nr 9	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2	Tuwima 1
P10	Przedszkole nr 10		Ogrodowa 31
P11	Przedszkole nr 11		Jana 20
P12	Przedszkole nr 12		Bema 6
P13	Przedszkole nr 13		Kochanowskiego 4
P14	Przedszkole nr 14		Słoneczna 31
P15	Przedszkole nr 15		Kowalska 1
P16	Przedszkole nr 16		Brzeska 54
P17-ZSP1	Przedszkole nr 17	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1	Jordana 6
P20	Przedszkole nr 20		Polna 25a
P23	Przedszkole nr 23		Mysłowicka 28
P24	Przedszkole nr 24		Bielska 2
P26	Przedszkole nr 26		Żółkiewskiego 26
SP01	Szkoła Podstawowa nr 1		Cecylii 30
SP02-ZSP3	Szkoła Podstawowa nr 2	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 3	Sudecka 2
SP03	Szkoła Podstawowa nr 3		Kpt. S. Myśliwca 16
SP04	Szkoła Podstawowa nr 4		Wojska Polskiego 8
SP05-ZSP4	Szkoła Podstawowa nr 5 dla Mniejszości Niemieckiej	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 4	Bojanowska 5
SP07-ZSP2	Szkoła Podstawowa nr 7	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2	Tuwima 1
SP13	Szkoła Podstawowa nr 13		Stanisława Staszica 12
SP14-ZSP1	Szkoła Podstawowa nr 14	Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1	Jordana 6
SP15	Szkoła Podstawowa nr 15		Słowackiego 48
SP18	Szkoła Podstawowa nr 18		Ocicka 52
G1	Gimnazjum nr 1		Kasprowicza 4
G2	Gimnazjum nr 2		Elżbiety 14
G3	Gimnazjum nr 3		Żorska 2
G5	Gimnazjum nr 5		Opawska 81

Na terenie Raciborza działają też szkoły podstawowe, gimnazja i przedszkola prowadzone przez inne podmioty – samorząd województwa, powiat raciborski, stowarzyszenia itp. Jednostki te uzupełniają sieć szkół i przedszkoli prowadzonych przez miasto, trzeba je więc uwzględniać w analizie. Listę tych jednostek zawiera poniższa tabela.

Tabela 2. Jednostki oświatowe prowadzone przez podmioty inne niż miasto Racibórz

Skrót nazwy	Nazwa	Zespół	Adres	Rodzaj organu prowadzącego
NP Stokrotka	Przedszkole Stokrotka		Starowiejska 60	Osoba fizyczna
NP Domowe	Niepubliczne Przedszkole Domowe Przedszkole		Rybnicka 37	Osoba fizyczna
NP Elfik	Przedszkole "ELFIK JUNIOR"		Londzina 16/2	Spółka prawa handlowego
NP Kubuś	Niepubliczne Przedszkole "Kubusia Puchatka"		Makuszyńskiego 1	Stowarzyszenie
KNSP	Katolicka Niepubliczna Szkoła Podstawowa		Makuszyńskiego 1	Stowarzyszenie
SP08-ZSOMS	Szkoła Podstawowa nr 8	Zespół Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego	Kozielska 19	Samorząd województwa
GMS-ZSOMS	Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego	Zespół Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego	Kozielska 19	Samorząd województwa
GzOD-ZSO1	Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1	Kasprowicza 11	Powiat ziemski

2. Główne ustalenia

- Sieci przedszkoli i szkół podstawowych prowadzonych przez miasto Racibórz należą do najbardziej rozdrobnionych wśród gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców (to znaczy, że liczba szkół i przedszkoli w stosunku do liczby uczniów i wychowanków jest duża). W ok. 90 proc. tych miast liczba dzieci przypadających na jedno przedszkole i liczba uczniów przypadających na szkołę podstawową jest większa niż w Raciborzu.
- Liczby uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy w szkole podstawowej również należały do najniższych w grupie porównawczej (organizacja szkół podstawowych była więc bardzo kosztowna).
- Średnia wielkość gimnazjum w Raciborzu jest obecnie zbliżona do przeciętnej grupy miast powyżej 5 tys. mieszkańców, ale od wielu lat spada.
- Sieć przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów w Raciborzu uzupełniają jednostki oświatowe prowadzone przez inne podmioty – cztery przedszkola, dwie szkoły podstawowe i dwa gimnazja. Stanowią one istotną konkurencję dla jednostek prowadzonych przez miasto.
- Obecna baza lokalowa pozwoliłaby samorządowym przedszkolom na przyjęcie jeszcze prawie 250 dzieci. W przyszłości nadwyżka pojemności przedszkoli będzie rosła, o ile nie nastąpi ponowne podniesienie wieku rozpoczynania obowiązkowego do 7 lat.
- Łączna nadwyżka pojemności kalkulacyjnej szkół podstawowych i gimnazjów pozwoliłaby obecnie na przyjęcie do nich jeszcze 1500 uczniów (na jednej zmianie). Z każdego wariantu prognozy liczb uczniów wynika, że – przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej – nadwyżka ta będzie niemal nieustannie rosła.
- Wskazane jest zoptymalizowanie sieci przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów. W ramach tej optymalizacji w najbliższym czasie należy rozważyć:
 - Likwidację czterech najmniejszych przedszkoli – P02, P05, P09 i P16 (które jednak położone są na obrzeżach miasta i z dala od innych placówek) lub likwidację trzech spośród przedszkoli położonych w pobliżu centrum miasta – P03, P12 i P20;

- Likwidację najmniejszych szkół podstawowych (zwłaszcza SP02, SP07 i SP14) i jednego z dwóch najmniejszych gimnazjów (G3 lub G5). Możliwe są także rozwiązania alternatywne.
- Ponadto z perspektywy zarządczej wskazane jest utworzenie formalnych zespołów szkół w kompleksach obiektów, w których sąsiadują ze sobą szkoła podstawowa i gimnazjum – SP18 i G3 oraz SP01 i G2. Stworzyłoby to optymalne warunki do elastycznego i efektywnego gospodarowania zasobami tych kompleksów, np. bazą sportową i salami lekcyjnymi, kadrą nauczycielską oraz pracownikami administracji i obsługi, a także ułatwiłoby zarządzanie infrastrukturą techniczną i prowadzenie inwestycji.

3. Oświata w Raciborzu na tle gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców

Informacje zawarte w niniejszym rozdziale dotyczą raciborskiej oświaty jako całości. Zatem przedstawione tutaj wielkości i wskaźniki odnoszą się do wszystkich szkół i przedszkoli. Były więc wyliczone jako sumy uwzględniające łącznie wszystkie jednostki oświatowe (np. kwoty wydatków inwestycyjnych) lub średnie dla wszystkich jednostek danej kategorii (np. średnie wielkości oddziałów wyliczane jako iloraz łącznej liczby uczniów i łącznej liczby oddziałów we wszystkich szkołach danego typu). Analogicznie wyliczane były wskaźniki dla jednostek samorządowych z grupy porównawczej. Informacje o zróżnicowaniu sytuacji poszczególnych szkół i przedszkoli prowadzonych przez miasto Racibórz zawarte są w następnych rozdziałach.

3.1. Finanse oświaty

Zamieszczone poniżej zestawienia zawierają podstawowe informacje o finansach oświaty. Jak większość wykresów w tym rozdziale, przedstawiają one sytuację gminy Racibórz na tle grupy porównawczej – gmin miejskich liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.

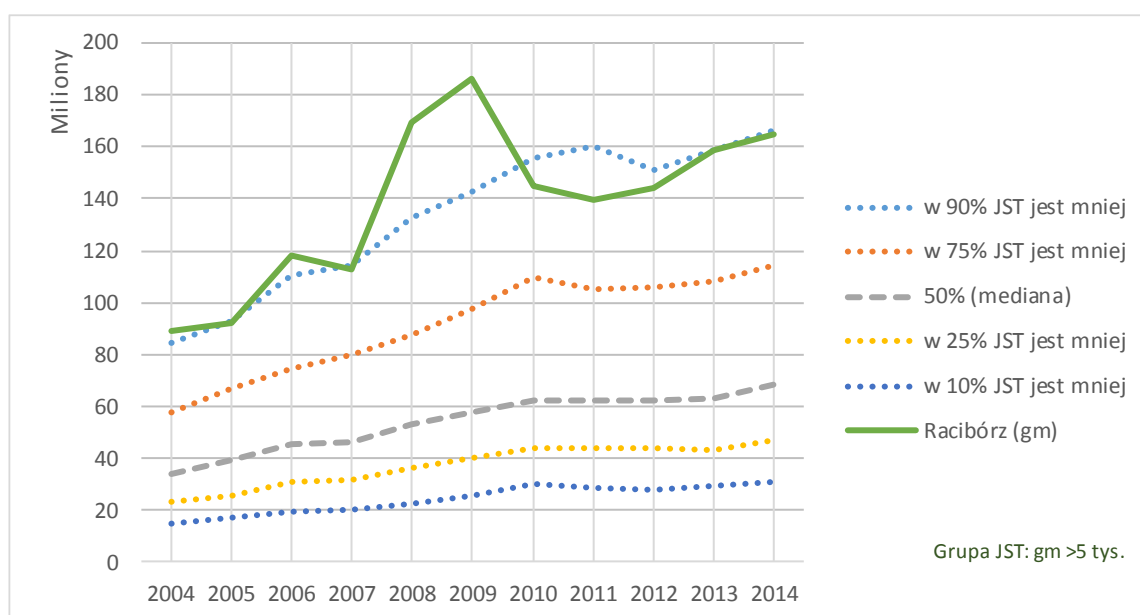
- Na osi poziomej każdego z tych wykresów zaznaczono kolejne lata, a na osi pionowej wartości liczbowe badanego wskaźnika.
- Zielona linia ciągła łączy wartości wskaźnika wyliczonego dla gminy miejskiej Racibórz w kolejnych latach.
- Środkowa, szara linia przerywana łączy wartości mediany dla samorządów należących do grupy porównawczej. W połowie tych samorządów wartość badanego wskaźnika jest większa, a w drugiej połowie mniejsza od wartości mediany.
- Kropkowane pomarańczowe i żółte linie dzielą obszary wartości wskaźników na ćwiartki, tzn. w 75 procentach samorządów wartości wskaźnika są większe niż to wskazuje żółta linia, a w 25 procentach samorządów wartości tego wskaźnika są mniejsze. Analogicznie w 75 procentach samorządów wartości wskaźnika są mniejsze niż to wskazuje pomarańczowa linia, a w 25 procentach samorządów wartości tego wskaźnika są większe.

- Skrajne niebieskie, kropkowane linie pokazują wartości wskaźników, powyżej (w wypadku górnej linii) i poniżej (w wypadku dolnej linii) których mieszczą się wartości wskaźnika 10 procent samorządów.

Przebieg zielonej ciągłej odzwierciedla wieloletnie trendy zmian wskaźnika, a jej obserwacja na tle pozostałych linii, ukazujących sytuację podobnych samorządów, pozwala łatwo zauważyć kiedy te trendy są typowe, a kiedy odbiegają od tego, co dzieło się w innych samorządach.

Pierwszy wykres pokazuje wielkość budżetu gminy na przestrzeni ostatnich lat. Przez większą część analizowanego okresu wielkość budżetu gminy Racibórz była zbliżona do poziomu, poniżej którego znajdowało się 90 proc. samorządów z grupy porównawczej. Wynika to przede wszystkim z faktu, że Racibórz należy do największych miast w tej grupie (pod względem liczby ludności jest 22 na 216 miast powyżej 5 tys. mieszkańców).

Wykres 1. Łączne wydatki budżetu miasta

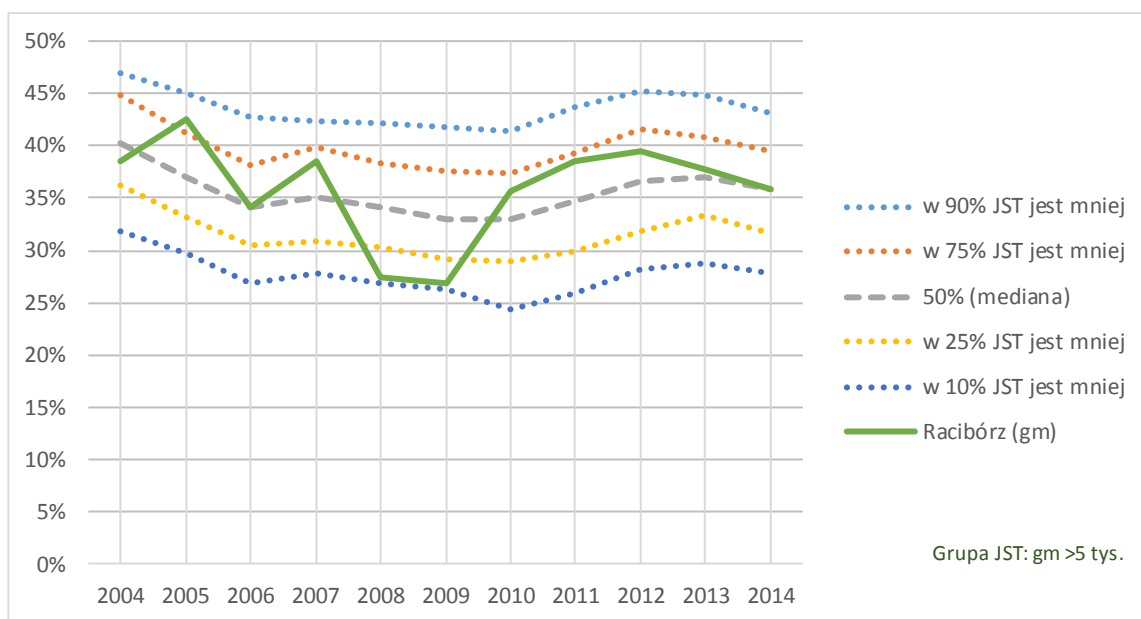

Wykres 2 prezentuje zmiany udziału łącznych wydatków oświatowych¹ w wydatkach budżetu JST. Udział ten podlegał dużym wahaniom, przy czym w ostatnich latach był zbliżony do mediany grupy porównawczej.

¹ Przyjęty w niniejszym opracowaniu sposób wyliczania wydatków oświatowych oraz innych wielkości, które mogą być różnie rozumiane i wyliczane na różne sposoby, wyjaśniony jest w rozdziale

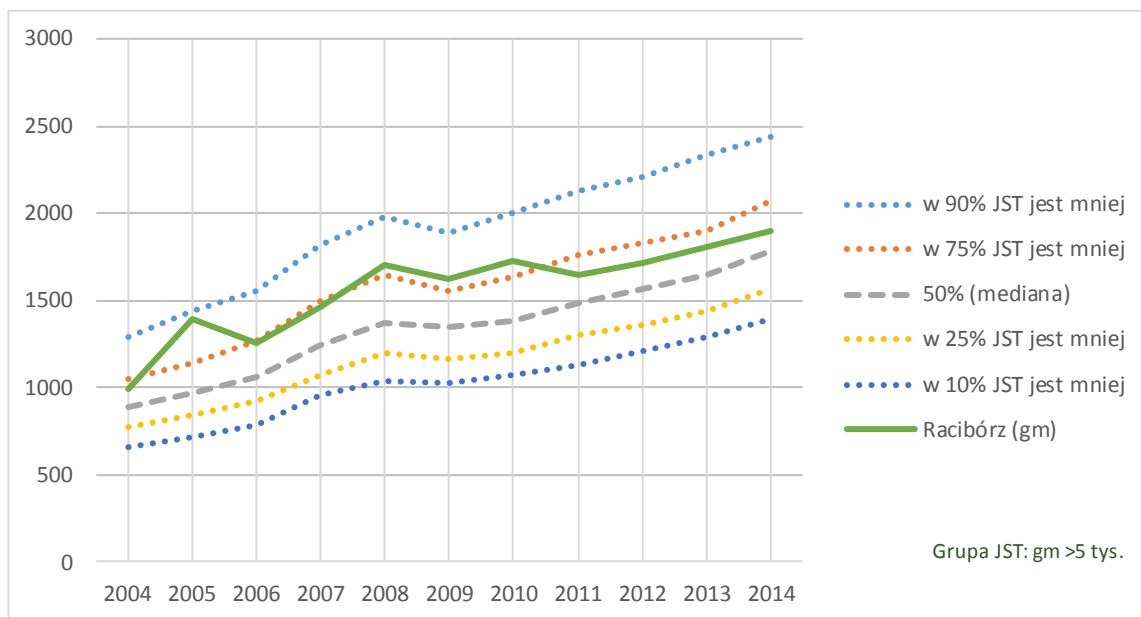
Objaśnienia metodologiczne.

Wykres 2. Łączne wydatki oświatowe w budżecie JST

Wykres 3 zawiera informacje o dochodach własnych budżetu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Dochody własne to przede wszystkim dochody z podatków i opłat oraz ze sprzedaży majątku gminy. Wskaźnik ten charakteryzuje do pewnego stopnia możliwości finansowe samorządu. W gminie Racibórz wskaźnik ten przez cały badany okres utrzymywał się na poziomie zdecydowanie wyższym od przeciętnej.

Wykres 3. Dochody własne na mieszkańca (w złotych; liczba mieszkańców z 2014 r.)

Głównym źródłem finansowania oświaty jest część oświatowa subwencji ogólnej, czyli tzw. subwencja oświatowa. W większości JST nie pokrywa ona jednak wszystkich bieżących kosztów prowadzenia szkół. Dlatego samorządy współfinansują oświatę z własnych środków.

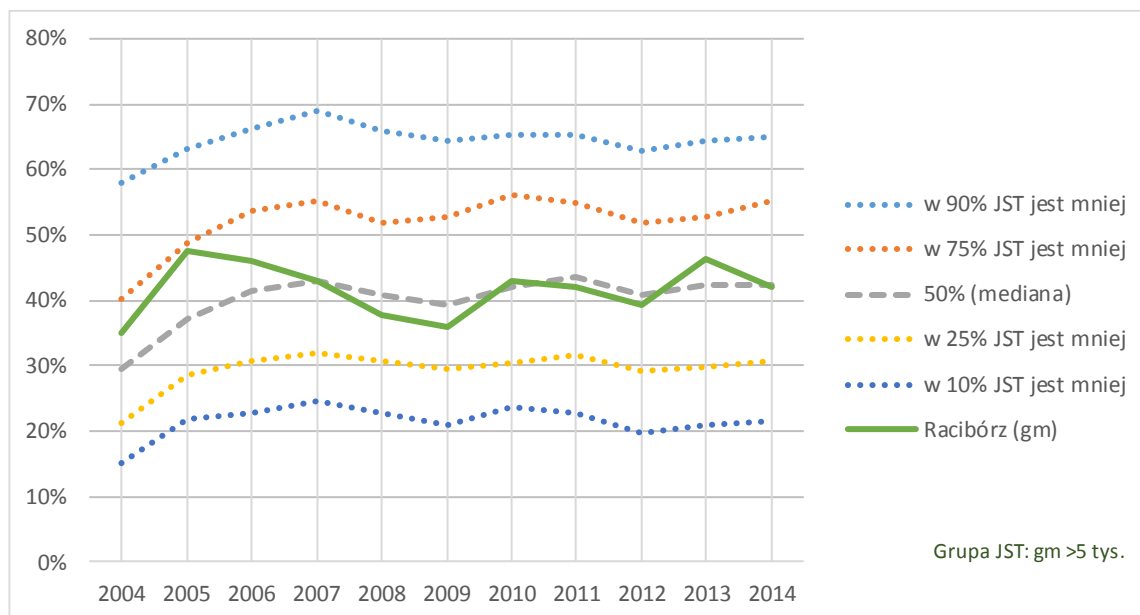
Do oceny stopnia owego współfinansowania używamy wskaźnika nadwyżki wydatków nad subwencją. Wskaźnik ten służy jako miara wielkości współfinansowania przez samorząd tych wydatków oświatowych, **na które z założenia przeznaczona jest subwencja oświatowa**. Dlatego nie uwzględnia on wydatków na cele, na które subwencja nie jest przeznaczona, np. na utrzymanie przedszkoli lub dowożenie uczniów. Przy wyliczaniu nadwyżki wydatków nad subwencją pomijane są też wydatki majątkowe (inwestycyjne).

Interpretacja tego wskaźnika jest następująca:

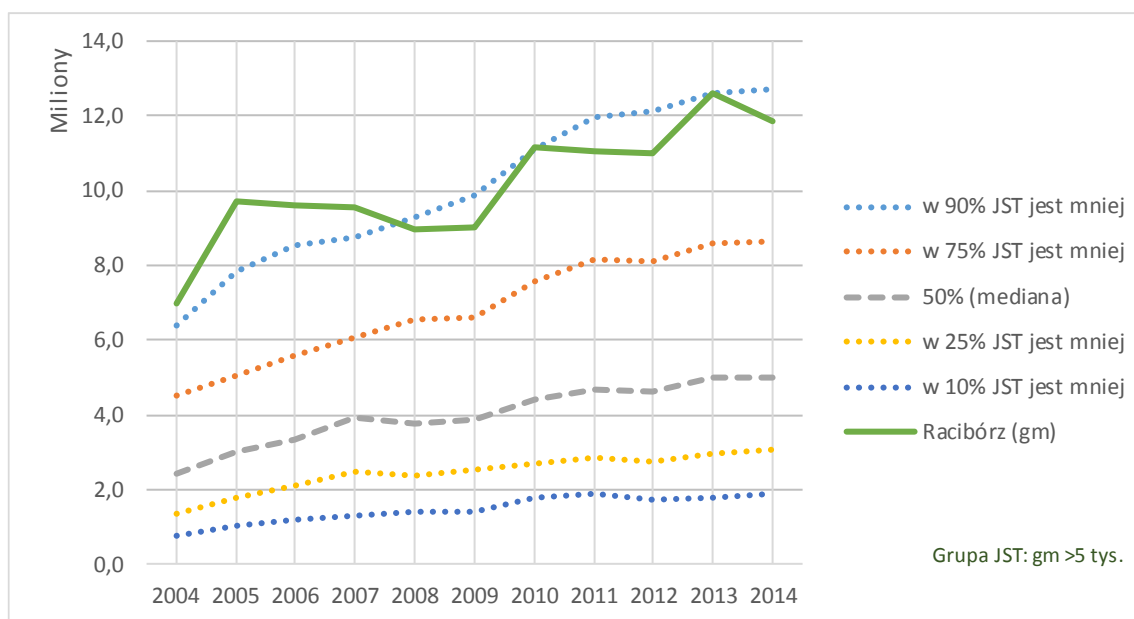
- Jeśli wskaźnik nadwyżki wydatków nad subwencją wynosi 0, to wydatki na zadania finansowane przez subwencję oświatową są równe tej subwencji.
- Jeśli zaś wskaźnik wynosi np. 15 proc., to wydatki są o 15 proc. wyższe od subwencji.

Wykres 4 przedstawia zmiany wskaźnika nadwyżki wydatków nad subwencją, a wykres 5 ilustruje, jak zmieniała się kwota tej nadwyżki, tzn. ile pieniędzy pozyskanych z dochodów pozasubwencyjnych gmina musiała przeznaczyć na sfinansowanie bieżącej działalności szkół.

Wykres 4. Wskaźnik nadwyżki wydatków nad subwencją

Wykres 5. Kwota nadwyżki wydatków nad subwencją (w złotych)

W Raciborzu wskaźnik nadwyżki wydatków nad subwencją oscylował wokół mediany grupy porównawczej i w 2014 r. wyniósł 42 proc.² Kwota nadwyżki, która w 2014 r. wyniosła prawie 12 mln zł³ (przy subwencji wynoszącej ponad 28 mln zł), ze względu na wielkość miasta należy do największych w grupie porównawczej.

Tabela 3 zawiera informacje o wielkości wydatków majątkowych (inwestycyjnych), a wykres 6 przedstawia udział tych wydatków w łącznych wydatkach oświatowych. Jest rzeczą zupełnie normalną, że wydatki tego typu podlegają dużym zmianom, a w niektórych latach w ogóle nie występują. Tymczasem w Raciborzu wydatki tego rodzaju prawie w każdym analizowanym roku były ponadprzeciętnie wysokie.

² Warto zauważyć, że gminy miejskie pow. 5 tys. mieszkańców i gminy miejsko-wiejskie powyżej 20 tys. mieszkańców są grupami samorządów o najwyższych przeciętnych wskaźnikach nadwyżki wydatków nad subwencją.

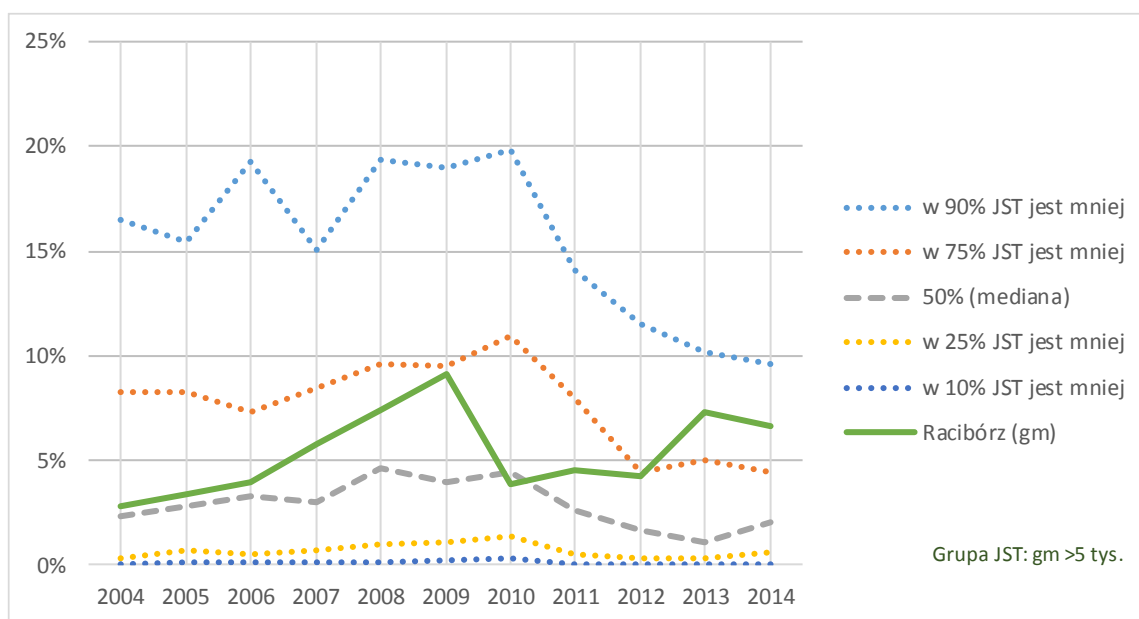
³ Wg obliczeń zgodnych z metodologią opisaną w rozdziale

Objaśnienia metodologiczne. Należy pamiętać, że przyjęcie innej metody wyliczeń, np. uwzględnienie lub nieuwzględnienie pewnych paragrafów klasyfikacji budżetowej, da inne wyniki.

Tabela 3. Wydatki majątkowe w oświacie (w złotych)

Rok	Kwota
2004	929 833
2005	1 277 013
2006	1 525 647
2007	2 411 165
2008	3 313 299
2009	4 394 372
2010	1 930 372
2011	2 390 594
2012	2 385 808
2013	4 290 871
2014	3 820 843

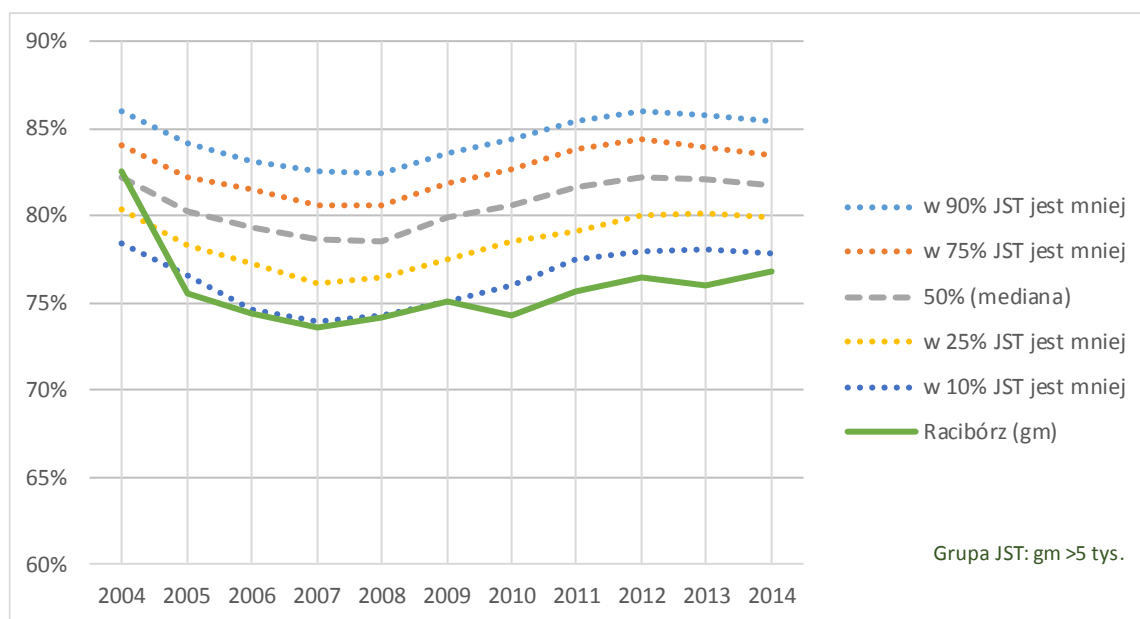
Wykres 6. Udział wydatków majątkowych w wydatkach oświatowych

Ostatni wykres w tym podrozdziale przedstawia udział wydatków osobowych, czyli wydatków na wynagrodzenia pracowników i pochodne od tych wynagrodzeń, w bieżących wydatkach oświatowych.

Zbyt wysoki poziom tego wskaźnika może świadczyć o niebezpiecznym ograniczeniu wydatków rzeczowych (np. na zakupy książek i pomocy naukowych). Zbyt niski zaś wiąże się czasami z nadmiernymi wydatkami na utrzymanie budynków szkół i przedszkoli, np. ze względu na duże koszty ich ogrzewania i oświetlenia.

Wykres 7. Udział wydatków osobowych w bieżących wydatkach oświatowych

3.2. Organizacja szkół

W niniejszym opracowaniu konsekwentnie używamy pojęcia *klasa* jako określenia dla poziomu (roku) nauczania. Pojęcie *oddział* oznacza zaś podstawową jednostkę organizacyjną szkoły, czyli grupę uczniów (część klasy), którzy razem odbywają większość lekcji⁴. W takim ujęciu np. każde gimnazjum ma trzy klasy, a każda z tych klas może mieć różną liczbę oddziałów.

W szkołach ogólnodostępnych przeważająca część zajęć nauczycieli odbywa się z oddziałami (lub grupami uczniów utworzonymi przez podzielenie oddziałów). Zatem to przede wszystkim od liczby oddziałów zależy liczba nauczycielskich etatów przeliczeniowych, które muszą być sfinansowane w danej szkole, a liczebności (wielkości) oddziałów są głównym czynnikiem, od którego zależą koszty kształcenia jednego ucznia. Z pewnym uproszczeniem można przyjąć, że im niższa jest liczba uczniów w oddziale, tym większe są jednostkowe (przypadające na jednego ucznia) koszty kształcenia należących do niego uczniów⁵. Z drugiej strony zaś w mniejszych oddziałach warunki nauki i pracy są bardziej komfortowe⁶.

⁴ Analogicznie *oddział* definiowany jest w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutowych publicznych przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624, z 2002 r. z późn. zmianami).

⁵ W starszych klasach szkół podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych zależność ta nie jest pełna, ze względu na, wynikającą z przepisów, konieczność dzielenia oddziałów na grupy na niektórych zajęciach (informatyki, języków obcych, WF). W związku z tym np. oddział 24-osobowy, który nie musi być dzielony na grupy, wymaga mniejszej liczby godzin nauczycielskich niż oddział 25 osobowy, w którym takie podziały są konieczne.

⁶ Jednak, wbrew potocznej opinii, nie udowodniono do tej pory większej efektywności kształcenia w małych oddziałach.

Jeżeli liczby uczniów na poziomie poszczególnych klas (zwłaszcza szkół podstawowych i gimnazjów, które mają obwody) są na tyle duże, że istnieje względna swoboda w określaniu liczby i wielkości oddziałów, to szkoła jest elastyczna organizacyjnie, tzn. można elastycznie dopasowywać jej organizację do zmieniającej się liczby uczniów i innych uwarunkowań.

Choć dość często zdarzają się mniejsze szkoły, które nie mają nieracjonalnie małych oddziałów, jednak wraz ze spadkiem wielkości szkoły szybko rośnie prawdopodobieństwo wystąpienia, wymuszonych przez brak elastyczności, kosztownych rozwiązań organizacyjnych. Na przykład, jeśli do niewielkiej szkoły podstawowej co roku przychodzi 22-24 uczniów, to w każdej klasie może ona mieć po jednym oddziale o wielkości korzystnej z ekonomicznego punktu widzenia. Jeśli jednak w każdym roku szkoła ta będzie miała około 30 pierwszoklasistów, to – ze względu na ustawowe ograniczenie wielkości oddziałów klas I-III szkół podstawowych do 25 uczniów⁷ – konieczne będzie utworzenie dwóch małych oddziałów na poziomie każdej klasy.

3.2.1. Wielkości szkół

Wykresy w tym podrozdziale pokazują zmiany średnich wielkości szkół z tym, że dwa pierwsze przedstawiają liczby uczniów przypadających na jedną szkołę, a na pozostałych wykresach uwzględnieni są tylko uczniowie klas I. Liczby pierwszoklasistów szybciej niż liczby wszystkich uczniów uwiadamiają wahania i zmiany trendów. Poza tym ułatwiają porównywanie szkół trzyklasowych z sześcioklasowymi.

Z zestawień wynika, że liczba uczniów przypadających na jedną szkołę podstawową od wielu lat należy do najniższych w grupie gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców⁸. Zatem sieć szkół podstawowych w Raciborzu jest **mocno rozdrobniona**.

Wzrost przeciętnej liczby pierwszoklasistów, który wystąpił w roku szkolnym 2014/15, spowodowany był obniżeniem wieku rozpoczynania obowiązków szkolnych (był to pierwszy rok, w którym do szkół obowiązkowo poszła tak duża część sześciolatków).

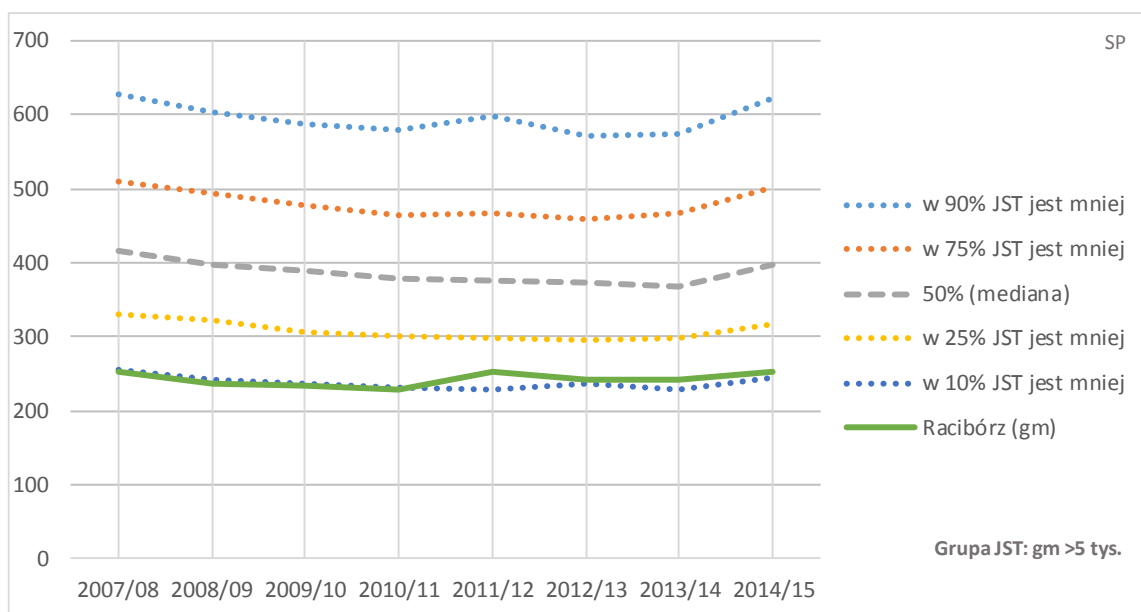
W całym badanym okresie gimnazja w gminie Racibórz były większe od przeciętnych⁹, ale ich wielkość malała szybciej niż w innych gminach miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców (średnia liczba uczniów na poziomie klas pierwszych jest już niższa od przeciętnej grupy porównawczej).

⁷ Nie ma formalnego ograniczenia wielkości oddziałów klas IV-VI szkół podstawowych i gimnazjów.

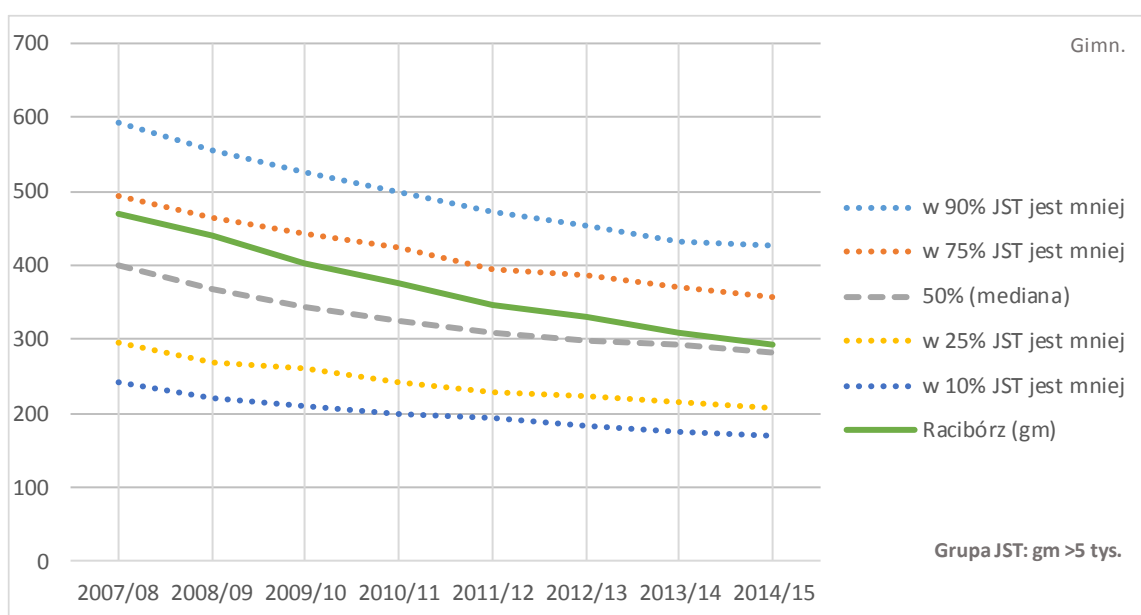
⁸ Trzeba pamiętać, że porównywane są tu średnie wielkości szkół w skali całych miast. W mieście wielkości Raciborza średnia może być niska, nawet jeśli niektóre szkoły są całkiem duże. W roku 2014/15, przy średniej 254 uczniów na szkołę, największa raciborska szkoła podstawowa miała 590 uczniów (SP15), a najmniejsza – 75 (SP05).

⁹ W roku 2014/15 raciborskie gimnazjum liczyło średnio 292 uczniów. Przy czym największe (G1) miało ich 503, a najmniejsze (G5) – 144.

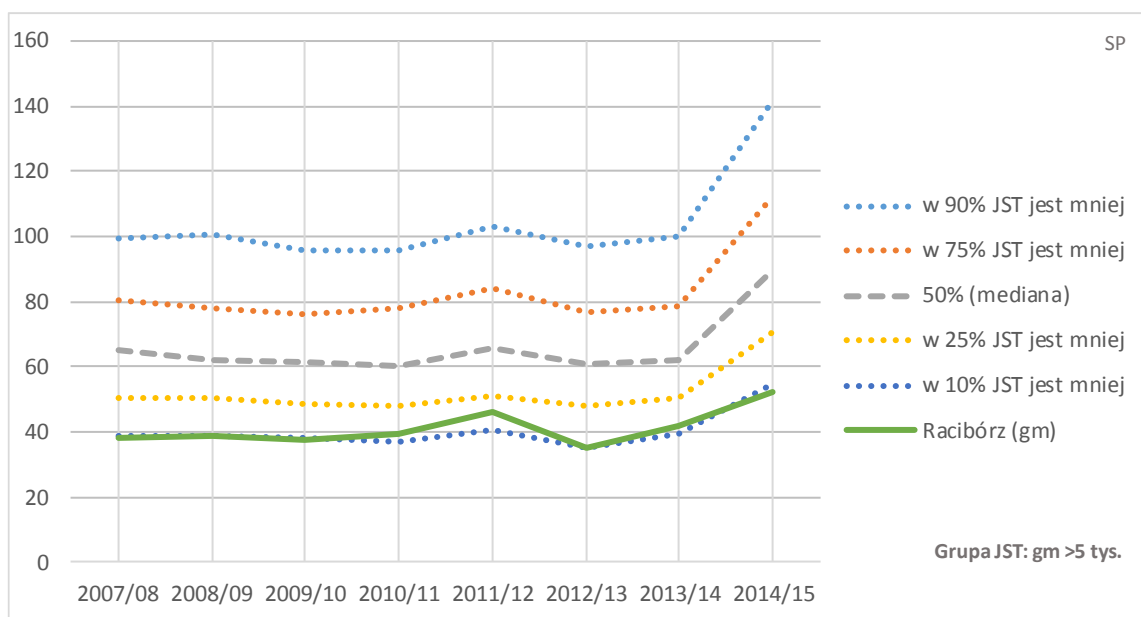
Wykres 8. Średnie wielkości szkół podstawowych

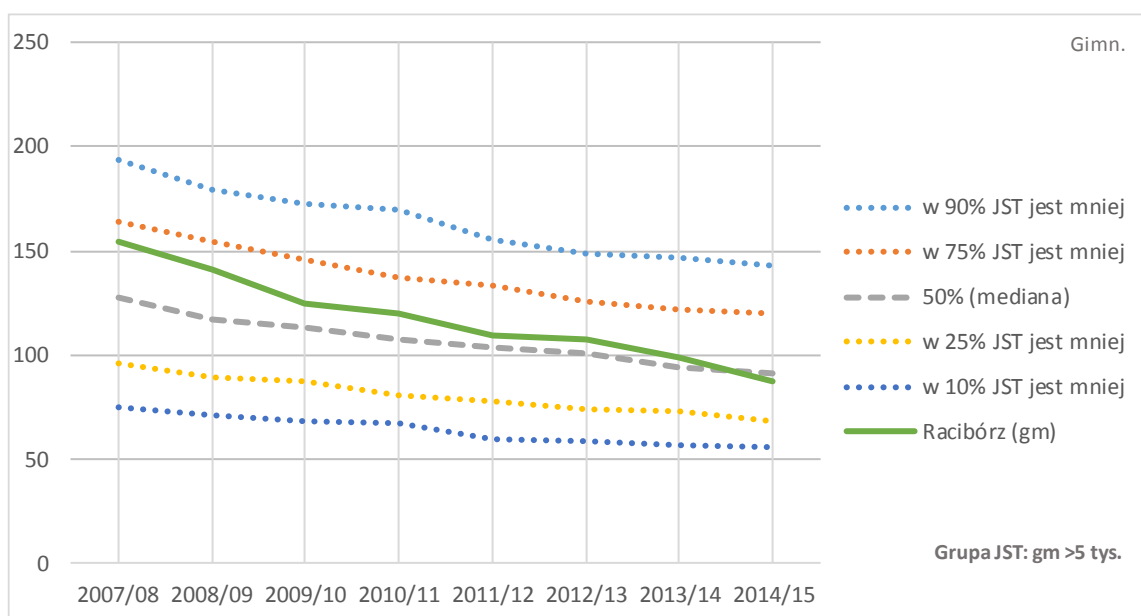
Wykres 9. Średnie wielkości gimnazjów

Wykres 10. Średnie liczba uczniów na poziomie klasy pierwszej szkoły podstawowej

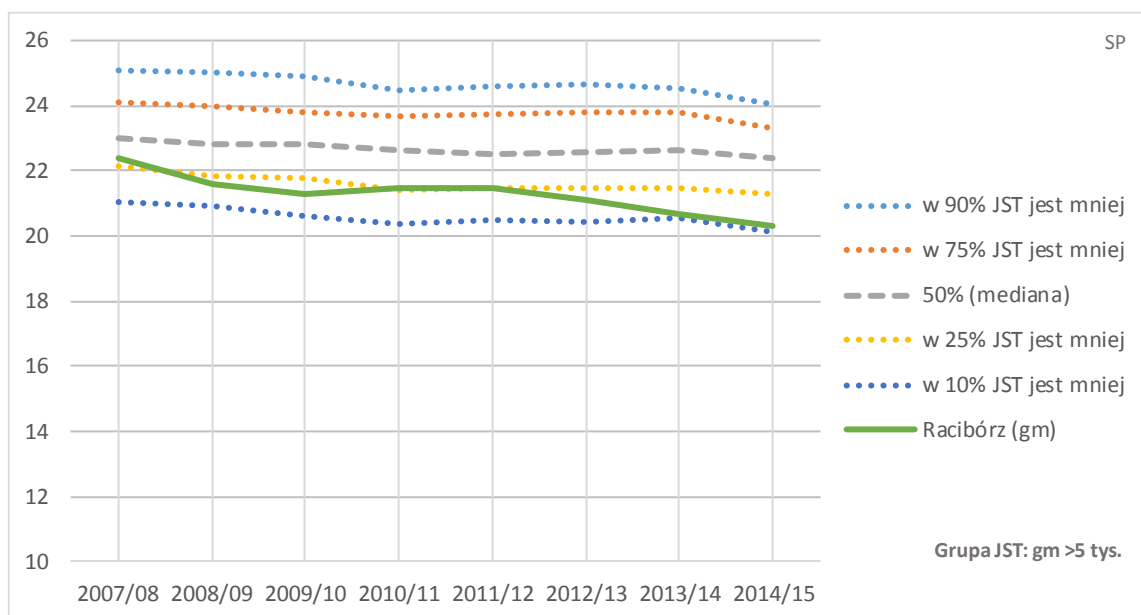

Wykres 11. Średnie liczba uczniów na poziomie klasy pierwszej gimnazjum

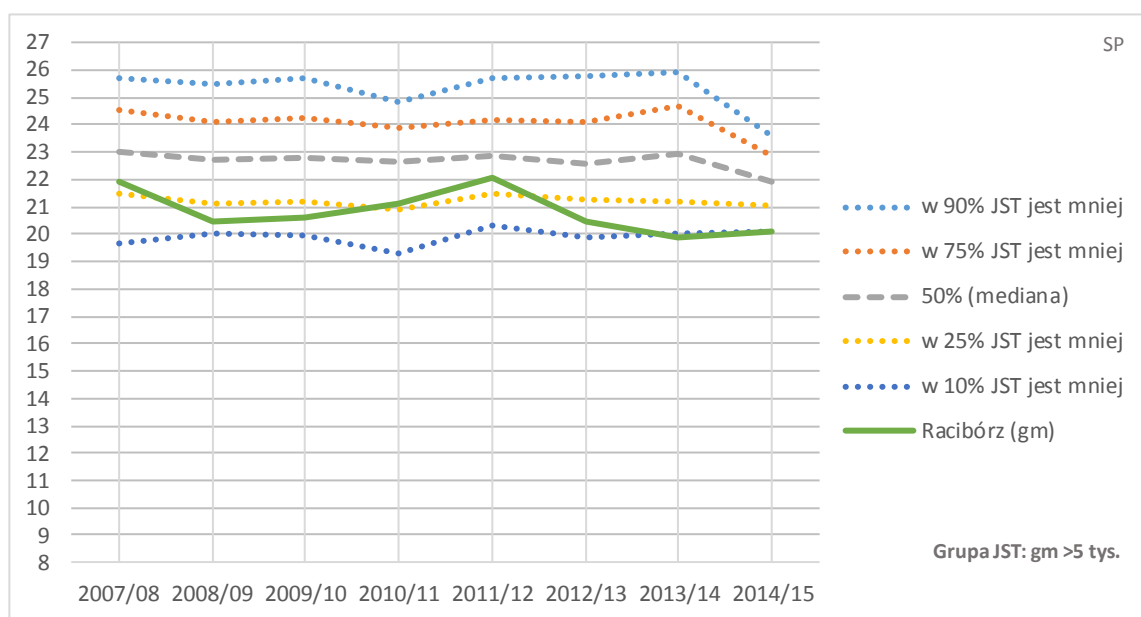

3.2.2. Wielkości oddziałów

Wykres 12. Średnie wielkości oddziałów szkół podstawowych

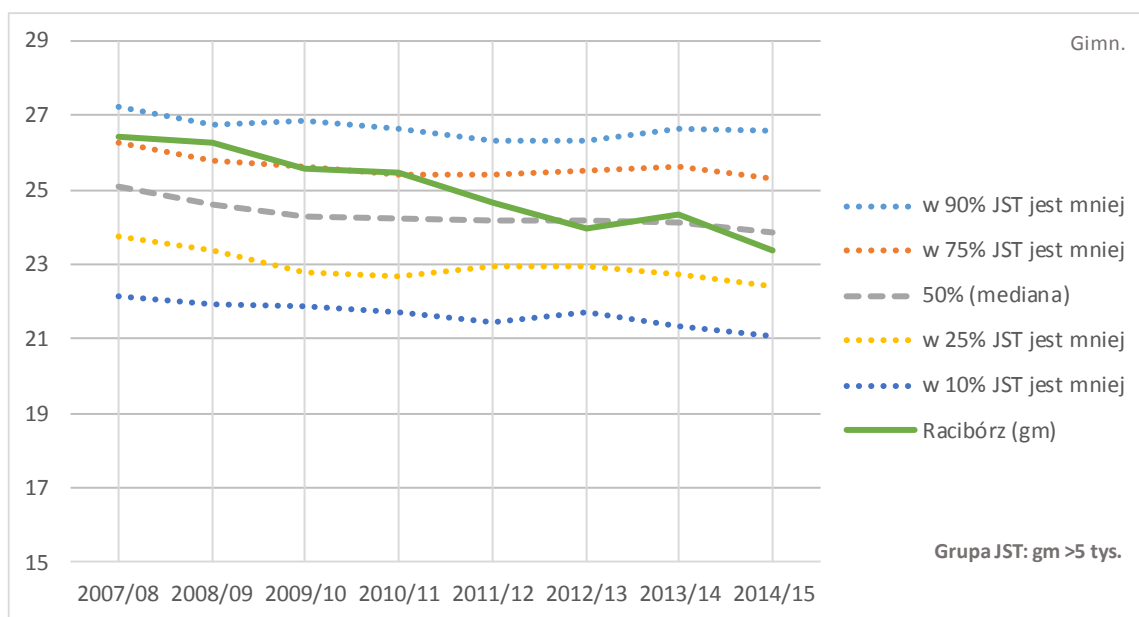

Wykres 13. Średnie wielkości oddziałów klas pierwszych SP

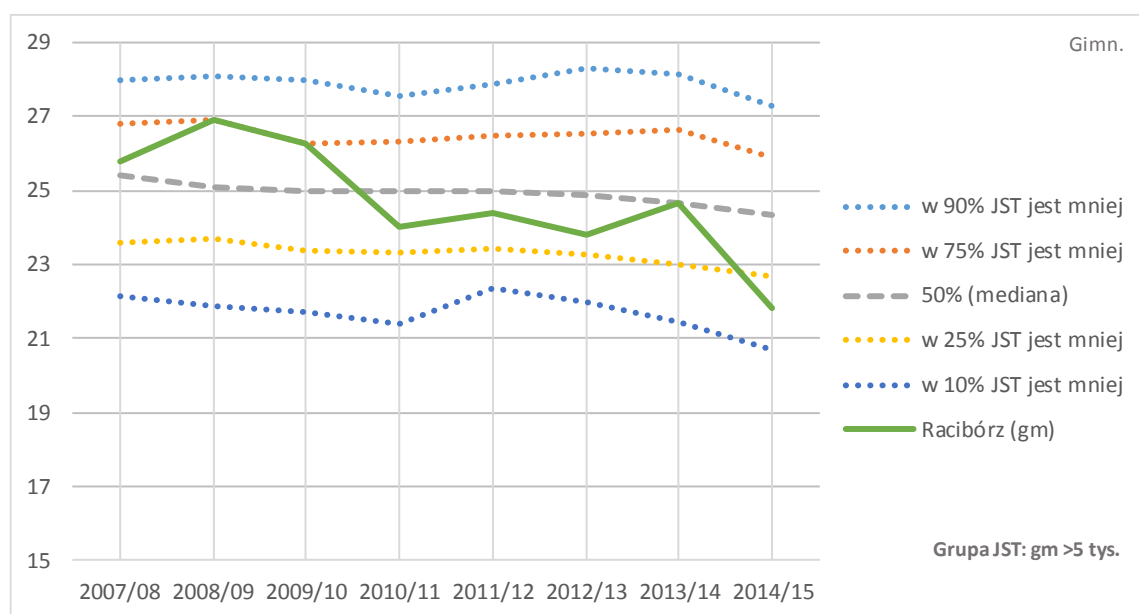

Prawdopodobnie ze względu na duże rozdrobnienie sieci szkół podstawowych, średnie wielkości oddziałów tych szkół od kilku lat należą do najniższych w grupie porównawczej. Natomiast średnie liczby uczniów w oddziałach gimnazjalnych są zbliżone do przeciętnej. Z ekonomicznego punktu widzenia niepokojący jest jednak trend spadkowy wielkości oddziałów w gimnazjach – o wiele wyraźniejszy niż w innych miastach.

Wykres 14. Średnie wielkości oddziałów gimnazjów

Wykres 15. Średnie wielkości oddziałów klas I gimnazjów

3.2.3. Liczby uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy

Żeby za pomocą jednego wskaźnika w syntetyczny sposób scharakteryzować różne aspekty organizacji szkoły, liczbę uczniów należy odnieść do poziomu zatrudnienia nauczycieli.

Poziom zatrudnienia nauczycieli najlepiej jest mierzyć w etatach przeliczeniowych. W praktyce liczbę etatów przeliczeniowych wylicza się jako iloraz liczby godzin zajęć

oraz związanego z tymi zajęciami tygodniowego wymiaru godzin (pensum). Na przykład 27 godzin języka polskiego, które rozliczane są wg pensum 18-godzinnego, daje $\frac{27}{18}$, czyli 1,5 etatu przeliczeniowego, a 47 godzin języka polskiego i 30 godzin bibliotekarza to $\frac{47}{18} + \frac{30}{30}$, czyli ok. 3,61 etatu przeliczeniowego.

Warto pamiętać, że tę samą liczbę etatów przeliczeniowych można przydzielić różnej liczbie osób (zależy to tego, czy są one pełno- lub niepełnozatrudnione i czy mają godziny ponadwymiarowe).

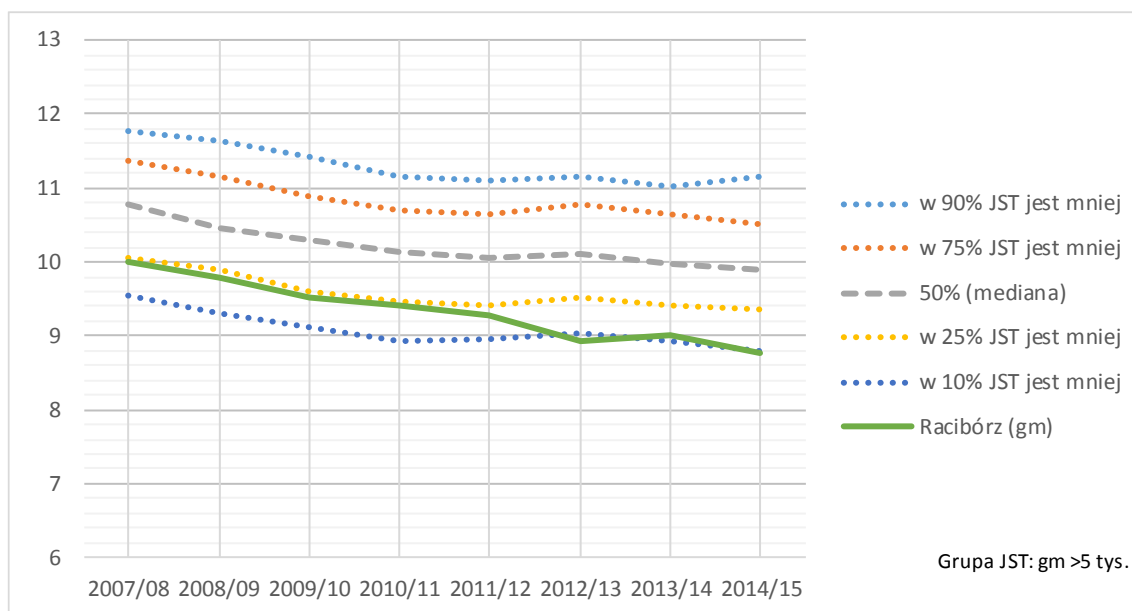
Zamieszczone poniżej wykresy przedstawiają liczbę uczniów przypadających na nauczycielski etat przeliczeniowy. Analizując te wykresy należy pamiętać, że **im niższa jest liczba uczniów przypadających na etat, tym wyższe są organizacyjne koszty kształcenia jednego ucznia.**

Na wielkości wskaźników wpływają przede wszystkim:

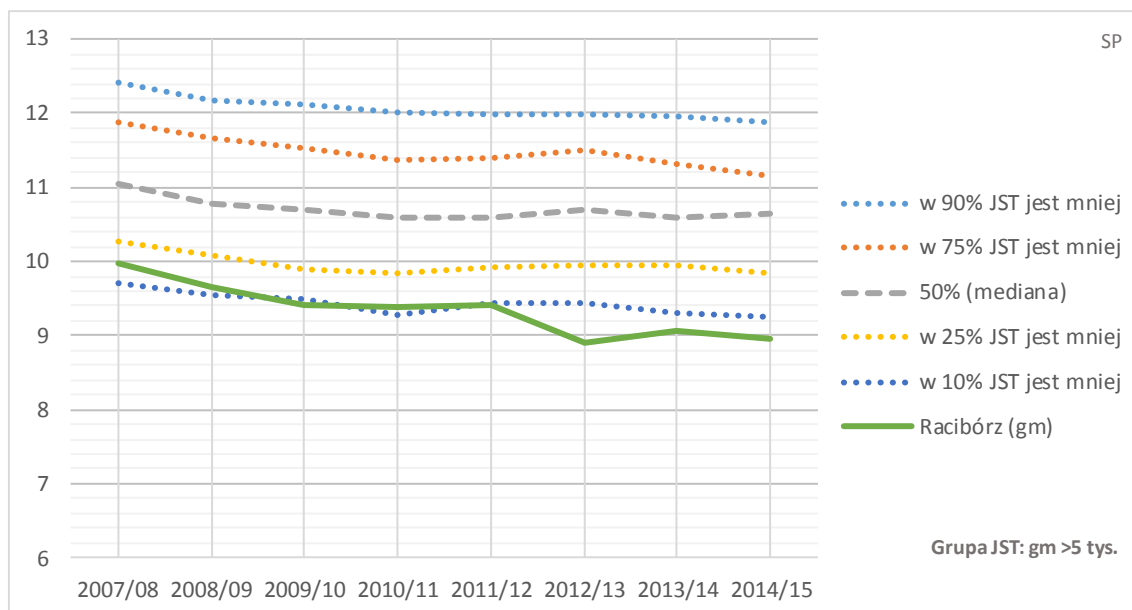
- Ramowe plany nauczania (liczby godzin zajęć, ogólne zasady podziałów na grupy itp. parametry ustalane przez ministra edukacji dla poszczególnych rodzajów szkół).
- Liczby uczniów w oddziałach.
- Sposoby podziałów oddziałów na grupy.
- Liczby etatów wsparcia (bibliotekarzy, pedagogów, wychowawców w świetlicach itp.).
- Liczby etatów nietypowych (np. niezwiązanych bezpośrednio z realizacją zadań szkoły) oraz incydentalnych – urlopów dla poratowania zdrowia, zajęć nauczania indywidualnego, itp.

Wykres 16 odzwierciedla zmiany liczby uczniów przypadających na etat przeliczeniowy bez rozróżniania typu szkoły. Następne wykresy przedstawiają oddzielnie sytuację w szkołach podstawowych i gimnazjach.

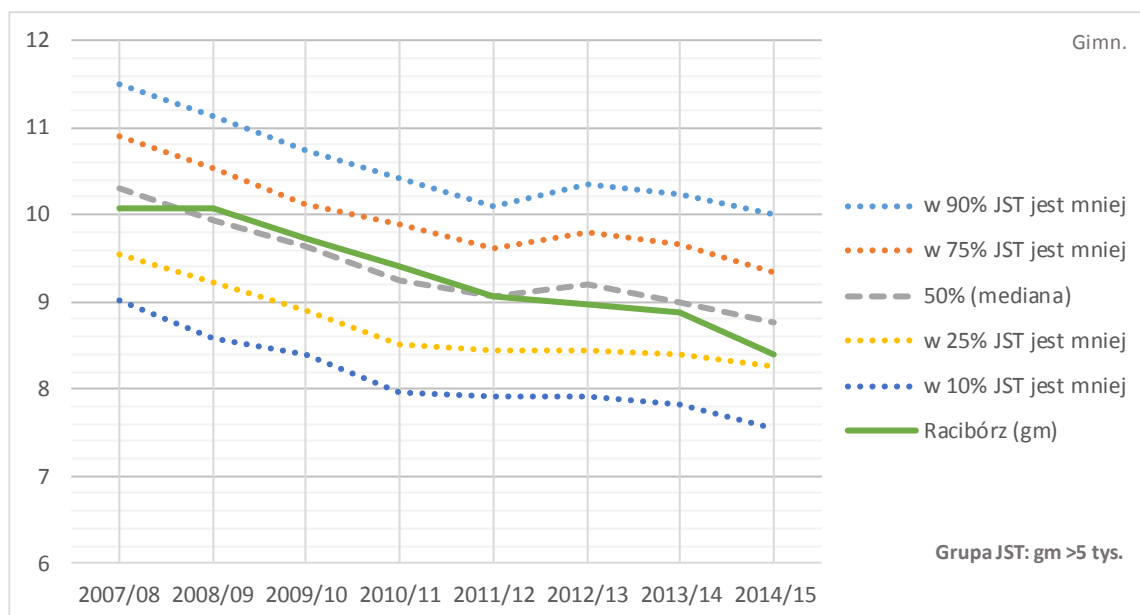
Wykres 16. Liczba uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy (bez przedszkoli)

Wykres 17. Liczba uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy w szkołach podstawowych

Wykres 18. Liczba uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy w gimnazjach

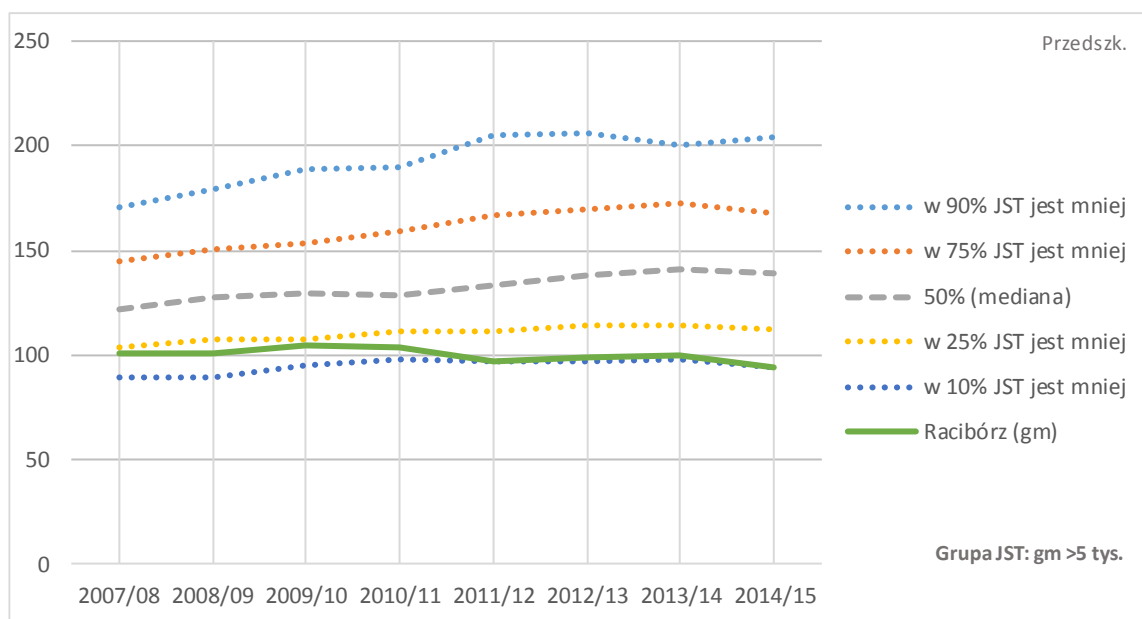
Z wykresów wynika, że liczby uczniów przypadających na jeden etat przeliczeniowy bez rozróżniania typu szkoły oraz w szkołach podstawowych należą do najniższych w grupie porównawczej. Z perspektywy ekonomicznej nieco lepsza jest sytuacja w gimnazjach, ale w ich wypadku daje o sobie znać silny trend spadkowy. Jedną z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy jest zapewne rozdrobnienie sieci szkół i niedostateczne jej dostosowanie do zmian demograficznych.

3.2.4. Organizacja przedszkoli

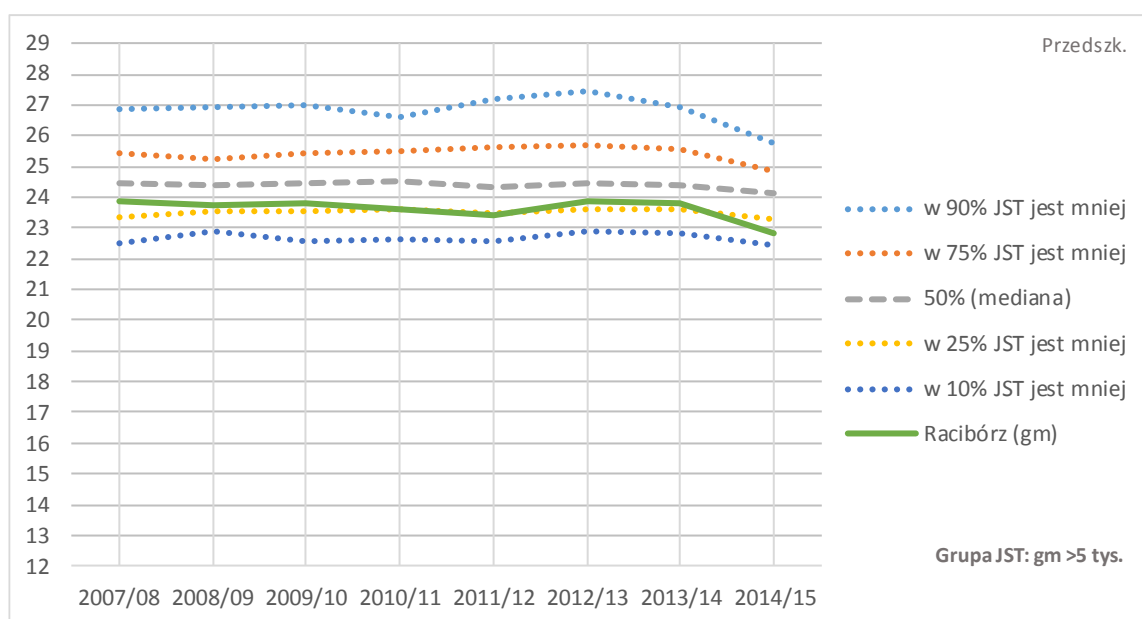
Samorządowe przedszkola w Raciborzu, podobnie jak szkoły podstawowe, należą do najmniejszych w grupie gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców. Na tle tej grupy dość mała jest też średnia wielkość oddziału przedszkolnego.

Organizacyjne koszty utrzymania przedszkoli są jednak przeciętne – liczba dzieci przypadających na jeden etat przeliczeniowy nauczyciela przedszkola nie jest niska i odpowiada medianie grupy porównawczej. Trzeba jednak pamiętać, że w wypadku przedszkoli na wielkość tego wskaźnika duży wpływ ma czas przebywania dzieci w placówkach. Tam gdzie więcej dzieci korzysta z minimalnej liczby godzin, wskaźnik ten rośnie (tzn., że praca nauczycieli z tą samą liczbą dzieci kosztuje mniej), zaś tam, gdzie dzieci spędzają w przedszkolu dużo czasu, wskaźnik jest mniejszy (tzn., że nauczyciele pracują więcej i kosztują więcej).

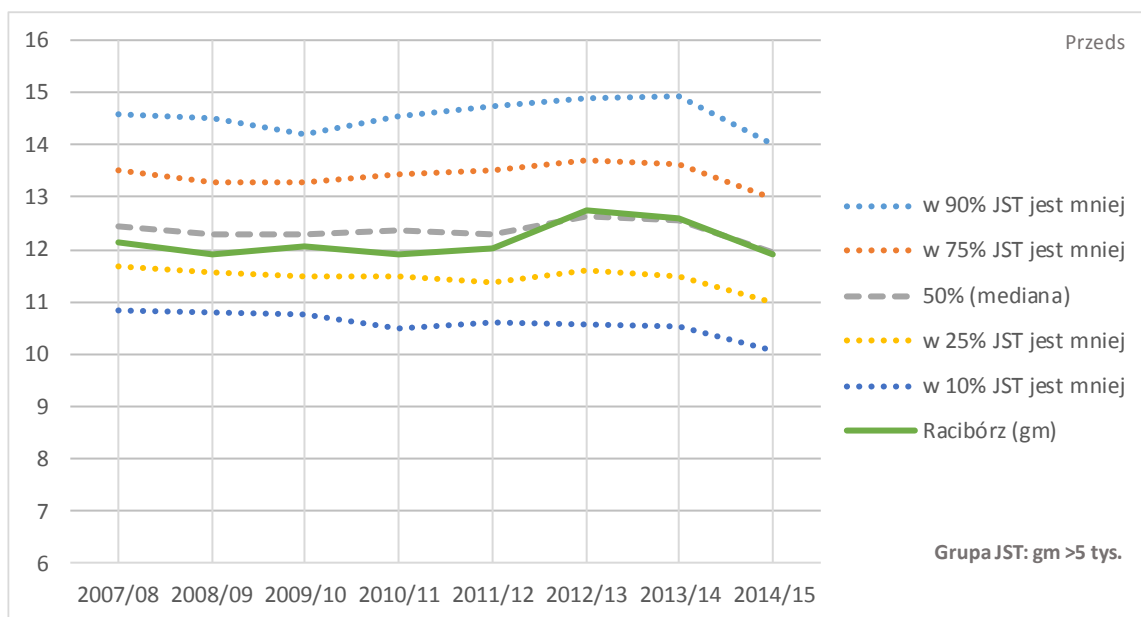
Wykres 19. Średnia wielkość przedszkola

Wykres 20. Średnia wielkość oddziału w przedszkolu

Wykres 21. Liczba dzieci przypadająca na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy w przedszkolach

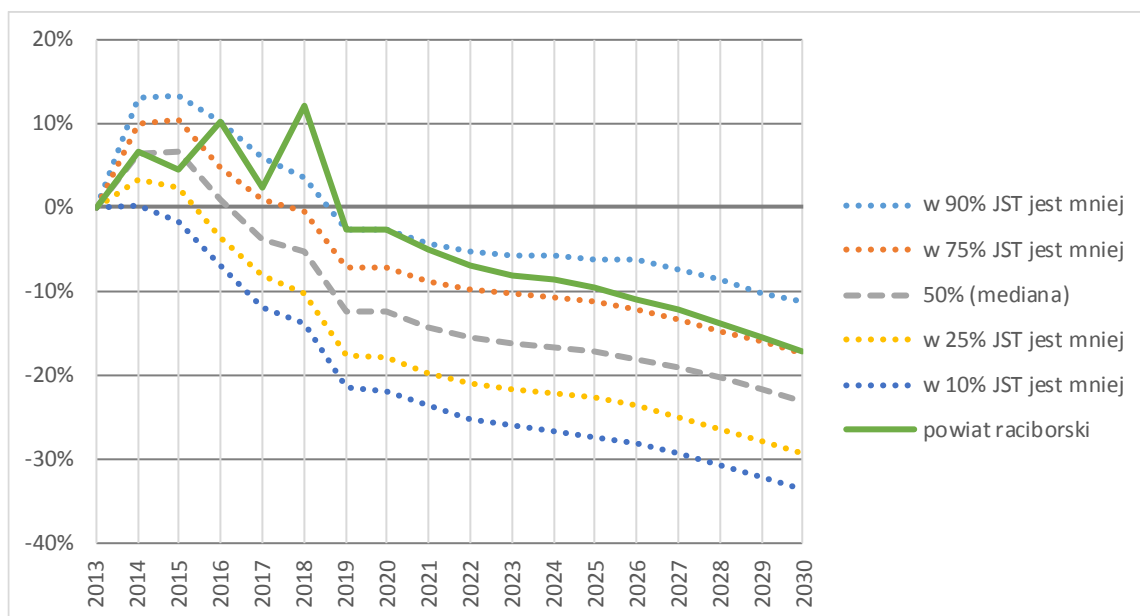

4. Prognoza liczb uczniów i wychowanków przedszkoli

4.1. Ogólny trend demograficzny

Decyzje dotyczące sieci szkół i przedszkoli muszą uwzględniać trendy demograficzne oraz prognozy liczb uczniów i wychowanków przedszkoli. Według sporządzonej przez Główny Urząd Statystyczny *Prognozy ludności na lata 2014-2050* długofalowe perspektywy demograficzne polskiej oświaty są niekorzystne – liczba wychowanków przedszkoli i uczniów szkół dla dzieci i młodzieży będzie spadać. Zmiany te będą jednak miały zróżnicowany przebieg na różnych obszarach kraju.

Wykres 22. Prognoza zmian liczby sześciolatków w odniesieniu do 2013 r. – powiat raciborski na tle grupy powiatów ziemskich i miast na prawach powiatu

Zjawisko to ilustruje wykres 22, który przedstawia prognozę zmian liczby sześciolatków, ale nie w liczbach bezwzględnych, lecz w procentach odnoszonych do stanu z 2013 r., który jest rokiem startowym prognozy GUS. Na wykresie tym widać, że w powiecie raciborskim okres przejściowego wzrostu liczby sześciolatków potrwa dłużej,

a późniejszy spadek liczby dzieci rozpoczynających naukę będzie wolniejszy niż w zdecydowanej większości innych powiatów. Jednak mimo to w 2030 r. na terenie powiatu raciborskiego będzie o 17 proc. sześciolatków mniej niż w 2013 r. GUS prognozuje też (czego nie widać na wykresie), że w kolejnych latach niż demograficzny będzie się pogłębiał i ok. 2040 r. na terenie powiatu będzie o 30 proc. mniej sześciolatków niż w 2013 r.

4.2. Uwarunkowania prognozowania liczb uczniów i wychowanków przedszkoli

Najlepszym źródłem danych bazowych do długofalowej prognozy liczb wychowanków przedszkoli i uczniów w jednostkach oświatowych prowadzonych przez samorząd jest prognoza ludności sporządzana przez Główny Urząd Statystyczny. Jednak prognoza liczb uczniów i wychowanków powinna uwzględniać również czynniki nieuwzględniane w prognozie GUS, np. fakt że niektórzy uczniowie uczęszczają do jednostek prowadzonych przez inne podmioty, inni zaś przyjeżdżają spoza terenu gminy. Wiele z tych czynników jest trudnych do przewidzenia. Każda prognoza obarczona jest więc ryzykiem błędów związanych ze zmianą trendów demograficznych i ewentualną utratą aktualności przyjętych przy jej budowaniu założeń.

Przy prognozowaniu liczb uczniów i przedszkolaków należy uwzględnić też rozważane obecnie zmiany w systemie edukacji, które mogą mieć wielki wpływ na organizację oświaty samorządowej. Zmiany te dotyczą:

- odwołania reformy polegającej na obniżeniu wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego;
- zmiany struktury oświaty, czyli likwidacji gimnazjów.

Dlatego zdecydowaliśmy się przygotować trzy warianty prognozy:

- Wariant A – zakłada utrzymanie gimnazjów i obowiązku szkolnego dla sześciolatków. Przyjmujemy przy tym, że w każdym roku prognozy procent sześciolatków, którzy pójdą do szkoły będzie taki sam jak we wrześniu 2015 r., czyli 91 proc.
- Wariant B – zakłada, że gimnazja również zostaną utrzymane, ale od roku szkolnego 2016/17 zostanie przywrócony stary wiek rozpoczynania obowiązku szkolnego. Przyjmujemy więc, że od tego roku naukę w szkole podstawowej rozpoczynać będzie tylko 2 proc. sześciolatków.

Warto przy tym zaznaczyć, że prawdopodobne jest pozostawienie rodzicom swobody wybierania, czy dziecko ma zacząć naukę w wieku sześciu, czy siedmiu lat. Nie ma jednak żadnych badań, które pozwalałyby prognozować, jakie decyzje rodzice będą podejmować w rzeczywistości. Dlatego przedstawiamy wariant skrajny, z minimalną liczbą sześciolatków w szkołach, który stanowi granicę możliwych skutków zmiany przepisów.

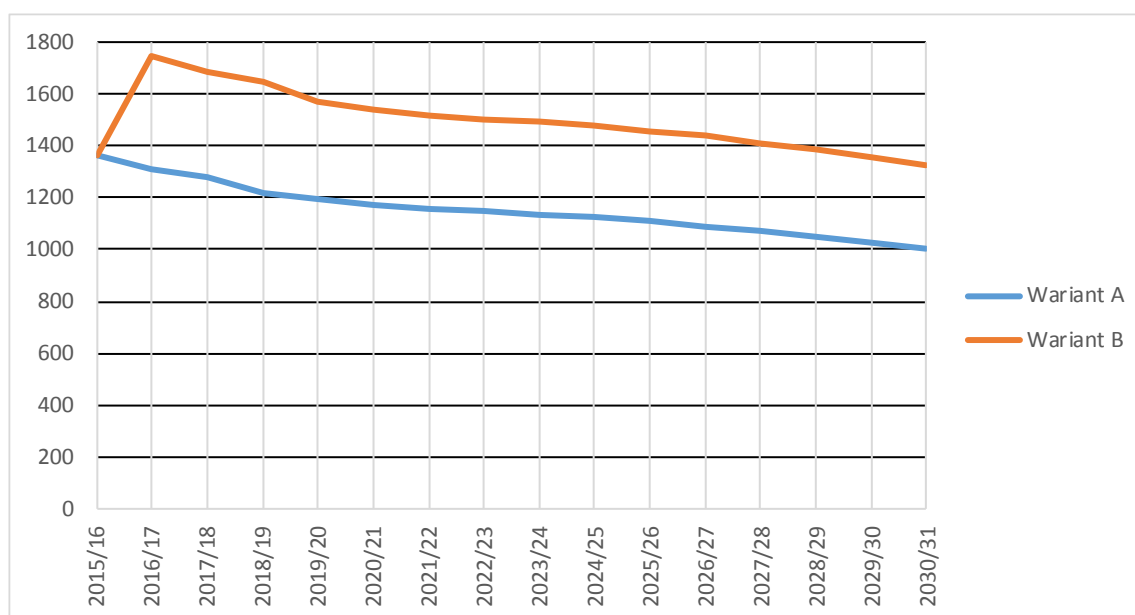
- Wariant C – w kwestii sześciolatków jest powtórzeniem wariantu B, ale zakłada również, że w roku szkolnym 2017/18 rozpocznie się proces wygaszania gimnazjów i wydłużania czasu nauki w szkole podstawowej do ośmiu lat (z perspektywy przedszkoli warianty B i C są identyczne).

W każdym wariantcie prognozy zakładamy, że proporcje pomiędzy liczbami wychowanków przedszkoli oraz uczniów szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczających do jednostek oświatowych prowadzonych przez miasto Racibórz a liczbami uczniów i dzieci w jednostkach tych samych typów prowadzonych przez inne organy pozostaną takie same jak w roku szkolnym 2014/15¹⁰.

4.3. Prognoza zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach samorządowych

Prognozowanie zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach utrudnia fakt, że obowiązek wychowania przedszkolnego dotyczy obecnie tylko pięciolatków. Dzieci młodsze mogą skorzystać z prawa do usług przedszkoli, lecz nie mają takiego obowiązku. Opierając się na analizie danych z poprzednich lat, w prognozie przyjęliśmy wysokie wskaźniki korzystania z przedszkoli przez dzieci trzy- i czteroletnie.

Wykres 23. Prognoza zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach samorządowych

¹⁰ Pozostałe założenia do tej prognozy opisane są w rozdziale

Objaśnienia metodologiczne.

Табела 4. Прогноза запарлбеванла на млевса в прелдшквлх саморзавовлх

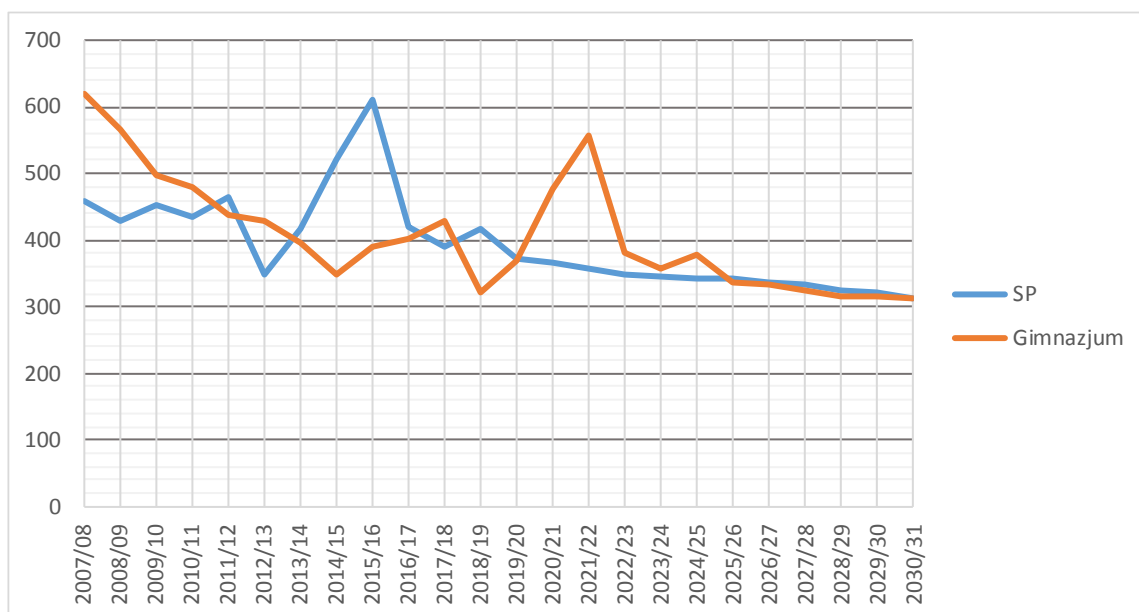
Rok	Wariant A	Wariant B
2015/16	1 366	1 366
2016/17	1 313	1 747
2017/18	1 283	1 683
2018/19	1 217	1 650
2019/20	1 192	1 570
2020/21	1 169	1 544
2021/22	1 155	1 521
2022/23	1 146	1 505
2023/24	1 137	1 491
2024/25	1 124	1 478
2025/26	1 108	1 459
2026/27	1 090	1 437
2027/28	1 070	1 412
2028/29	1 049	1 385
2029/30	1 025	1 356
2030/31	1 004	1 328

Wariant B прогноза заллаа гуавтовнл прлзросл ллчбл влчованквв прелдшквл в року 2016/17 – в скрапнлм влпадку моэл то бул околл 380 длевл. Једнак з obu варлантов прогноза влнла, эе по том року налелл сл сползлевалл алглел спадку запарлбеванла на млевса в прелдшквлх.

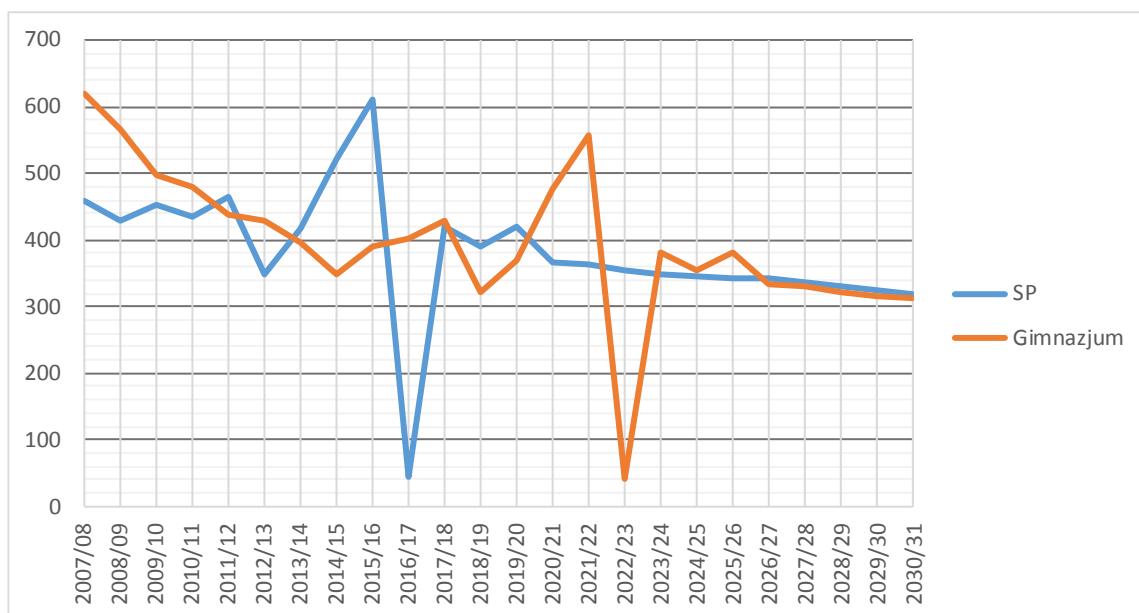
4.4. Прогноза ллчб учнлвв в шквлх прлавонлх прелз млавсто Равлборз

Замлсзчзоне понлелл зеславленла прелдславляла рлчлзвлсте змланл ллчбл учнлвв шквлх подславовлх и глмнавлов в лалх шквлнлх 2007/08-2014/15 oraz прогнозу змлан до року 2030/31.

Влкрес 24. Прогноза ллчбл учнлвв в класлах I шквлх подславовлх и глмнавлов (до року 2014/15 дане рлчлзвлсте) – варлант А

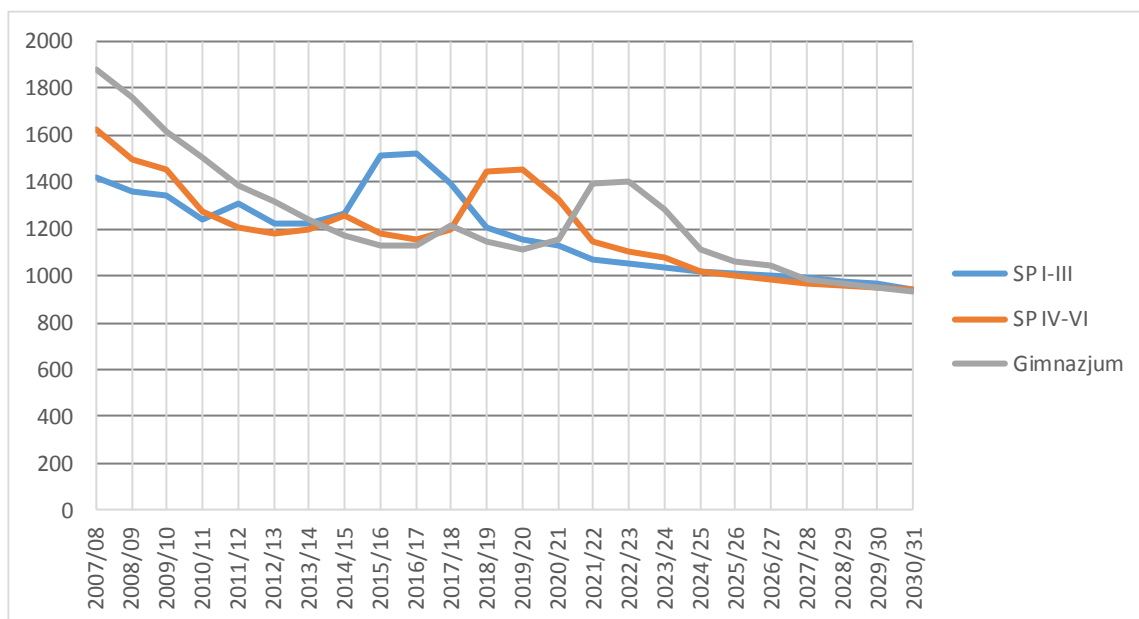

Wykres 25. Prognoza liczb uczniów w klasach I szkół podstawowych i gimnazjów (do roku 2014/15 dane rzeczywiste) – wariant B

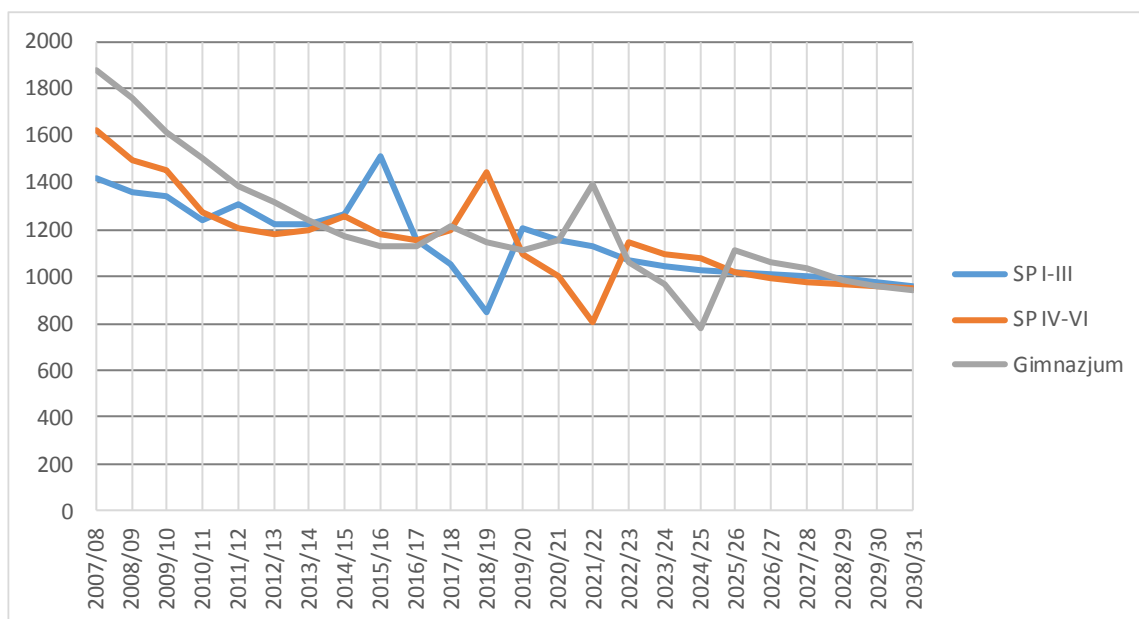

Wykresy 24-25 odzwierciedlają prognozowane zmiany liczb uczniów klas pierwszych, wykresy 26-27 wykresy 28-30 przedstawiają zmiany łącznych liczb uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach, a końcowe zestawienia w tym podrozdziale zawierają porównania wariantów prognozy (także dla łącznej liczby uczniów w szkołach obu typów).

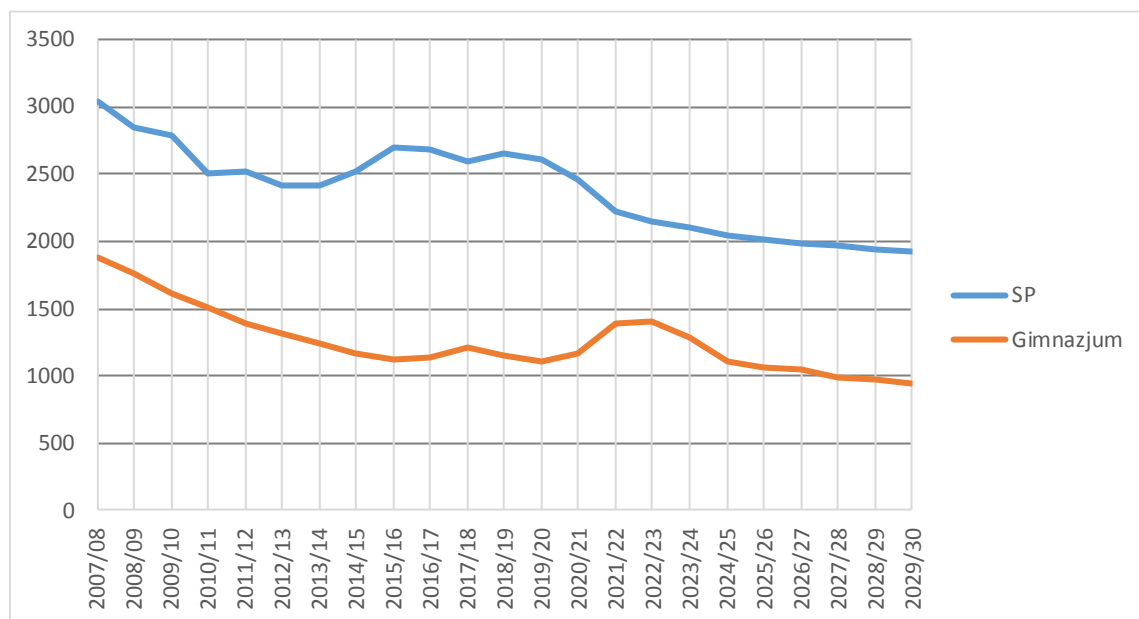
Wykres 26. Prognoza liczb uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych (do roku 2014/15 dane rzeczywiste) – wariant A

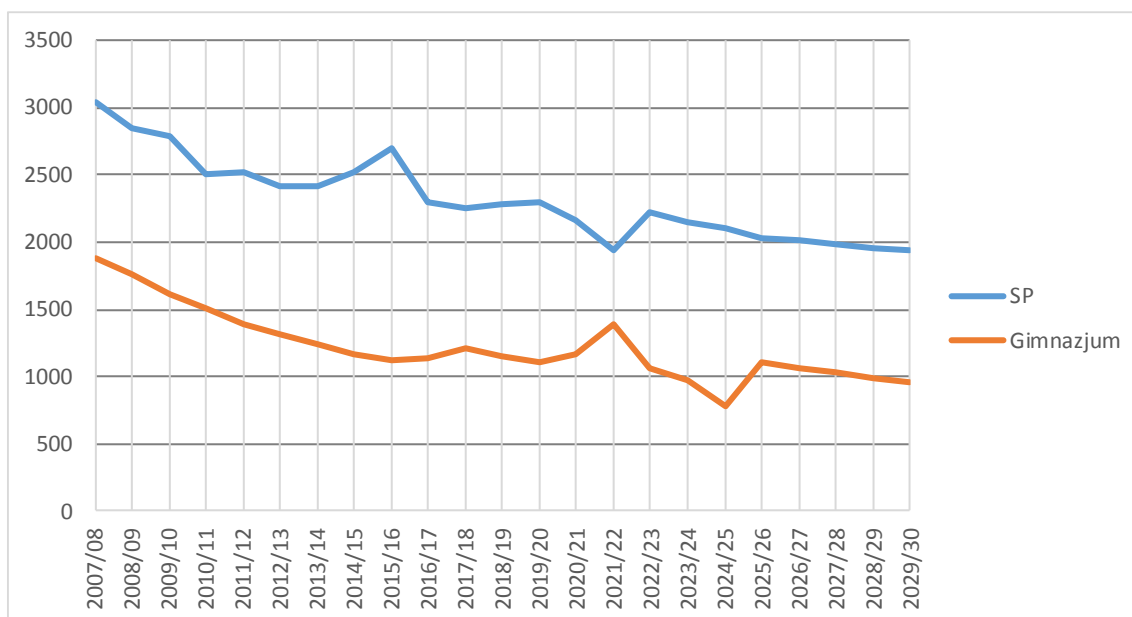
Wykres 27. Prognoza liczb uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych (do roku 2014/15 dane rzeczywiste) – wariant B

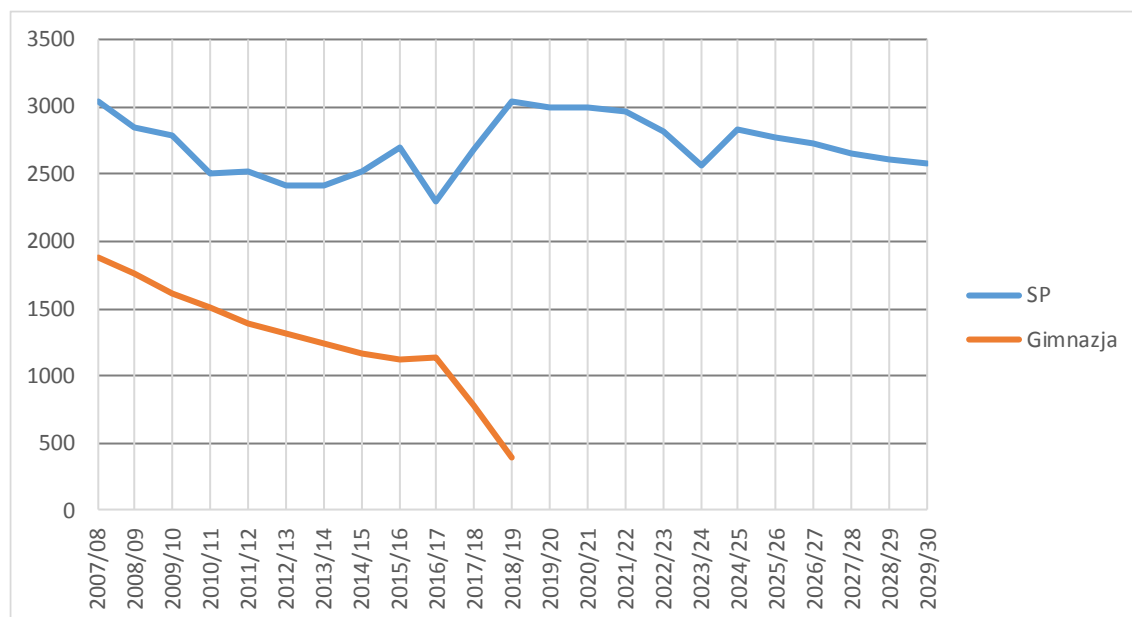
Wykres 28. Prognoza liczb uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (do roku 2014/15 dane rzeczywiste) – wariant A

Wykres 29. Prognoza liczb uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (do roku 2014/15 dane rzeczywiste) – wariant B

Wykres 30. Prognoza liczb uczniów szkół podstawowych i gimnazjów (do roku 2014/15 dane rzeczywiste) – wariant C

Wykres 31. Porównanie wariantów prognozy liczby uczniów szkół podstawowych

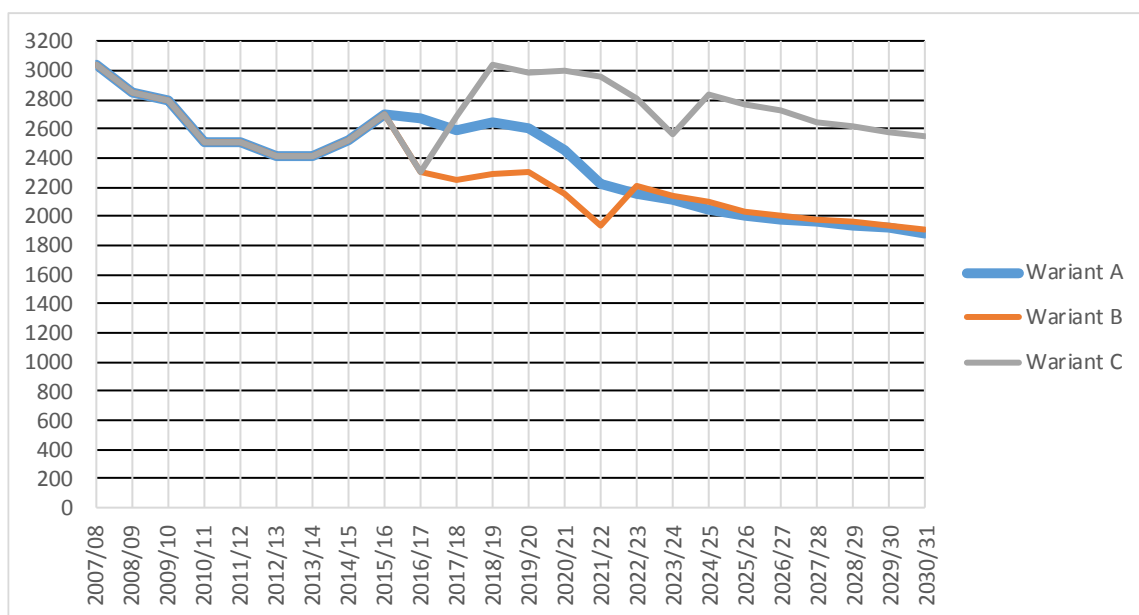

Tabela 5. Porównanie wariantów prognozy liczby uczniów szkół podstawowych

Rok	Wariant A	Wariant B	Wariant C
2007/08	3 042	3 042	3 042
2008/09	2 852	2 852	2 852
2009/10	2 793	2 793	2 793
2010/11	2 510	2 510	2 510
2011/12	2 516	2 516	2 516
2012/13	2 409	2 409	2 409
2013/14	2 416	2 416	2 416
2014/15	2 518	2 518	2 518
2015/16	2 700	2 700	2 700
2016/17	2 677	2 302	2 302
2017/18	2 597	2 257	2 687
2018/19	2 650	2 288	3 041
2019/20	2 611	2 303	2 994
2020/21	2 460	2 159	3 003
2021/22	2 222	1 934	2 967
2022/23	2 154	2 216	2 813
2023/24	2 109	2 147	2 570
2024/25	2 040	2 103	2 840
2025/26	2 012	2 033	2 768
2026/27	1 984	2 008	2 724
2027/28	1 962	1 981	2 647
2028/29	1 941	1 960	2 614
2029/30	1 918	1 939	2 578
2030/31	1 890	1 916	2 546

Wykres 32. Porównanie wariantów prognozy liczby uczniów gimnazjów

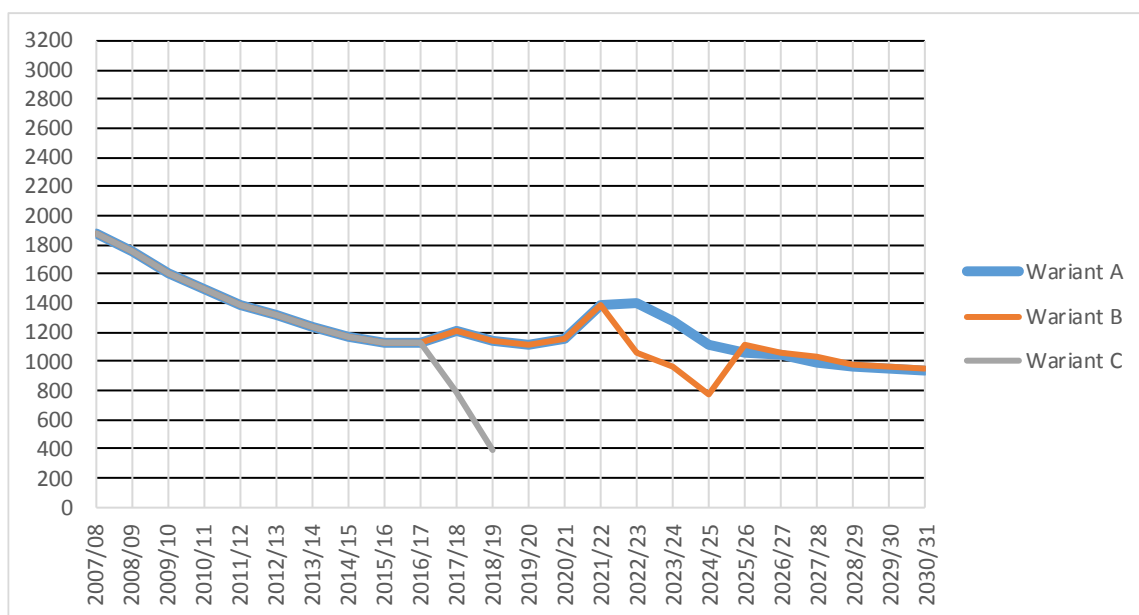

Tabela 6. Porównanie wariantów prognozy liczby uczniów gimnazjów

Rok	Wariant A	Wariant B	Wariant C
2007/08	1 877	1 877	1 877
2008/09	1 760	1 760	1 760
2009/10	1 613	1 613	1 613
2010/11	1 503	1 503	1 503
2011/12	1 382	1 382	1 382
2012/13	1 319	1 319	1 319
2013/14	1 241	1 241	1 241
2014/15	1 169	1 169	1 169
2015/16	1 127	1 127	1 127
2016/17	1 130	1 130	1 130
2017/18	1 212	1 212	782
2018/19	1 145	1 145	392
2019/20	1 111	1 111	
2020/21	1 159	1 159	
2021/22	1 392	1 392	
2022/23	1 404	1 062	
2023/24	1 283	968	
2024/25	1 109	777	
2025/26	1 065	1 109	
2026/27	1 041	1 062	
2027/28	987	1 038	
2028/29	966	980	
2029/30	948	963	
2030/31	936	945	

Wykres 33. Porównanie wariantów prognozy łącznej liczby uczniów szkół prowadzonych przez miasto Racibórz

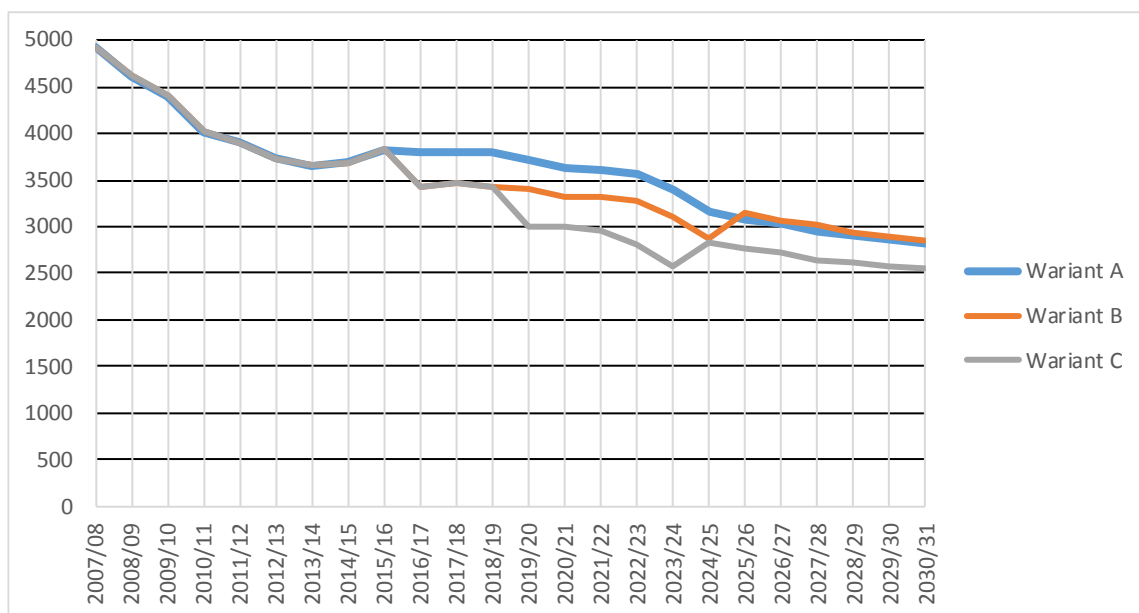

Tabela 7. Porównanie wariantów prognozy łącznej liczby uczniów szkół prowadzonych przez miasto Racibórz

Rok	Wariant A	Wariant B	Wariant C
2007/08	4 919	4 919	4 919
2008/09	4 612	4 612	4 612
2009/10	4 406	4 406	4 406
2010/11	4 013	4 013	4 013
2011/12	3 898	3 898	3 898
2012/13	3 728	3 728	3 728
2013/14	3 657	3 657	3 657
2014/15	3 687	3 687	3 687
2015/16	3 828	3 828	3 828
2016/17	3 807	3 432	3 432
2017/18	3 809	3 469	3 469
2018/19	3 795	3 432	3 432
2019/20	3 722	3 414	2 994
2020/21	3 620	3 319	3 003
2021/22	3 615	3 327	2 967
2022/23	3 557	3 278	2 813
2023/24	3 392	3 114	2 570
2024/25	3 149	2 880	2 840
2025/26	3 077	3 142	2 768
2026/27	3 025	3 070	2 724
2027/28	2 949	3 020	2 647
2028/29	2 907	2 941	2 614
2029/30	2 865	2 902	2 578
2030/31	2 826	2 861	2 546

Z prognozy wynika, że:

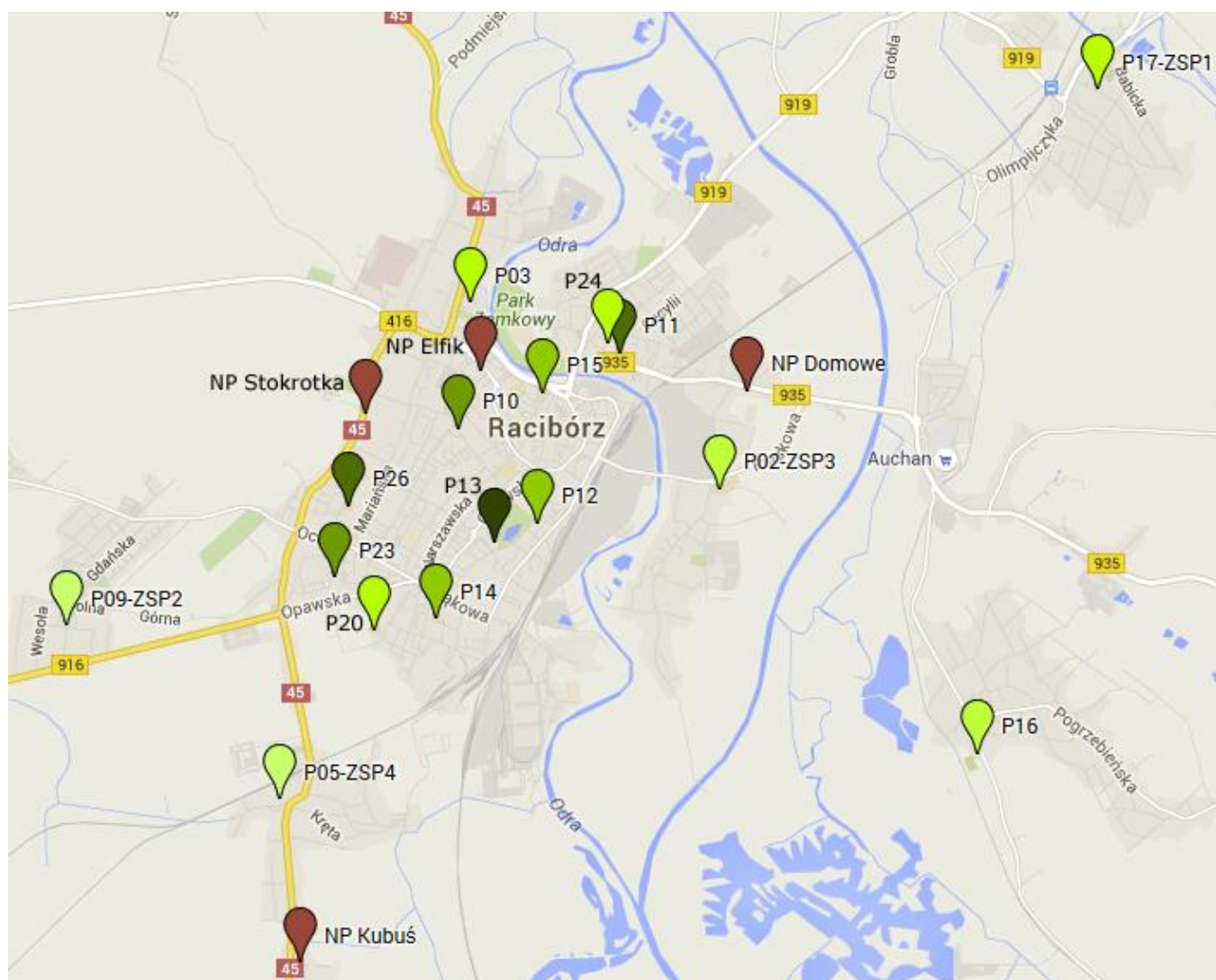
- W horyzoncie prognozy w każdym jej wariancie łączna liczba uczniów szkół prowadzonych przez miasto Racibórz będzie niższa niż obecnie (w roku 2015/16).
- W wariancie A:
 - Po dwuletnim okresie szybkiego wzrostu, spowodowanego obniżeniem wieku dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu, liczba uczniów szkół podstawowych osiągnęła maksymalny poziom i od roku 2016/17 zacznie spadać. W roku 2017/18 osiągnie chwilowe minimum, po czym przejściowo nieznacznie wzrośnie. Ten okres zmian z niewielkim trendem spadkowym potrwa do roku 2019/20.
 - Przez dwa lata, od roku 2020/21, liczba uczniów szkół podstawowych zmniejszy się bardzo mocno (o blisko 400 osób, znacznie poniżej poziomu z najgorszego do tej pory roku 2012/13). Przez kolejne lata spadek liczby uczniów tych szkół będzie już wolniejszy, ale nie zatrzyma się do końca okresu prognozy.
 - Do roku 2019/20 liczba gimnazjalistów będzie względnie stabilna.
 - W roku szkolnym 2015/16 nastąpiło wyhamowanie wieloletniego spadku liczby gimnazjalistów. Za dwa lata można się nawet spodziewać wzrostu liczby uczniów gimnazjów o ok. 80 osób. Przez kolejne dwa lata ich liczba znowu będzie spadać
 - Okres zmian liczby gimnazjalistów, ze względu na przejście do gimnazjów uczniów z roczników zwiększonych z powodu obniżenia wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego, zacznie się w roku 2020/21 i zakończy w roku 2024/25 na poziomie niższym niż obecnie.
- W wariancie B:
 - W pierwszym roku, w którym nie będzie obowiązku szkolnego dla 6-latków, liczba uczniów klas pierwszych może spaść do bardzo niskiego poziomu, który utrudni tworzenie oddziałów o racjonalnych wielkościach. W kolejnych latach ten zmniejszony rocznik będzie przechodził do starszych klas.
 - W tym samym roku gwałtownie spadnie łączna liczba uczniów szkół podstawowych (w skrajnym wypadku o ok. 400 osób). Następne trzy lata będą okresem stabilizacji liczby uczniów szkół podstawowych.
 - Przez dwa lata, od roku 2020/21, liczba uczniów szkół podstawowych mocno się zmniejszy (poniżej poziomu 2 tys. osób), a w roku 2022/23 znowu wyraźnie wzrośnie.
 - W latach 2016/17-2024/25 łączna liczba uczniów w tym wariancie będzie zdecydowanie mniejsza (od ok. 270 do 370 uczniów) niż w wariancie A.

- W tym samym czasie liczby uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych szkoły podstawowej będą podlegać gwałtownym zmianom.
- W kolejnych latach postępujący spadek liczby uczniów szkół podstawowych będzie taki sam jak w wariantcie A.
- Do roku 2021/22 zmiany liczby gimnazjalistów będą przebiegać jak w wariantcie A.
- W latach 2022/23-2024/25 liczba uczniów gimnazjów będzie gwałtownie spadać. W kolejnym roku zaś wyraźnie wzrośnie. Po czym liczba gimnazjalistów ponownie zacznie spadać, ale tym razem już łagodnie.
- W wariantcie C:
 - Od roku 2019/20, z wyjątkiem jednego roku, łączna liczba uczniów szkół prowadzonych przez miasto Racibórz będzie zdecydowanie niższa (o ponad 300 osób) niż w wariantcie B.
 - W roku 2016/17 liczba uczniów szkół podstawowych gwałtownie spadnie (tak jak w wariantcie B).
 - Przez kolejne dwa lata liczba uczniów szkół podstawowych będzie szybko rosła ze względu na wygaszanie gimnazjów.
 - W roku 2022/23 rozpocznie się szybki spadek liczby uczniów spowodowany odchodzeniem z ośmioklasowych szkół podstawowych roczników powiększonych z powodu obniżenia wieku rozpoczynania obowiązkowego szkolnego.
 - W roku 2024/25 nastąpi przejściowy wzrost liczby uczniów, po czym ich liczba ponownie zacznie spadać, ale tym razem łagodnie.
 - Okresy szybkiego spadku łącznej liczby uczniów szkół prowadzonych przez miasto Racibórz przerywane będą dwuletnimi okresami względnej stabilizacji.

5. Sieć przedszkoli

Miasto Racibórz prowadzi obecnie 16 przedszkoli.

Rysunek 1. Rozmieszczenie przedszkoli prowadzonych przez miasto Racibórz (im ciemniejszy znacznik, tym większe przedszkole) oraz inne podmioty (ciemnobrązowe znaczniki)

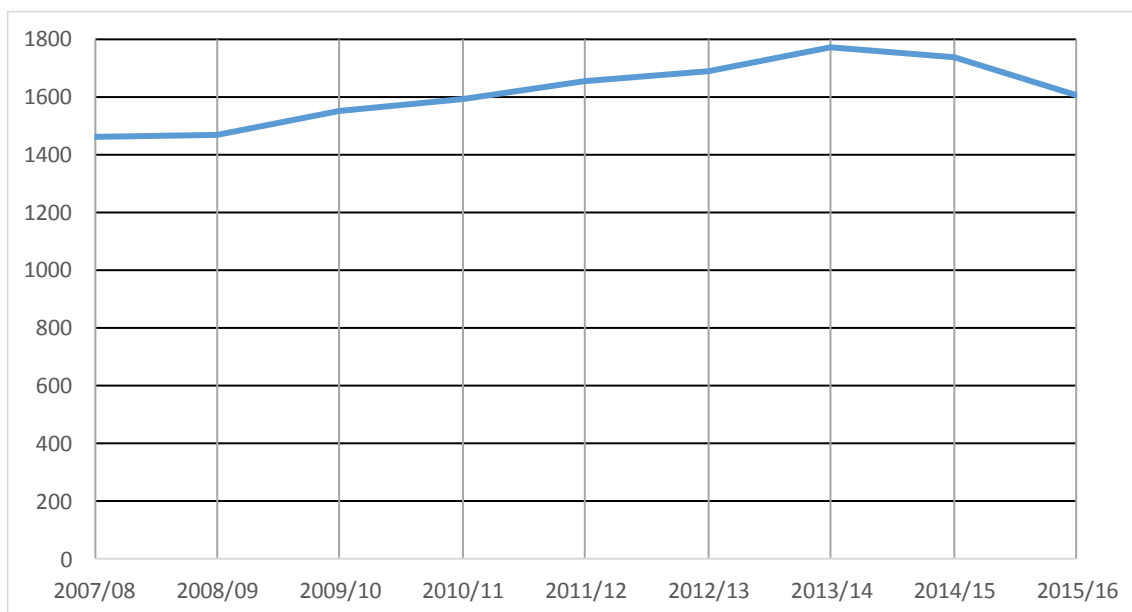
Cztery przedszkola połączone są ze szkołami podstawowymi w zespoły szkolno-przedszkolne (ZSP): P02 wraz z SP02 wchodzi w skład ZSP3, P05 wraz z SP05 wchodzi w skład ZSP4, P09 i SP07 wchodzi w skład ZSP 2, a P17 i SP14 tworzą ZSP1. Przy czym tylko nowo utworzony ZSP4 zajmuje dwa odrębne budynki (położone na sąsiadujących działkach), pozostałe zespoły szkolno-przedszkolne mieszczą się we wspólnych obiektach.

W Przedszkolu nr 24 zorganizowane są oddziały integracyjne i oddział specjalny.

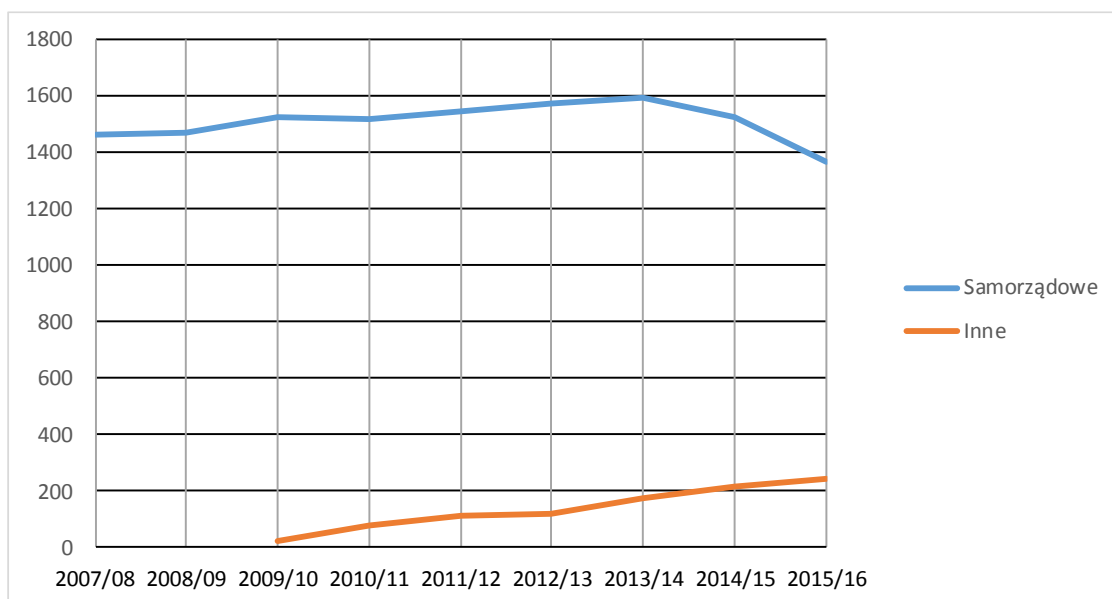
5.1. Wychowankowie przedszkoli

Wykres 34 przedstawia zmiany liczby dzieci przedszkolnych w latach 2007/08-2015/16 – w zestawieniu tym uwzględnione są wszystkie placówki, niezależnie od organu prowadzącego. Łączna liczba wychowanków przedszkoli rosła nieprzerwanie do roku 2013/14. W roku szkolnym, w którym po raz pierwszy do szkoły obowiązkowo poszła część rocznika sześciolatków, nastąpił spadek liczby przedszkolaków.

Wykres 34. Liczba wychowanków przedszkoli (wszystkie organy prowadzące razem)

Wykres 35. Porównanie liczb wychowanków przedszkoli prowadzonych przez samorząd i inne podmioty

Kolejny wykres odrębnie pokazuje zmiany liczb dzieci w placówkach prowadzonych przez miasto i przez inne podmioty. Z zestawienia wynika, że przedszkola niesamorządowe służą stosunkowo niewielkiej części dzieci, ale liczba wychowanków tych przedszkoli stale rośnie. Na szczególną uwagę zasługuje wzrost, który wbrew ogólnemu trendowi nastąpił po roku 2013/14. Dzięki niemu udział dzieci w przedszkolach prowadzonych przez inne organy wynosi obecnie 15 proc.

Poniższa tabela przedstawia liczby dzieci w poszczególnych przedszkolach niepublicznych.

Tabela 8. Liczby wychowanków przedszkoli niepublicznych w roku szkolnym 2015/16

Jednostka	Liczba wychowanków
NP Stokrotka	113
NP Domowe	20
NP Elfik	66
NP Kubuś	44
Razem	243

5.2. Wychowankowie a baza lokalowa przedszkoli samorządowych

Jak już pisaliśmy, raciborskie przedszkola należą do najmniejszych w grupie gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców.

Kolejne zestawienia umożliwiają porównanie liczb dzieci korzystających z poszczególnych przedszkoli z możliwościami zajmowanych przez te placówki obiektów.

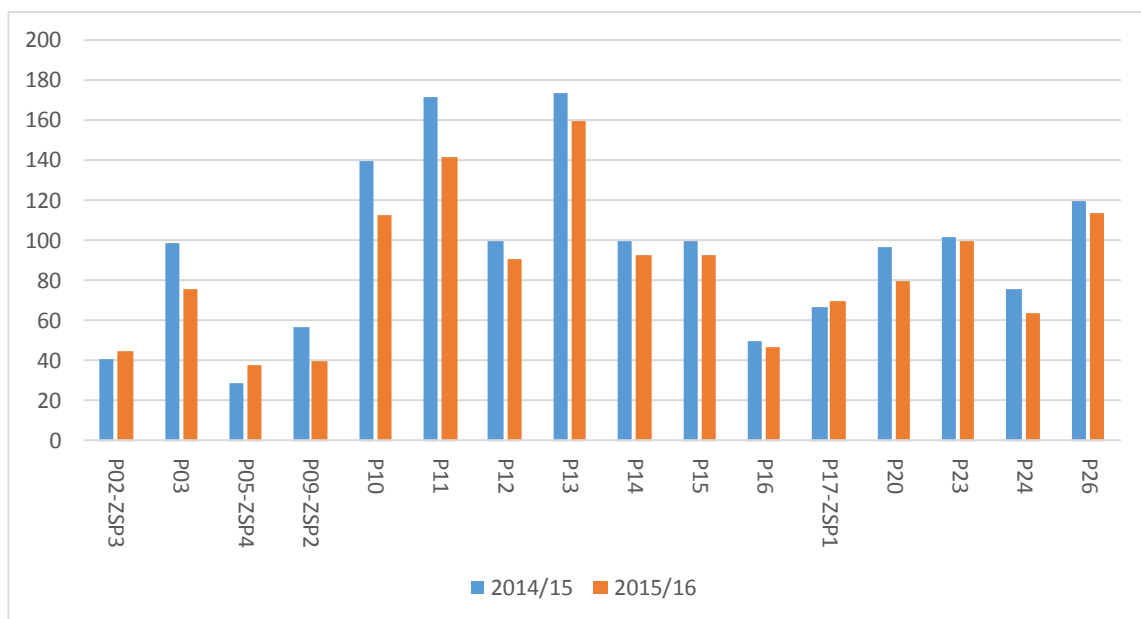
Analizując informacje o pojemności przedszkoli (czyli maksymalnych liczbach ich wychowanków) należy pamiętać, o następujących kwestiach:

- Rzeczywiste liczby miejsc w salach dla co najmniej 20 dzieci oraz we wszystkich salach mogą być nieco wyższe od zaprezentowanych w zestawieniach wartości kalkulacyjnych. W kalkulacjach przyjmowaliśmy bowiem minimalne wartości pojemności pomieszczeń z informacji o liczbach sal przekazywanych przez poszczególne jednostki – granice pojemności były następujące: 12-19, 20-24 i co najmniej 25. Z tego powodu biorą się ujemne nadwyżki pojemności w P11 w salach dla co najmniej 20 dzieci i we wszystkich salach.
- Maksymalne wykorzystanie pojemności przedszkola nie musi być efektywne ekonomicznie, jeśli wiąże się to z koniecznością tworzenia małych oddziałów, które pomieszczą się w salach dla np. 15 dzieci.

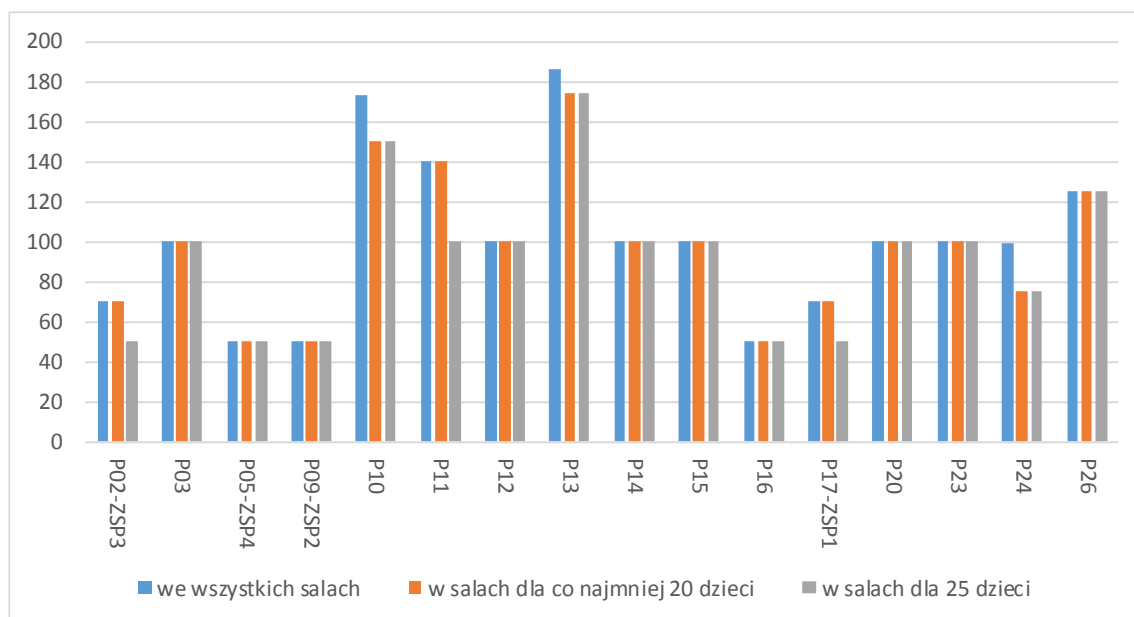
Tabela 9. Liczby dzieci i baza lokalowa przedszkoli

Jednostka	Liczba dzieci		Pojemność kalkulacyjna			Nadwyżka pojemności w roku 2014/15			Nadwyżka pojemności w roku 2015/16		
	2014/15	2015/16	we wszystkich salach	w salach dla co najmniej 20 dzieci	w salach dla 25 dzieci	we wszystkich salach	w salach dla co najmniej 20 dzieci	w salach dla 25 dzieci	we wszystkich salach	w salach dla co najmniej 20 dzieci	w salach dla 25 dzieci
P02-ZSP3	41	45	70	70	50	29	29	9	25	25	5
P03	99	76	100	100	100	1	1	1	24	24	24
P05-ZSP4	29	38	50	50	50	21	21	21	12	12	12
P09-ZSP2	57	40	50	50	50	-7	-7	-7	10	10	10
P10	140	113	174	150	150	34	10	10	61	37	37
P11	172	142	140	140	100	-32	-32	-72	-2	-2	-42
P12	100	91	100	100	100	0	0	0	9	9	9
P13	174	160	187	175	175	13	1	1	27	15	15
P14	100	93	100	100	100	0	0	0	7	7	7
P15	100	93	100	100	100	0	0	0	7	7	7
P16	50	47	50	50	50	0	0	0	3	3	3
P17-ZSP1	67	70	70	70	50	3	3	-17	0	0	-20
P20	97	80	100	100	100	3	3	3	20	20	20
P23	102	100	100	100	100	-2	-2	-2	0	0	0
P24	76	64	99	75	75	23	-1	-1	35	11	11
P26	120	114	125	125	125	5	5	5	11	11	11
Razem	1 524	1 366	1 615	1 555	1 475	91	31	-49	249	189	109

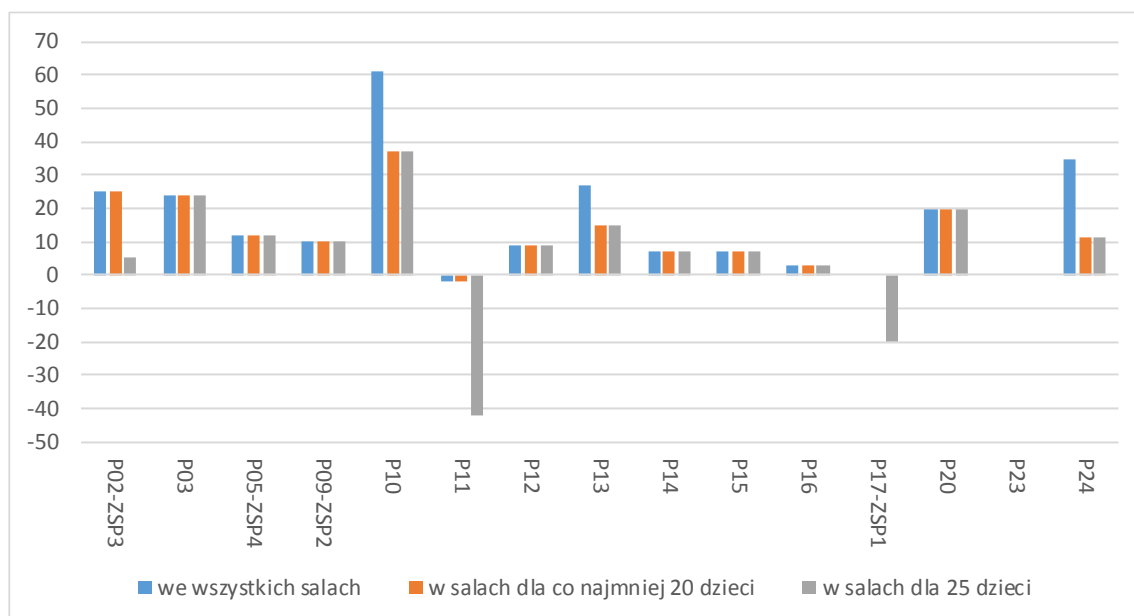
Wykres 36. Liczby dzieci w przedszkolach

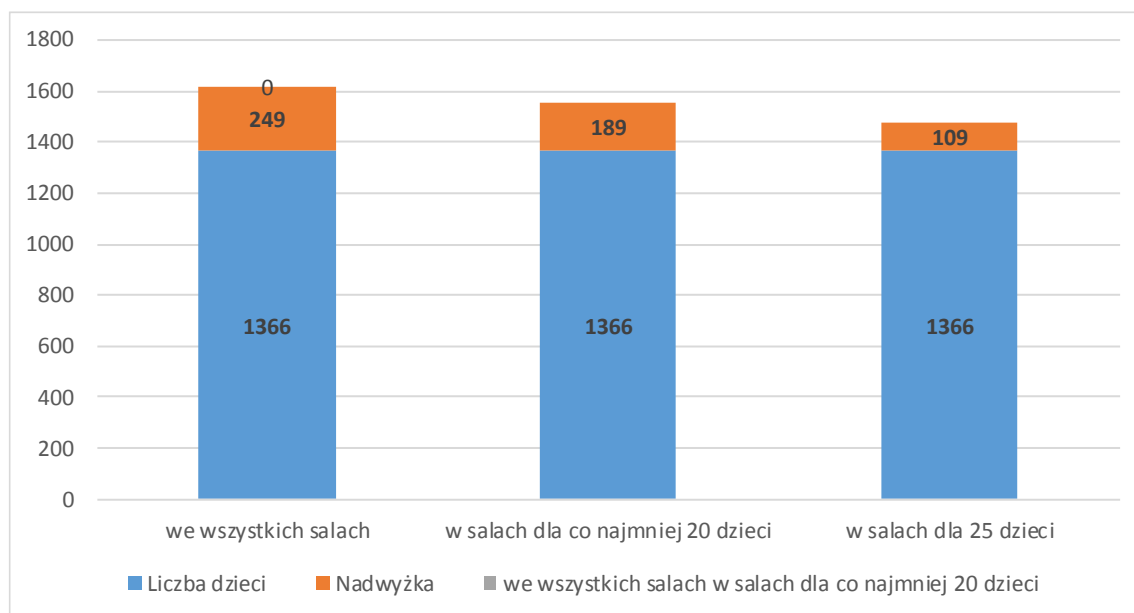
Wykres 37. Pojemności przedszkoli (liczby dzieci, które mogą być przyjęte do przedszkoli)

Wykres 38. Nadwyżki pojemności przedszkoli w roku 2015/16

Wykres 39. Liczba wychowanków a łączna nadwyżka pojemności wszystkich przedszkoli w roku 2015/16

Z zestawień wynika, że większość raciborskich przedszkoli ma obecnie nadwyżki pojemności, które łącznie mogłyby dać miejsca dla blisko 250 dzieci. Wyjątkami są P11, P16, P17 i P23, w których takich nadwyżek praktycznie nie ma.

Trzeba podkreślić, że z prognozy zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach wynika, iż nadwyżka ta będzie rosła, o ile nie nastąpi odwrócenie reformy polegającej na wprowadzeniu obowiązku szkolnego dla sześciolatków.

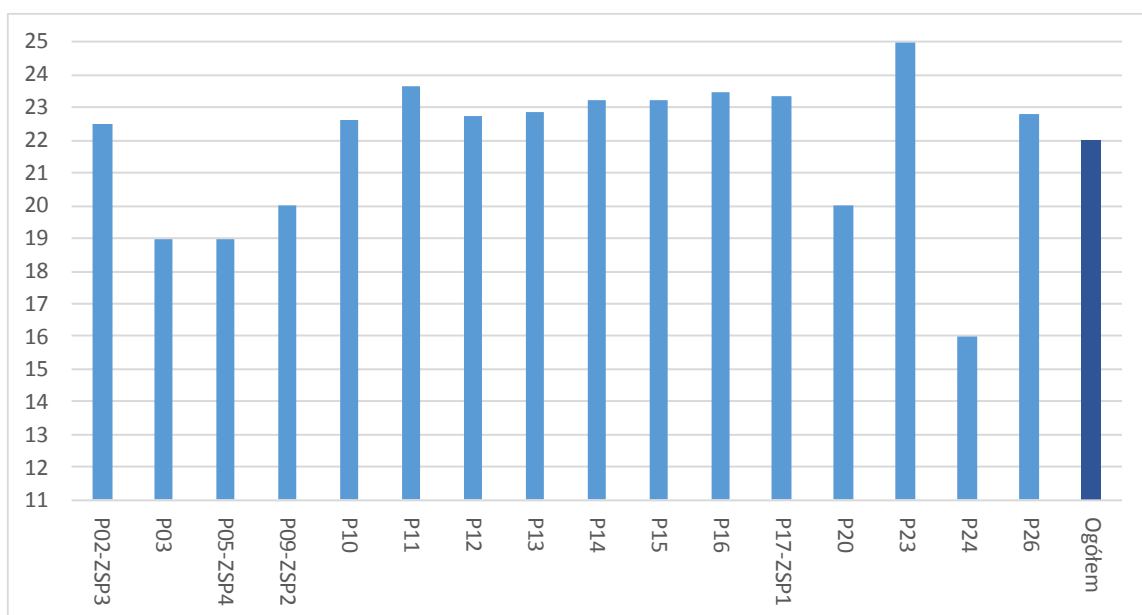
Tabela 10 daje orientację jak mogłyby się zmieniać liczby dzieci w poszczególnych przedszkolach, gdyby w ich sieci nie nastąpiły żadne zmiany.

Tabela 10. Prognoza zmiany liczb wychowanków w poszczególnych przedszkolach przy założeniu, że proporcje ich wielkości nie ulegną zmianie (na podstawie wariantu A prognozy liczb wychowanków przedszkoli)

Rok	P02-ZSP3	P03	P05-ZSP4	P09-ZSP2	P10	P11	P12	P13	P14	P15	P16	P17-ZSP1	P20	P23	P24	P26
2015/16	45	76	38	40	113	142	91	160	93	93	47	70	80	100	64	114
2016/17	43	73	37	38	109	136	87	154	89	89	45	67	77	96	62	110
2017/18	42	71	36	38	106	133	85	150	87	87	44	66	75	94	60	107
2018/19	40	68	34	36	101	127	81	143	83	83	42	62	71	89	57	102
2019/20	39	66	33	35	99	124	79	140	81	81	41	61	70	87	56	99
2020/21	39	65	33	34	97	122	78	137	80	80	40	60	68	86	55	98
2021/22	38	64	32	34	96	120	77	135	79	79	40	59	68	85	54	96
2022/23	38	64	32	34	95	119	76	134	78	78	39	59	67	84	54	96
2023/24	37	63	32	33	94	118	76	133	77	77	39	58	67	83	53	95
2024/25	37	63	31	33	93	117	75	132	77	77	39	58	66	82	53	94
2025/26	37	62	31	32	92	115	74	130	75	75	38	57	65	81	52	92
2026/27	36	61	30	32	90	113	73	128	74	74	38	56	64	80	51	91
2027/28	35	60	30	31	89	111	71	125	73	73	37	55	63	78	50	89
2028/29	35	58	29	31	87	109	70	123	71	71	36	54	61	77	49	88
2029/30	34	57	29	30	85	107	68	120	70	70	35	53	60	75	48	86
2030/31	33	56	28	29	83	104	67	118	68	68	35	51	59	73	47	84

Ostatnie zestawienie w tym podrozdziale zawiera porównanie średnich wielkości oddziałów przedszkolnych. Wynika z niego, że tylko jedno przedszkole (P23) ma oddziały o maksymalnej wielkości dopuszczonej przez przepisy, czyli 25-osobowe. Takie oddziały są najbardziej racjonalne z perspektywy ekonomicznej. Natomiast pięć przedszkoli prowadzi oddziały 20-osobowe i mniejsze.

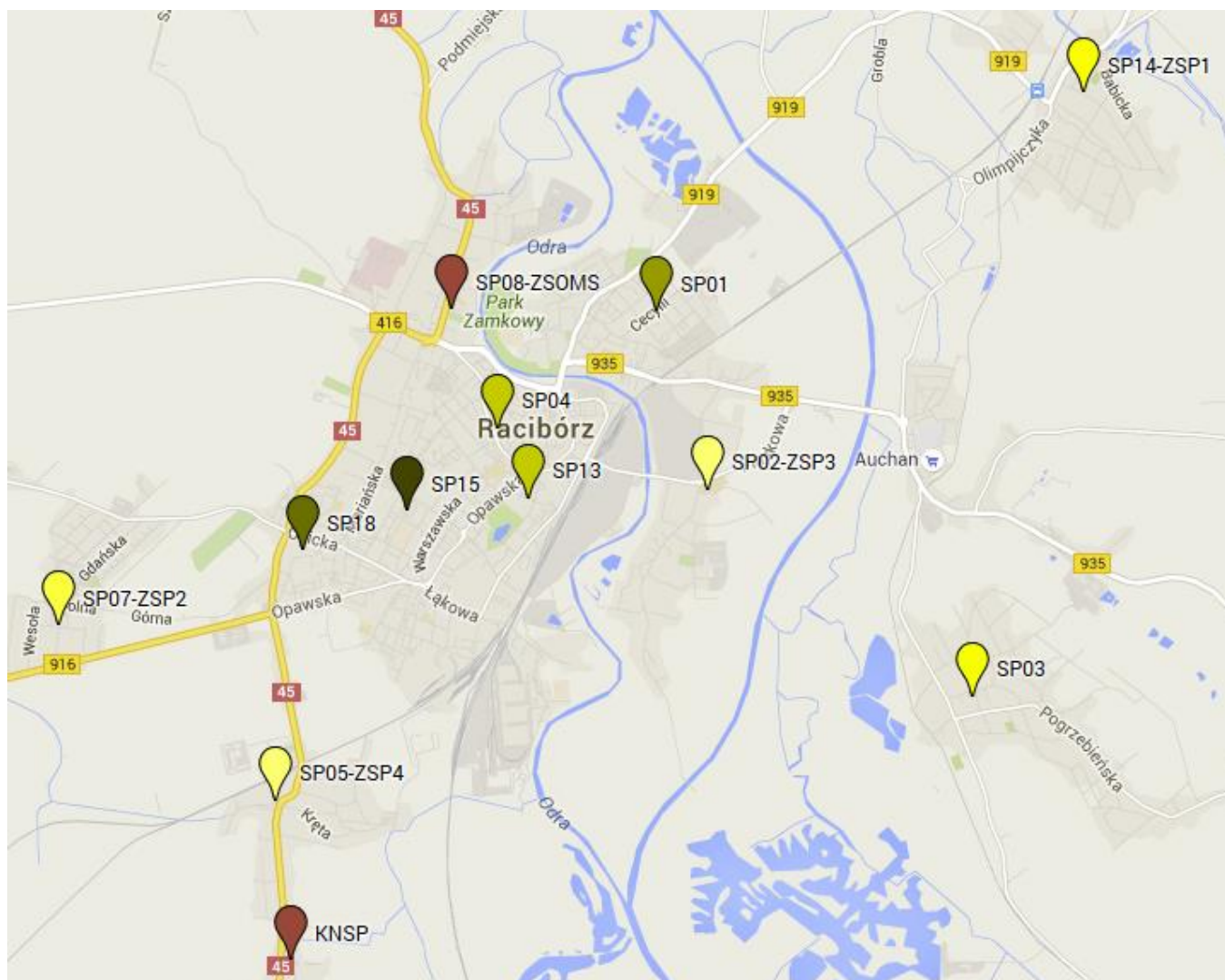
Wykres 40. Przeciętne wielkości oddziałów przedszkolnych w roku 2015/16

6. Sieć szkół podstawowych

Miasto Racibórz prowadzi obecnie 10 szkół podstawowych.

Rysunek 2. Rozmieszczenie szkół podstawowych prowadzonych przez miasto Racibórz (im ciemniejszy znacznik, tym większa szkoła) oraz inne podmioty (ciemnobrązowe znaczniki)

Cztery szkoły podstawowe połączone są z przedszkolami w zespoły szkolno-przedszkolne: SP02 wraz z P02 wchodzi w skład ZSP3, SP05 wraz z P05 wchodzi w skład ZSP4, SP07 i P09 wchodzi w skład ZSP 2, a SP14 i P17 tworzą ZSP1. Ponadto dwie samodzielne szkoły podstawowe funkcjonują w tych samych kompleksach obiektów, co gimnazja: są to SP01 sąsiadująca z G2 i SP18 sąsiadująca z G3.

Szkoła Podstawowa nr 5 jest szkołą dwujęzyczną dla mniejszości niemieckiej i nie ma obwodu. Uczniowie z mniejszości narodowej uczęszczają także do innych szkół podstawowych.

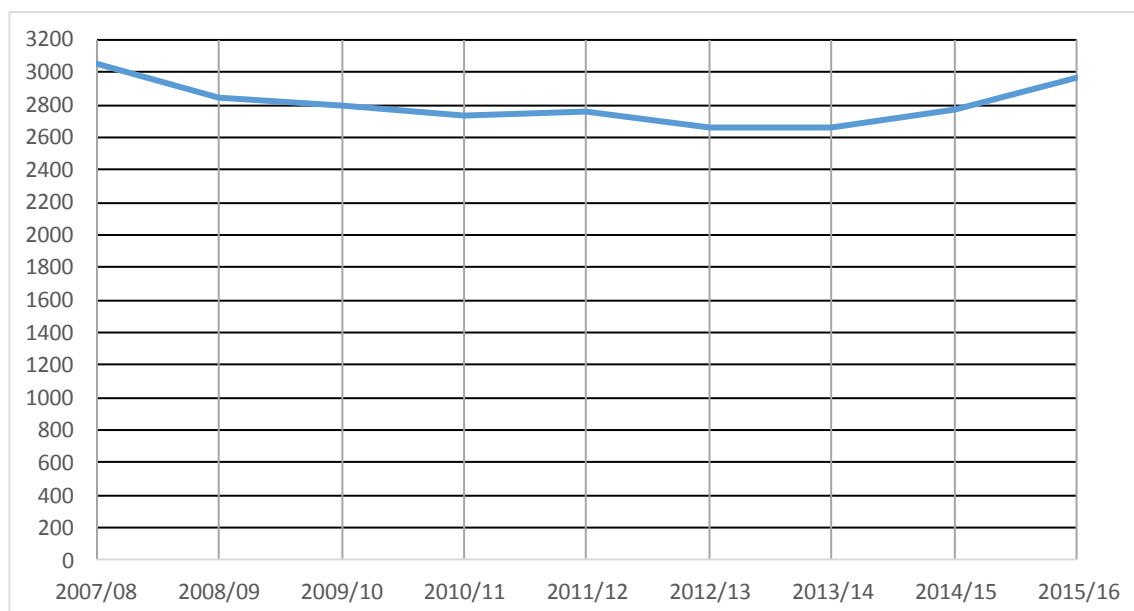
SP01 jest szkołą z oddziałami integracyjnymi i ma do tego odpowiednią infrastrukturę.

W Raciborzu działają też dwie szkoły podstawowe prowadzone przez inne podmioty. Są to Katolicka Niepubliczna Szkoła Podstawowa oraz Szkoła Podstawowa nr 18, która wchodzi w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących Mistrzostwa Sportowego.

6.1. Uczniowie szkół podstawowych

Wykres 41 przedstawia zmiany liczby uczniów szkół podstawowych w latach 2007/08-2015/16 – w zestawieniu tym uwzględnione są wszystkie jednostki, niezależnie od organu prowadzącego.

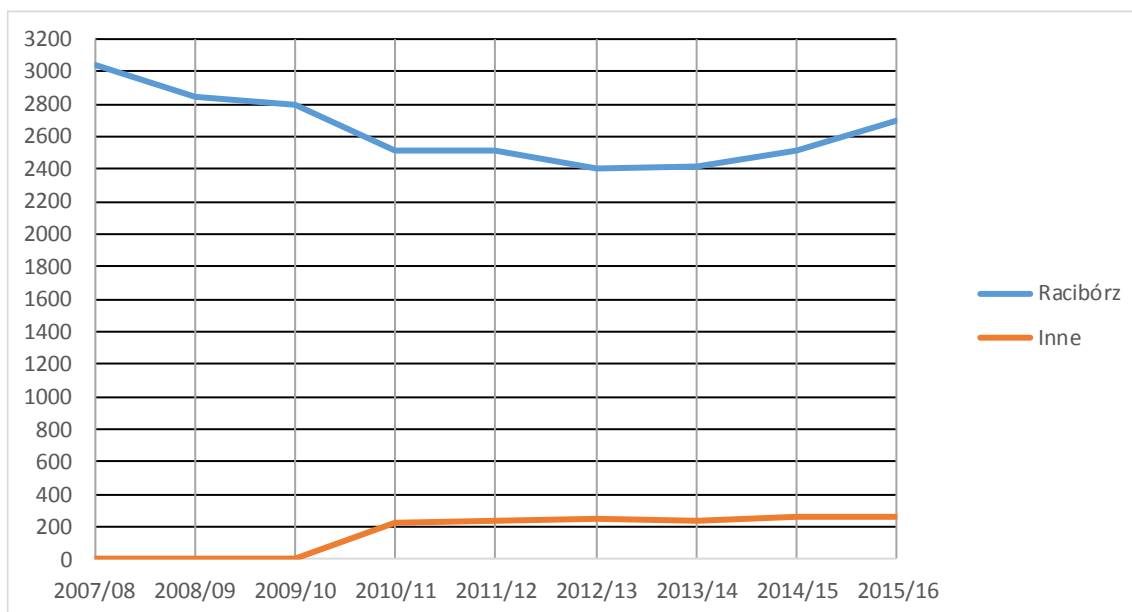
Wykres 41. Uczniowie szkół podstawowych (wszystkie organy prowadzące razem)

Kolejny wykres pokazuje porównanie zmian liczb uczniów szkół prowadzonych przez miasto oraz inne podmioty. Na wykresie tym widzimy m.in., że w roku szkolnym 2010/11 nastąpiło szybkie zmniejszenie liczby uczniów miejskich szkół podstawowych i jednocześnie wzrost liczby uczniów innych szkół (od 0 do 233). Z danych SIO wynika,

że był to skutek przekazania przez miasto prowadzenia Szkoły Podstawowej nr 8 samorządowi województwa śląskiego. W następnym roku szkolnym rozpoczęła działalność bardzo mała Katolicka Niepubliczna Szkoła Podstawowa (początkowo miała ona tylko 10 uczniów).

Wykres 42. Porównanie liczb uczniów szkół podstawowych prowadzonych przez miasto Racibórz i inne podmioty

Obecnie SP08 liczy 228 uczniów, a KNSP – 33. Udział uczniów szkół prowadzonych przez inne podmioty nigdy nie przekroczył 9,5 proc. a obecnie wynosi 8,8 proc.

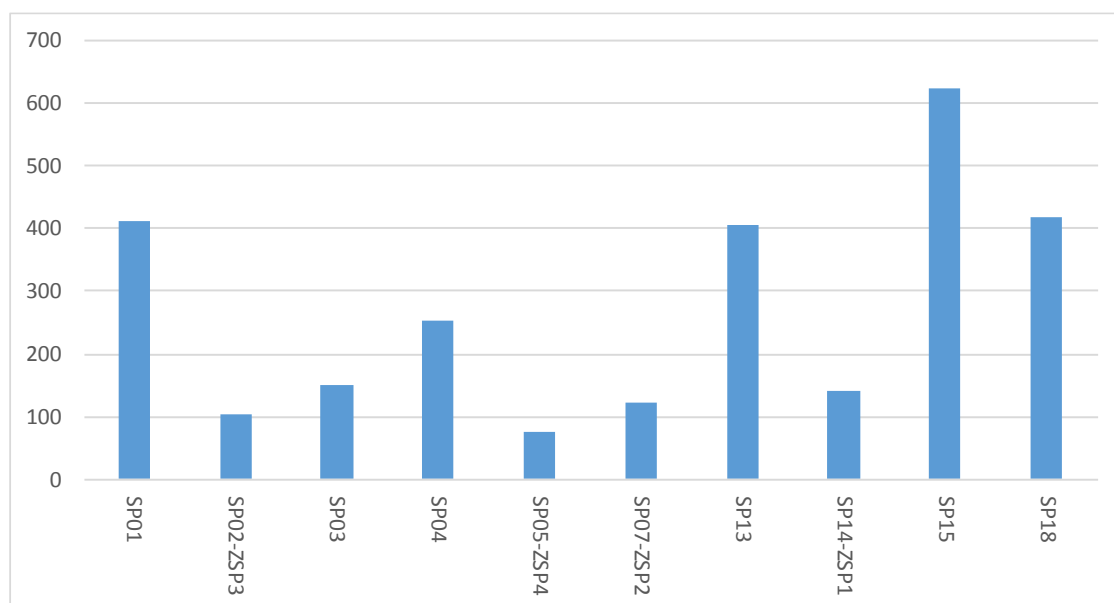
Podobnie jak sieć przedszkoli, sieć szkół podstawowych prowadzonych przez miasto Racibórz jest bardzo rozdrobniona i tylko w ok. 10 proc. gmin miejskich powyżej 5 tys. mieszkańców liczba uczniów przypadająca na jedną szkołę podstawową jest mniejsza.

Kolejne zestawienia prezentują liczby uczniów w poszczególnych szkołach i średnie wielkości ich oddziałów.

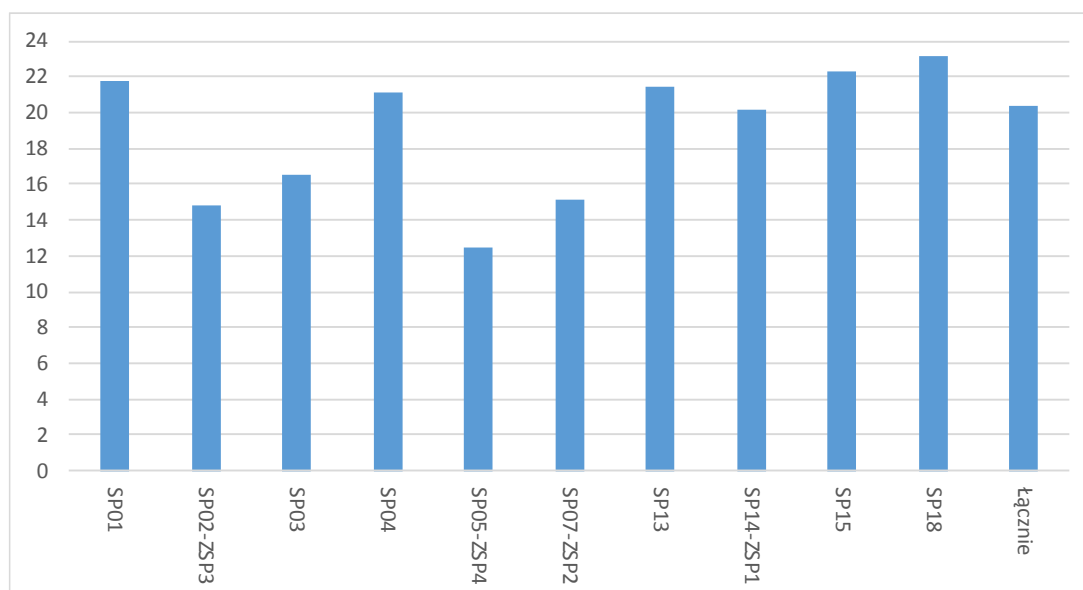
Tabela 11. Uczniowie i oddziały szkół podstawowych w roku 2015/16

Jednostka	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału
SP01	413	19	21,74
SP02-ZSP3	104	7	14,86
SP03	149	9	16,56
SP04	254	12	21,17
SP05-ZSP4	75	6	12,50
SP07-ZSP2	121	8	15,13
SP13	407	19	21,42
SP14-ZSP1	141	7	20,14
SP15	624	28	22,29
SP18	417	18	23,17
łącznie	2 705	133	20,34

Wykres 43. Liczby uczniów szkół podstawowych w roku 2015/16

Wykres 44. Średnie wielkości oddziałów szkół podstawowych w roku 2015/16

W bieżącym roku szkolnym pierwszy raz do szkół podstawowych obowiązkowo poszli wszyscy sześciolatkowie. Spowodowało to zwiększenie łącznej liczby uczniów szkół podstawowych o prawie 170 dzieci. Jednak przyrost ten nie był równomierny – tabela 12 przedstawia porównanie udziałów uczniów poszczególnych szkół w ogólnej liczbie uczniów szkół podstawowych w bieżącym i poprzednim roku szkolnym.

Tabela 12. Udziały uczniów poszczególnych szkół w ogólnej liczbie uczniów szkół podstawowych

Jednostka	2014/15	2015/16	Zmiana w punktach procentowych	Zmiana w procentach
SP01	15,2%	15,3%	0,10	0,7%
SP02-ZSP3	3,6%	3,8%	0,22	6,1%
SP03	6,2%	5,5%	-0,68	-10,9%
SP04	9,2%	9,4%	0,17	1,9%
SP05-ZSP4	3,0%	2,8%	-0,18	-6,1%
SP07-ZSP2	3,9%	4,5%	0,61	15,9%
SP13	14,2%	15,0%	0,83	5,8%
SP14-ZSP1	4,5%	5,2%	0,76	17,1%
SP15	23,2%	23,1%	-0,17	-0,7%
SP18	17,1%	15,4%	-1,68	-9,8%

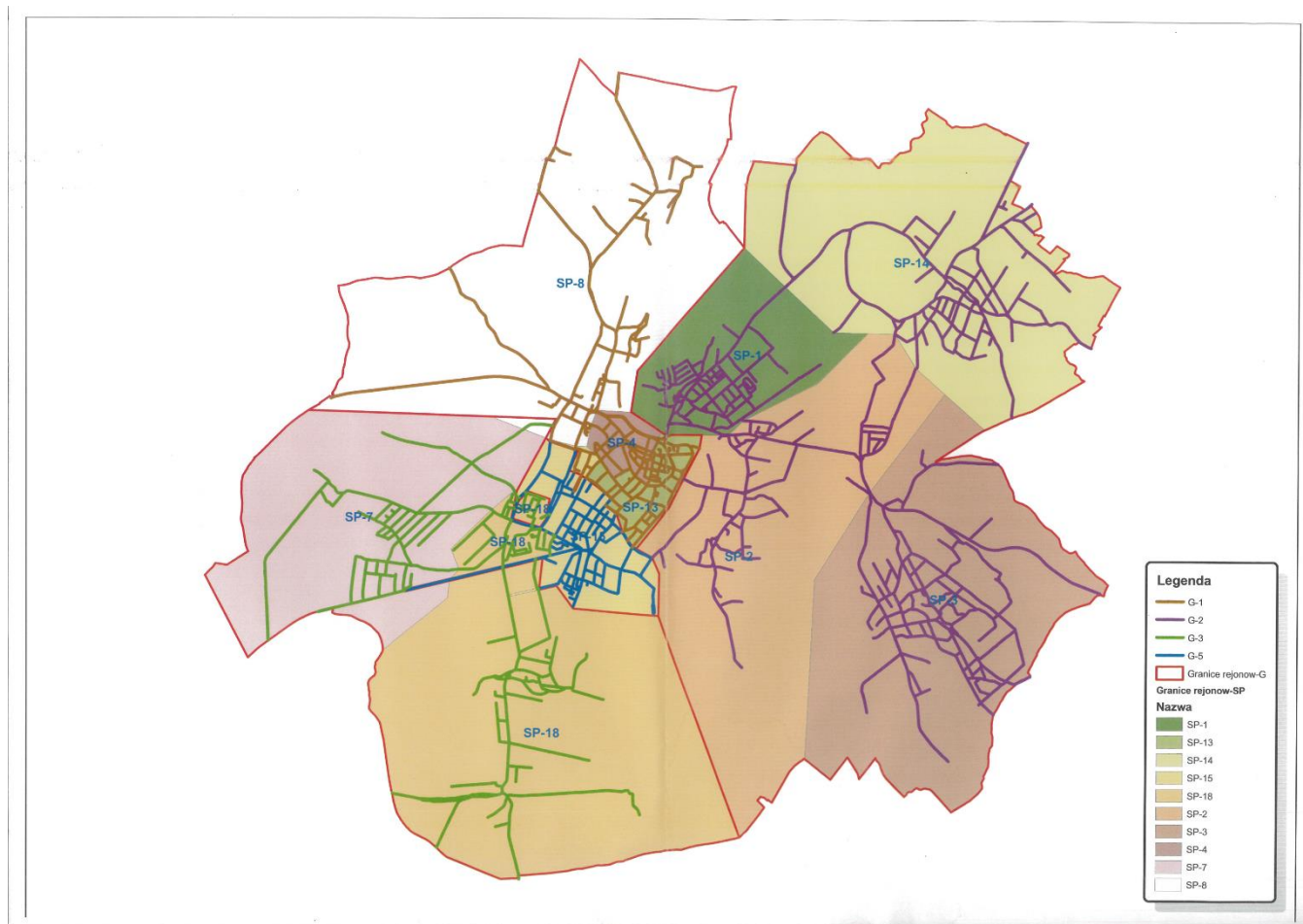
Ostatnie zestawienie w tej części opracowania przedstawia hipotetyczne zmiany liczb uczniów poszczególnych szkół podstawowych, gdyby przebieg tych zmian odpowiadał wariantowi A prognozy a proporcje wielkości szkół pozostały niezmienione.

Tabela 13. Prognoza zmian liczb uczniów w poszczególnych szkołach przy założeniu, że proporcje ich wielkości nie ulegną zmianie (na podstawie wariantu A prognozy liczb uczniów)

Rok	SP01	SP02-ZSP3	SP03	SP04-ZSP4	SP05	SP07-ZSP2	SP13	SP14-ZSP1	SP15	SP18
2016/17	411	105	149	252	75	121	407	127	616	414
2017/18	399	102	144	244	73	117	395	123	598	402
2018/19	407	104	147	249	74	120	403	126	610	410
2019/20	401	102	145	245	73	118	397	124	601	404
2020/21	378	96	137	231	69	111	374	117	566	381
2021/22	342	87	124	209	62	100	338	105	511	344
2022/23	331	84	120	202	60	97	328	102	496	333
2023/24	324	83	117	198	59	95	321	100	485	326
2024/25	314	80	113	192	57	92	310	97	469	316
2025/26	309	79	112	189	56	91	306	95	463	311
2026/27	305	78	110	186	56	90	302	94	457	307
2027/28	302	77	109	184	55	89	299	93	452	304
2028/29	298	76	108	182	54	88	295	92	447	300
2029/30	295	75	107	180	54	87	292	91	441	297
2030/31	290	74	105	178	53	85	288	90	435	292

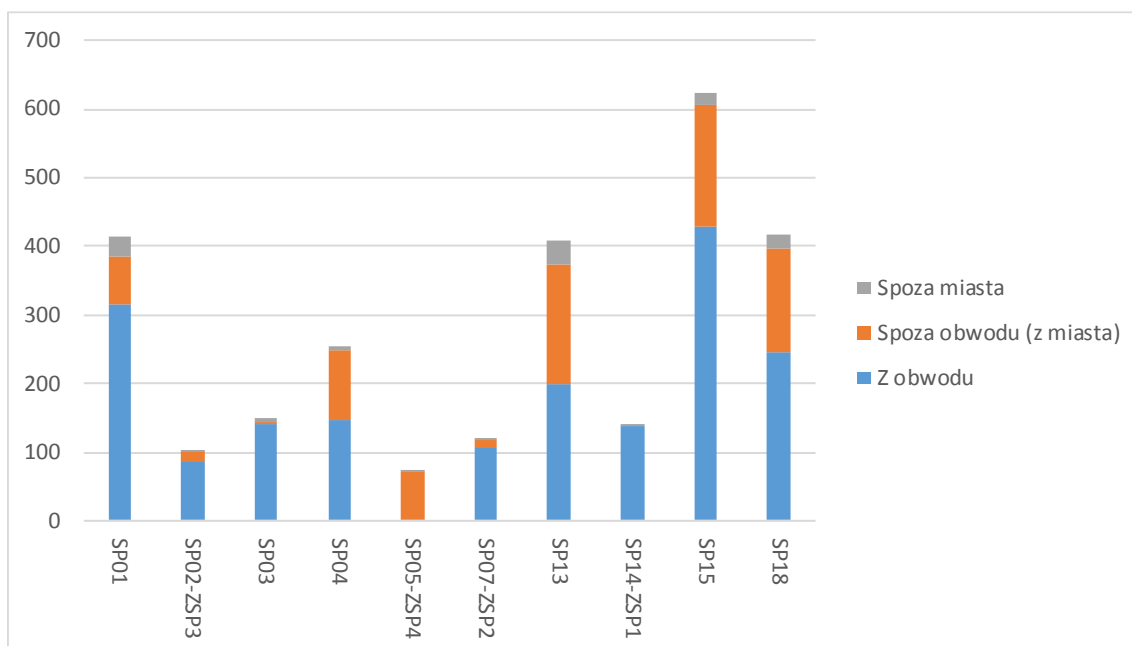
6.2. Uczniowie szkół podstawowych uczęszczający do szkół poza obwodami

Rysunek 3. Obwody szkół podstawowych

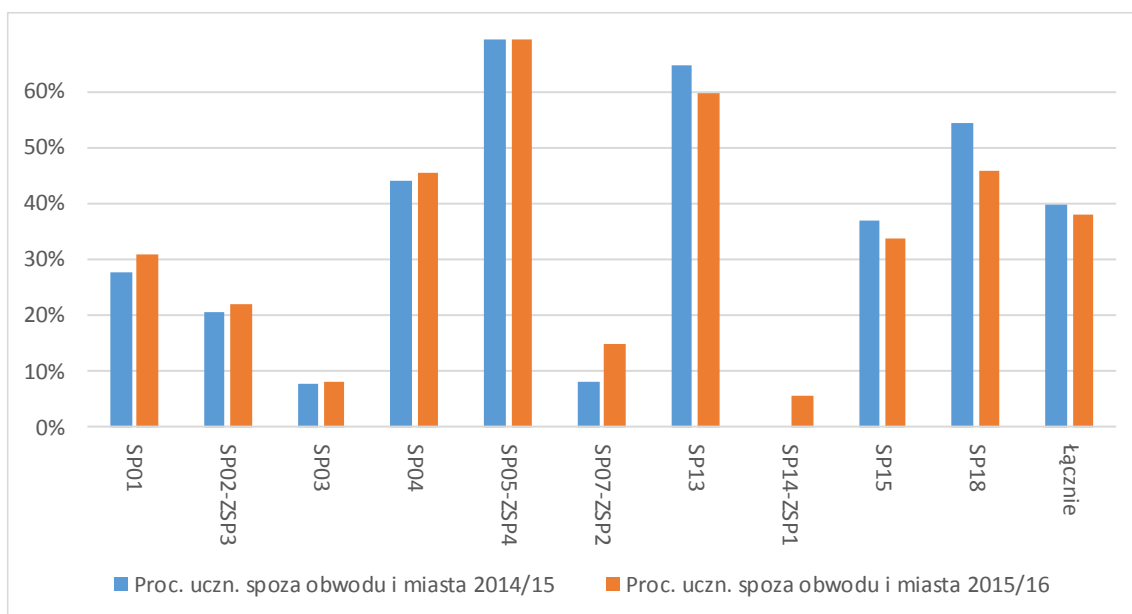

Wykresy 45 i 46 podają informacje nt. uczniów mieszkających poza obwodami poszczególnych szkół oraz poza terenem miasta. Wykres 45 przedstawia liczby uczniów w szkołach w podziale na tych, którzy mieszkają w obwodzie szkoły oraz tych, którzy mieszkają poza obwodem, ale w Raciborzu oraz uczniów spoza miasta. Wykres 46 zawiera dane o udziale uczniów spoza obwodu (mieszkających w mieście i poza miastem) oraz uczniów spoza miasta w ogólnej liczbie uczniów szkoły.

Wykres 45. Liczby uczniów szkół podstawowych w roku 2015/16 z uwzględnieniem miejsca zamieszkania

Wykres 46. Udziały uczniów spoza obwodu (w tym spoza miasta) w ogólnych liczbach uczniów szkół podstawowych

Jak widać chodzenie do szkoły podstawowej poza jej obwodem jest w Raciborzu zjawiskiem powszechnym – dotyczy ono 1/3 uczniów. Obwody mają więc znaczenie przede wszystkim formalne i nie stanowią bariery utrudniającej swobodny wybór szkoły.

6.3. Liczby uczniów a baza lokalowa szkół podstawowych

Poniższe zestawienia umożliwiają porównanie wielkości bazy lokalowej szkół podstawowych z obecnymi liczbami ich uczniów.

W zestawieniach tych kalkulacyjne pojemności szkół to liczby uczniów, dla których można zorganizować zajęcia na jednej zmianie. Wielkości te zostały wyliczone przy następujących założeniach:

- na salę, która została wykazana¹¹ jako pomieszczenie dla 25 lub więcej uczniów, przypada jeden oddział kalkulacyjny;
- na salę, która została wykazana jako pomieszczenie dla 20-24 uczniów, przypada 0,75 oddziały kalkulacyjnego;
- na salę, która została wykazana jako pomieszczenie dla 12-19 uczniów, przypada 0,5 oddziały kalkulacyjnego;
- na jeden oddział kalkulacyjny przypada 24 uczniów¹².

Analizując poniższe zestawienia, należy pamiętać, że w przyszłości objętej prognozą – o ile nie nastąpi likwidacja gimnazjów – liczba uczniów szkół podstawowych nigdy nie będzie większa niż obecnie.

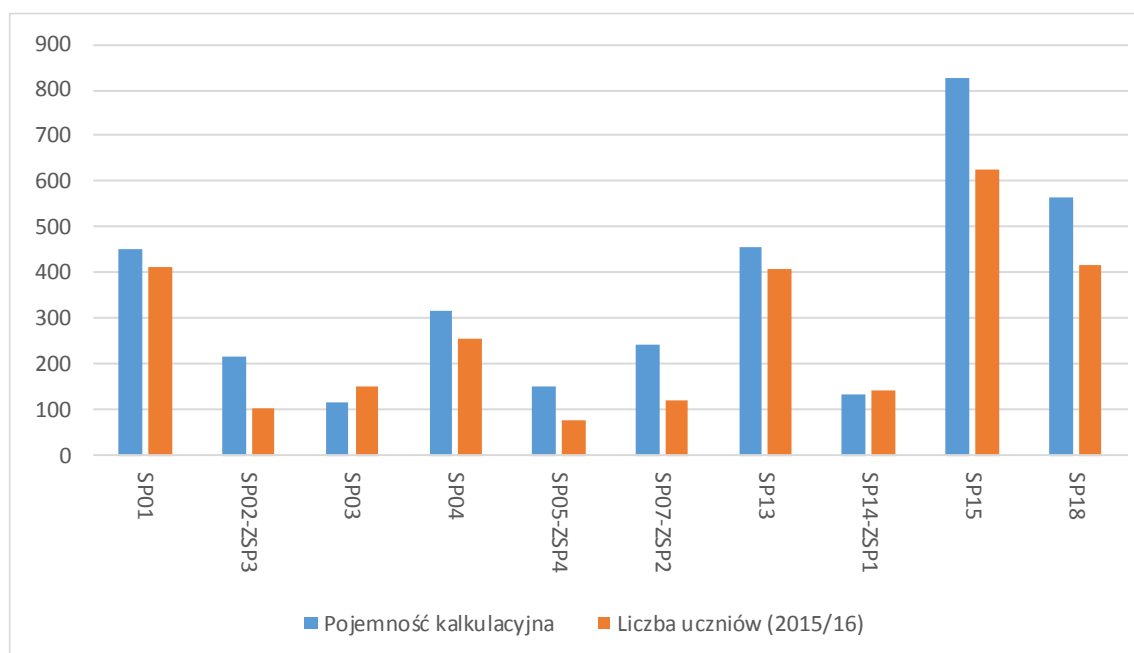
Tabela 14. Pojemności szkół podstawowych na jednej zmianie a liczby ich uczniów

Jednostka	Pojemność kalkulacyjna	Liczba uczniów (2015/16)	Nadwyżka pojemności	% nadwyżki pojemności
SP01	450	413	37	8%
SP02-ZSP3	216	104	112	52%
SP03	114	149	-35	-31%
SP04	318	254	64	20%
SP05-ZSP4	150	75	75	50%
SP07-ZSP2	240	121	119	50%
SP13	456	407	49	11%
SP14-ZSP1	132	141	-9	-7%
SP15	828	624	204	25%
SP18	564	417	147	26%
Łącznie	3 468	2 705	763	22%

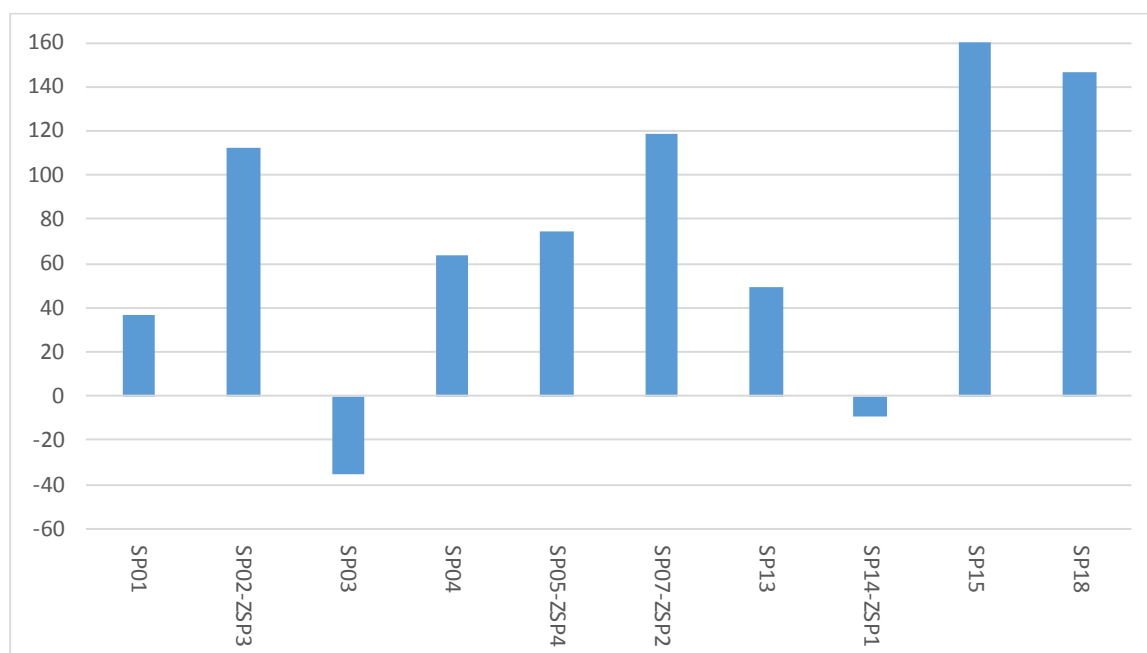
¹¹ Szkoły miały obowiązek wykazać wszystkie sale znajdujące się w zajmowanych przez nie budynkach, czyli także pomieszczenia wynajmowane na zasadach komercyjnych, użytkowane przez związki zawodowe itp.

¹² Przepisy ograniczają wielkości oddziałów klas I-III do 25 uczniów. Jednak z perspektywy ekonomicznej optymalną liczbą uczniów w oddziale jest 24, ponieważ oddziałów 24-osobowych nie trzeba dzielić na grupy.

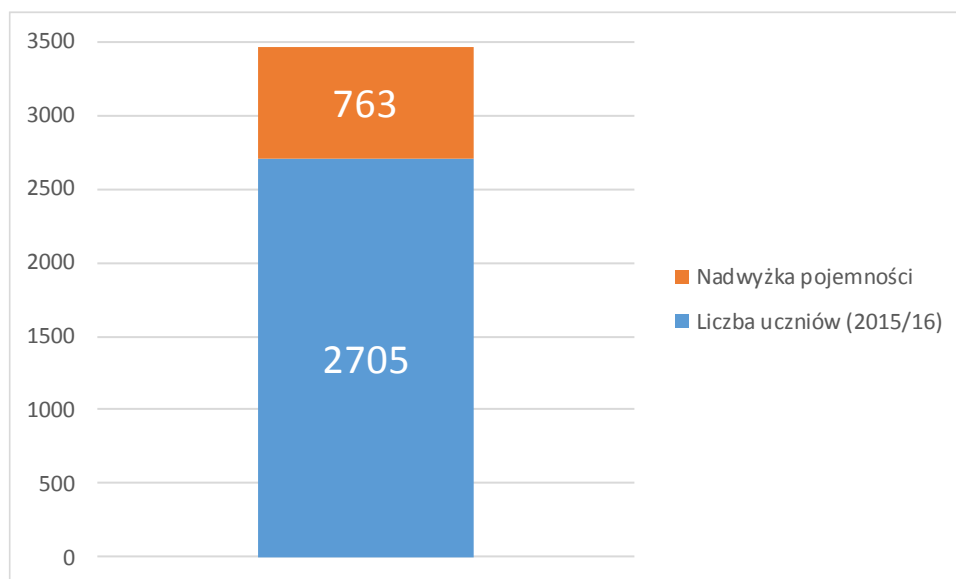
Wykres 47. Pojemności i liczby uczniów szkół podstawowych

Wykres 48. Nadwyżki pojemności szkół podstawowych (2015/16)

Wykres 49. Łączna liczba uczniów a nadwyżka pojemności szkół podstawowych w roku szkolnym 2015/16

Zgodnie z przedstawionymi tutaj wyliczeniami większość szkół podstawowych ma obecnie nadwyżki pojemności. Wyjątkami są SP03 i SP14, które są pozbawione sal mogących pomieścić większe oddziały. W praktyce jednak, ze względu na niewielkie oddziały, szkoły te także nie mają problemów ze zorganizowaniem zajęć na jednej zmianie.

Łączna nadwyżka pojemności szkół podstawowych jest bardzo duża – przekracza 750 miejsc.

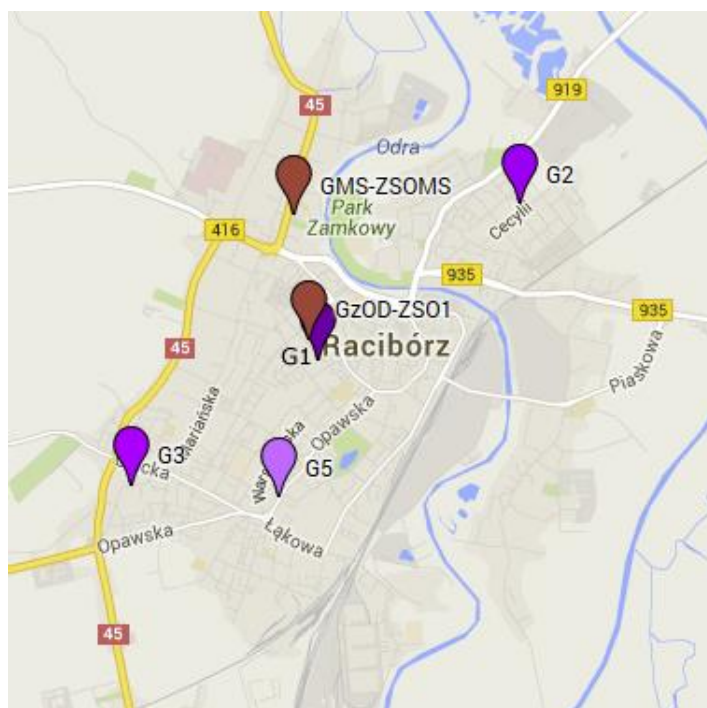
7. Sieć gimnazjów

Miasto Racibórz prowadzi obecnie cztery gimnazja. Wszystkie są jednostkami samodzielnymi, ale dwa z nich funkcjonują w tych samych kompleksach obiektów, co szkoły podstawowe: są to G2 sąsiadujące SP01 z i G3 sąsiadujące z SP18.

Do każdego gimnazjum uczęszczają uczniowie z mniejszości niemieckiej. W gimnazjum nr 5 zorganizowano oddziały przysposabiające do pracy. G2 jest szkołą z oddziałami integracyjnymi i ma do tego odpowiednią infrastrukturę.

Ponadto w mieście funkcjonują dwa gimnazja prowadzone przez inne podmioty – Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego prowadzone przez samorząd województwa śląskiego oraz Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi prowadzone przez powiat raciborski.

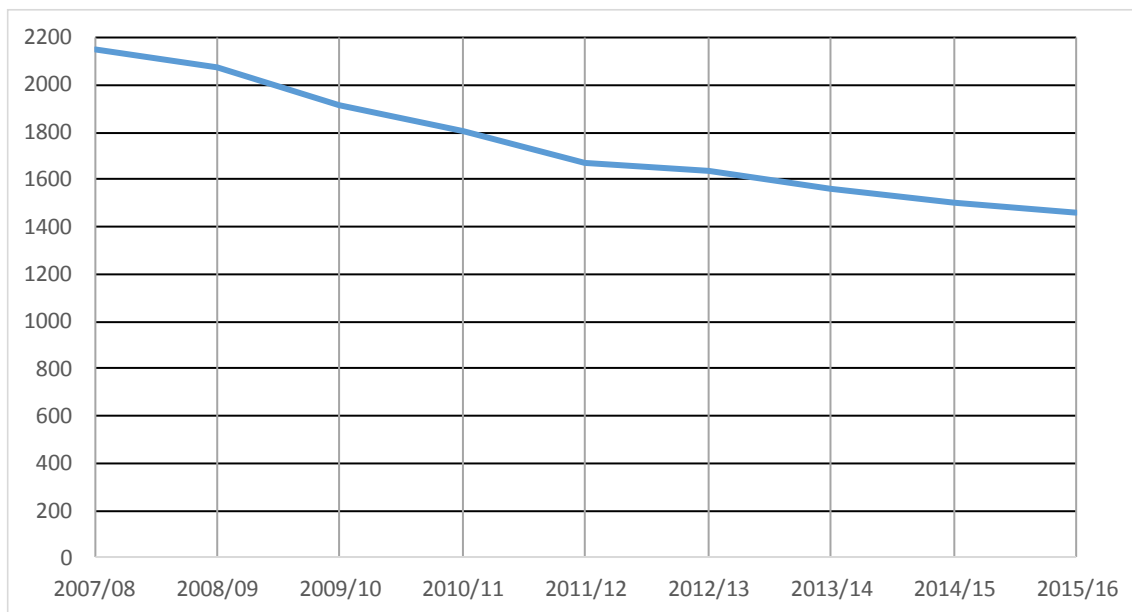
Rysunek 4. Rozmieszczenie gimnazjów prowadzonych przez miasto Racibórz (im ciemniejszy znacznik, tym większa szkoła) oraz inne podmioty (ciemnobrązowe znaczniki)

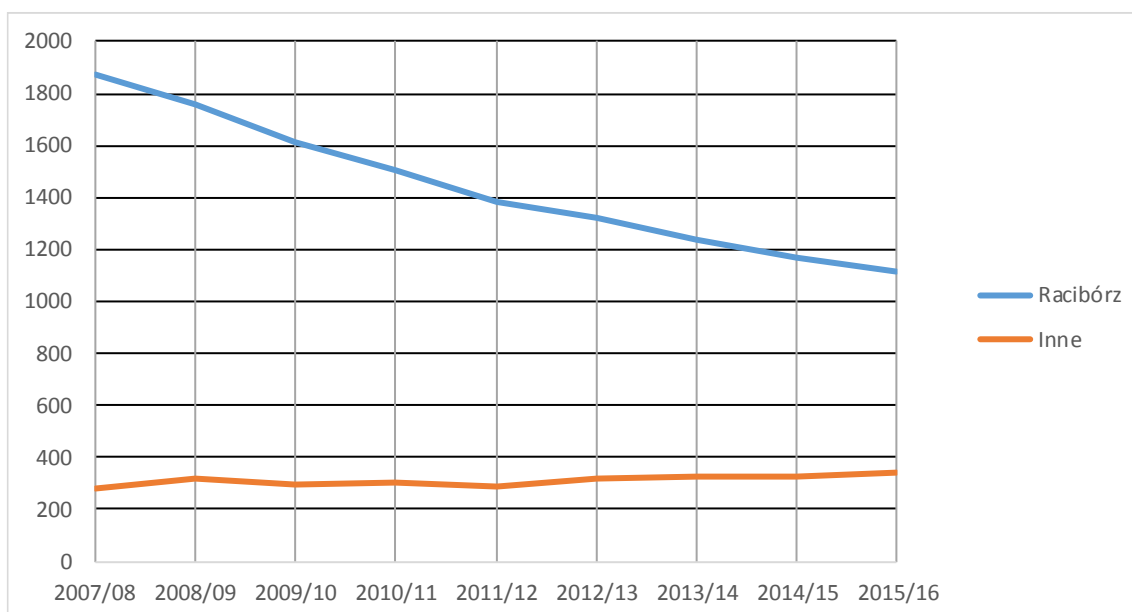
7.1. Uczniowie gimnazjów

Pierwszy wykres w tym podrozdziale przedstawia zmiany liczby gimnazjalistów w latach 2007/08-2015/16 – w zestawieniu tym uwzględnione są wszystkie jednostki, niezależnie od organu prowadzącego.

Wykres 50. Uczniowie gimnazjów (wszystkie organy prowadzące razem)

Wykres 51. Porównanie liczb uczniów gimnazjów prowadzonych przez miasto Racibórz i inne podmioty

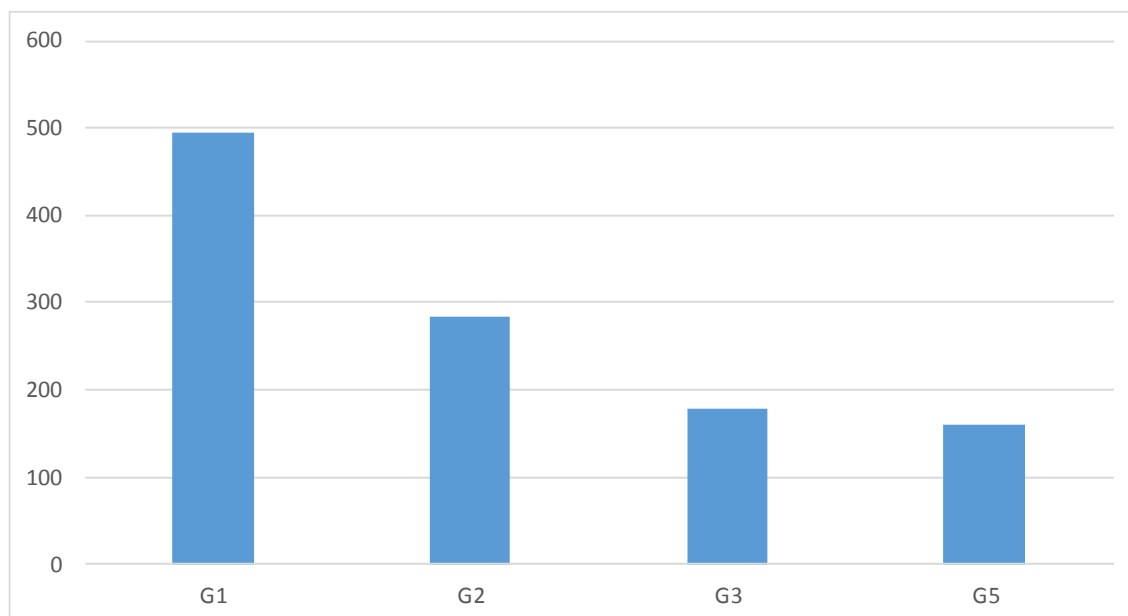
Wykres 51 zawiera porównanie liczb uczniów szkół prowadzonych przez miasto oraz inne podmioty. Jak widać, w analizowanym okresie liczba uczniów szkół miejskich szybko się zmniejszała, natomiast liczba pozostałych gimnazjalistów podlegała niewielkim zmianom i od roku szkolnego 2011/12 powoli, ale nieustannie rosła. W efekcie tych zmian udział uczniów gimnazjów prowadzonych przez powiat i samorząd województwa w łącznej liczbie raciborskich gimnazjalistów wzrósł z 12,9 proc. w roku szkolnym 2007/08 do 23,3 proc. w bieżącym roku.

W odróżnieniu do sieci przedszkoli i szkół podstawowych, sieć gimnazjów prowadzonych przez miasto Racibórz nie jest szczególnie rozdrobniona – obecnie średnia wielkość gimnazjum jest zbliżona do mediany grupy miast powyżej 5 tys. mieszkańców. Jednak wielkości gimnazjów są mocno zróżnicowane – największe z nich grupuje niemal połowę uczniów, drugie pod względem wielkości $\frac{1}{4}$, a pozostałe dwa po ok. 15 proc. Poniższe zestawienia zawierają szczegółowe informacje o liczbach ich uczniów.

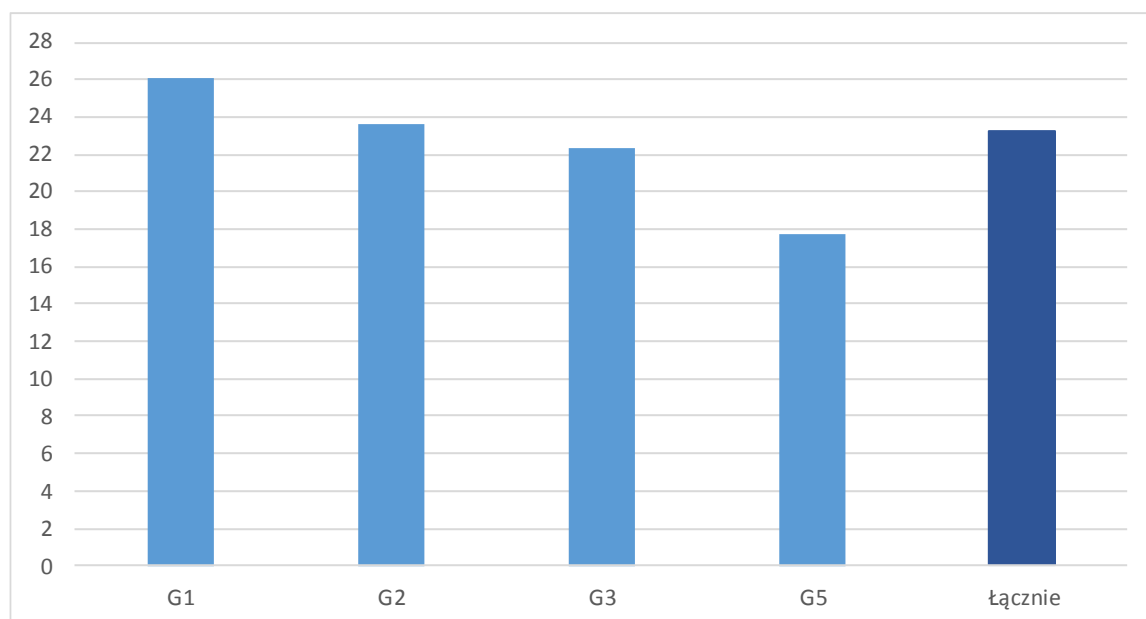
Tabela 15. Uczniowie i oddziały gimnazjów w roku 2015/16

Jednostka	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału
G1	495	19	26,05
G2	283	12	23,58
G3	179	8	22,38
G5	160	9	17,78
łącznie	1 117	48	23,27

Wykres 52. Liczby uczniów gimnazjów w roku 2015/16

Wykres 53. Średnie wielkości oddziałów gimnazjów w roku 2015/16

Gimnazja prowadzone przez samorząd województwa i powiat są zbliżone wielkością do G3 i G5 – Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego ma 181 uczniów, a Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi – 159.

Ostatnie zestawienie w tym podrozdziale przedstawia hipotetyczne zmiany liczb uczniów poszczególnych gimnazjów, gdyby przebieg zmian odpowiadał wariantowi A prognozy a proporcje wielkości szkół pozostały niezmienione.

Tabela 16. Prognoza zmian liczb uczniów w poszczególnych szkołach przy założeniu, że proporcje ich wielkości nie ulegną zmianie (na podstawie wariantu A prognozy liczb uczniów)

Rok	G1	G2	G3	G5
2016/17	501	286	181	162
2017/18	537	307	194	174
2018/19	507	290	183	164
2019/20	493	282	178	159
2020/21	514	294	186	166
2021/22	617	353	223	199
2022/23	622	356	225	201
2023/24	568	325	206	184
2024/25	492	281	178	159
2025/26	472	270	171	153
2026/27	461	264	167	149
2027/28	437	250	158	141
2028/29	428	245	155	138
2029/30	420	240	152	136
2030/31	415	237	150	134

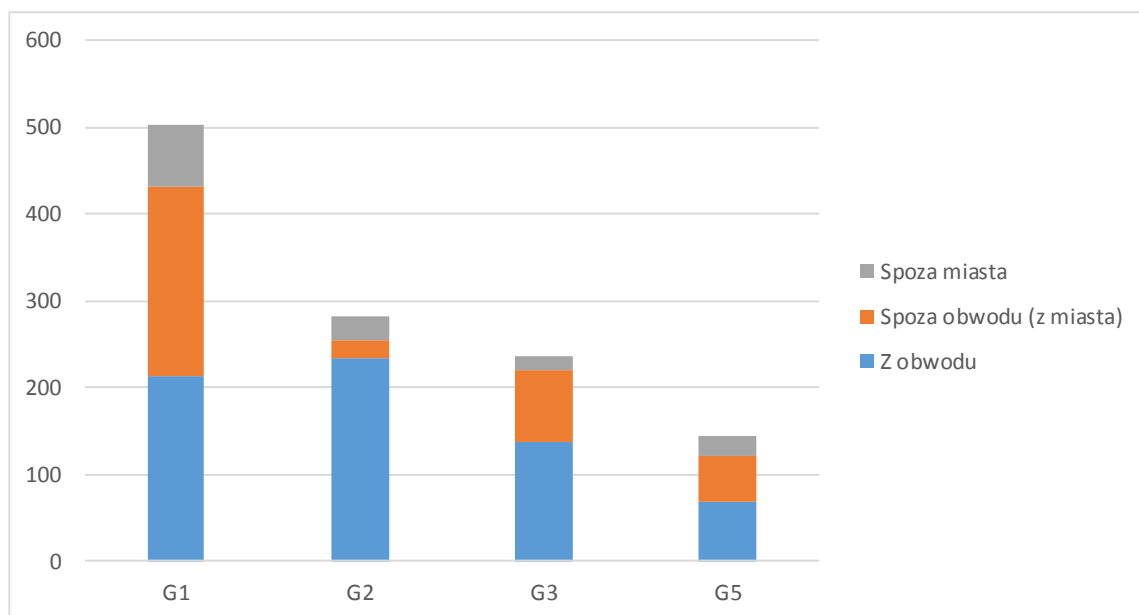
7.2. Uczniowie gimnazjów uczęszczający do szkół poza obwodami

Rysunek 5. Obwody gimnazjów

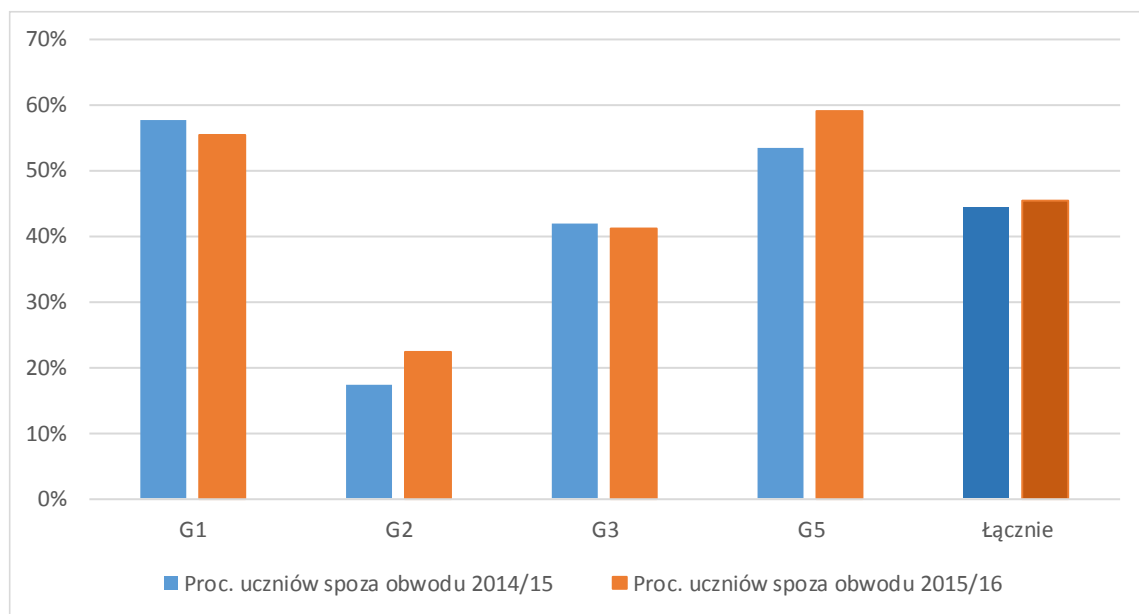

Wykresy 54 i 55 podają informacje o uczniach mieszkających poza obwodami poszczególnych szkół oraz poza terenem miasta. Wykres 54 przedstawia liczby uczniów w szkołach w podziale na tych, którzy mieszkają w obwodzie szkoły oraz tych, którzy mieszkają poza obwodem, ale w Raciborzu oraz uczniów spoza miasta. Wykres 55 zawiera dane o udziale uczniów spoza obwodu (mieszkających w mieście i poza miastem) oraz uczniów spoza miasta w ogólnej liczbie uczniów szkoły.

Wykres 54. Liczby uczniów gimnazjów w roku 2015/16 z uwzględnieniem miejsca zamieszkania

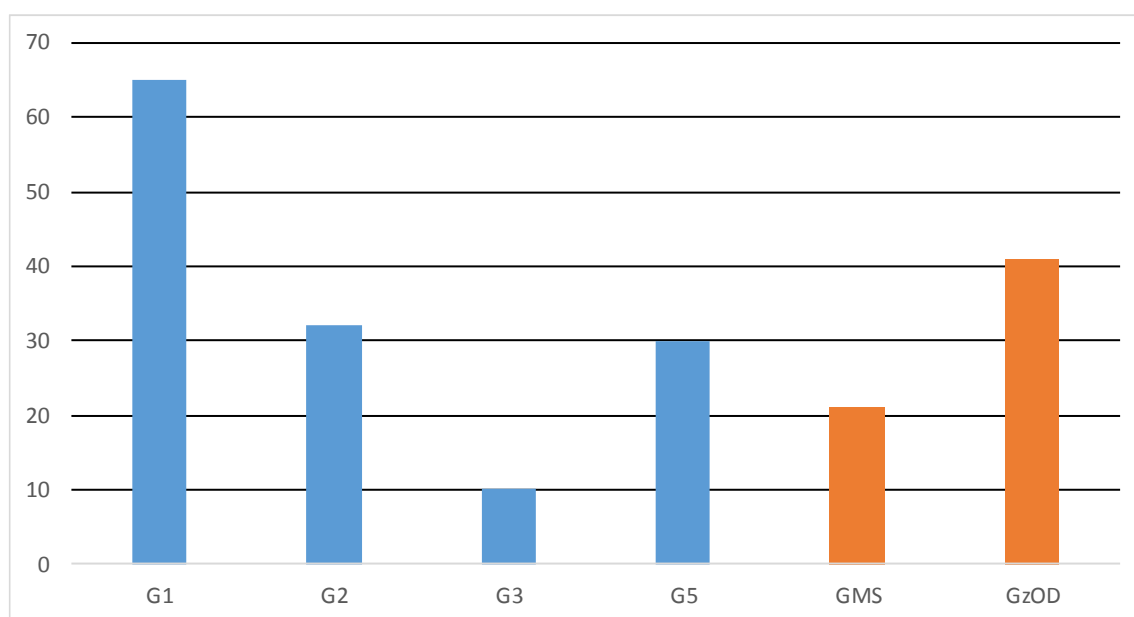
Wykres 55. Udziały uczniów spoza obwodu (w tym spoza miasta) w ogólnych liczbach uczniów gimnazjów

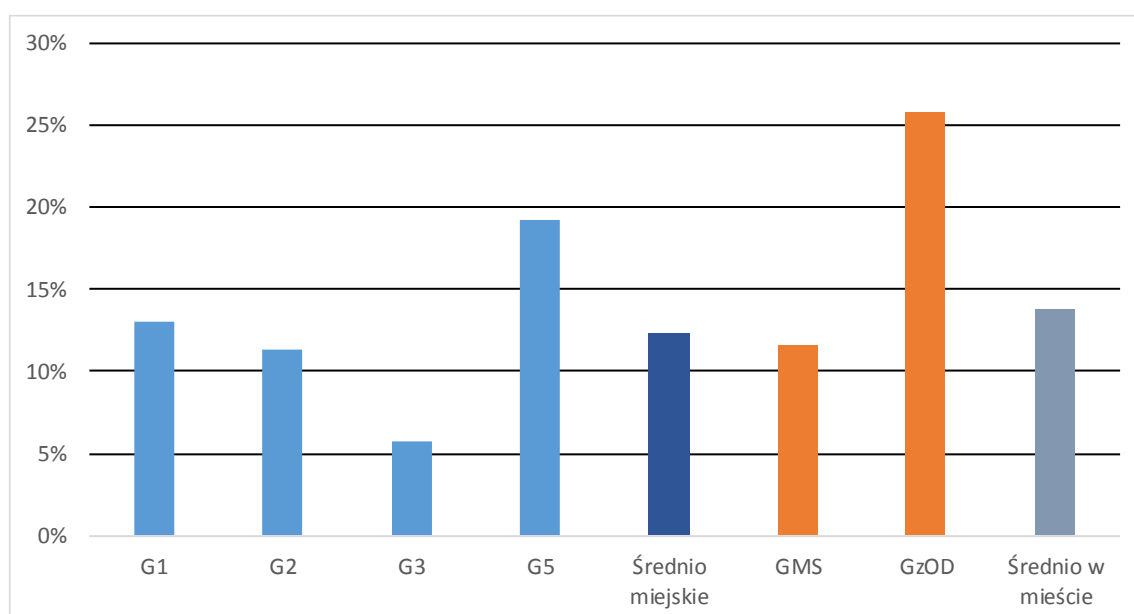
Jak widać, podobnie jak w wypadku szkół podstawowych, wybieranie gimnazjum spoza obwodu jest w Raciborzu zjawiskiem powszechnym – dotyczy to ponad 45 proc. uczniów. Zatem obwody mają znaczenie przede wszystkim formalne i nie stanowią bariery utrudniającej swobodny wybór szkoły.

Ostatnie dwa wykresy w tym podrozdziale zawierają porównanie liczb uczniów mieszkających poza Raciborzem w gimnazjach prowadzonych przez miasto i inne podmioty.

Wykres 56. Liczby uczniów spoza miasta w roku szkolnym 2015/16 (wszystkie gimnazja)

Wykres 57. Udziały uczniów spoza miasta w ogólnych liczbach uczniów gimnazjów w roku szkolnym 2015/16

Z zestawień wynika, że największy odsetek uczniów spoza miasta ma Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi – 25,8 proc., czyli 41 jego uczniów mieszka poza Raciborzem. Natomiast stosunkowo mała jest liczba uczniów spoza miasta w Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego – tylko 21 ze 181 uczniów tej szkoły (czyli 11,6 proc.) mieszka w innych miejscowościach. Tymczasem szkoła mistrzostwa sportowego z założenia powinna być szkołą regionalną, a nie ograniczoną zasięgiem swego oddziaływania tylko

do miasta i jego najbliższych okolic. Jednak Gimnazjum Mistrzostwa Sportowego w Raciborzu konkuruje o uczniów przede wszystkim z gimnazjami prowadzonymi przez miasto.

7.3. Liczby uczniów a baza lokalowa gimnazjów

Poniższe zestawienia umożliwiają porównanie wielkości bazy lokalowej gimnazjów z liczbami ich uczniów.

W zestawieniach tych kalkulacyjne pojemności szkół to liczby uczniów, dla których można zorganizować zajęcia na jednej zmianie. Wielkości te zostały wyliczone przy następujących założeniach:

- na salę, która została wykazana¹³ jako pomieszczenie dla 25 lub więcej uczniów, przypada jeden oddział kalkulacyjny;
- na salę, która została wykazana jako pomieszczenie dla 20-24 uczniów, przypada 0,75 oddziały kalkulacyjnego;
- na salę, która została wykazana jako pomieszczenie dla 12-19 uczniów, przypada 0,5 oddziały kalkulacyjnego;
- na jeden oddział kalkulacyjny przypada 24 uczniów¹⁴.

Obecnie liczba gimnazjalistów spada, ale – o ile nie nastąpi likwidacja szkół tego typu – w okolicach 2020 r. zacznie rosnać i w roku szkolnym 2022/23 osiągnie maksimum. Dlatego w zestawieniach porównujemy pojemność szkół z obecnymi liczbami ich uczniów oraz hipotetycznym liczbami maksymalnymi.

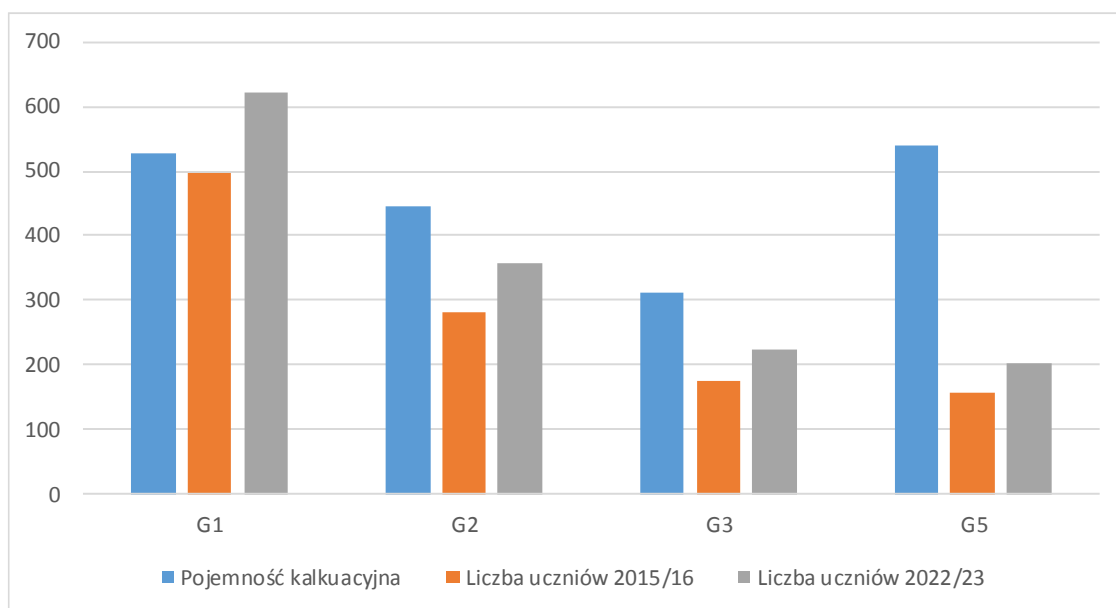
Tabela 17. Pojemności gimnazjów na jednej zmianie a liczby ich uczniów

Jednostka	Pojemność kalkulacyjna	Liczba uczniów 2015/16	Liczba uczniów 2022/23	Nadwyżka pojemności 2015/16	Nadwyżka pojemności 2022/23	% nadwyżki pojemności 2015/16	% nadwyżki pojemności 2015/16
G1	528	498	622	30	-94	6%	-18%
G2	444	281	356	163	88	37%	20%
G3	312	175	225	137	87	44%	28%
G5	540	156	201	384	339	71%	63%
Łącznie	1 824	1 110	1 404	714	420	39%	23%

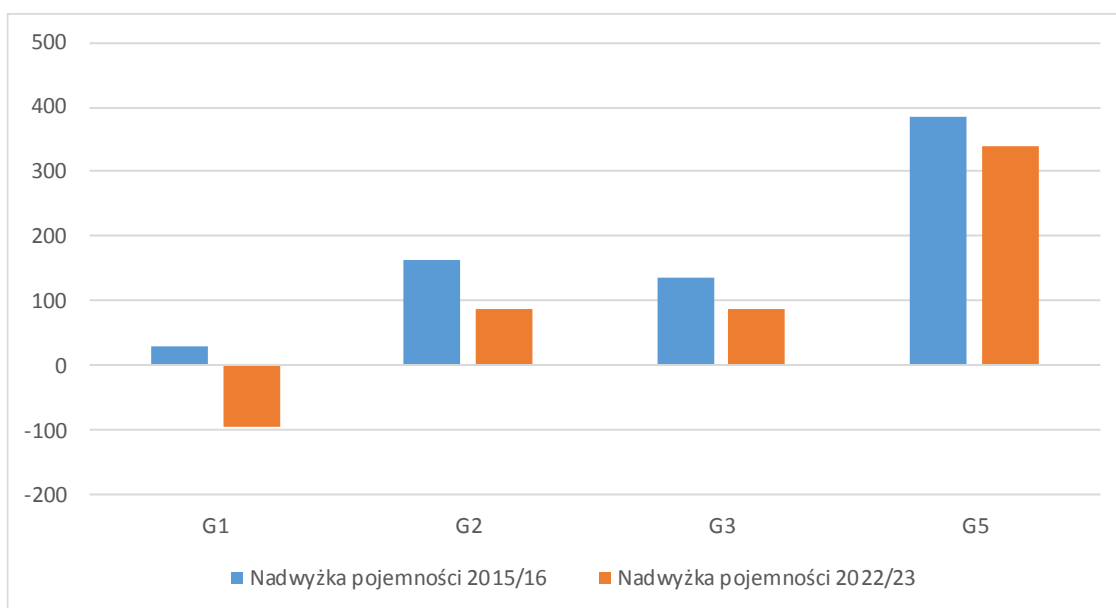
¹³ Szkoły miały obowiązek wykazać wszystkie sale znajdujące się w zajmowanych przez nie budynkach, czyli także pomieszczenia, które obecnie są wynajmowane na zasadach komercyjnych, użytkowane przez związki zawodowe itp.

¹⁴ Nie ma formalnego ograniczenia wielkości oddziałów gimnazjalnych. Oddziały 24-osobowe są optymalne z punktu widzenia wygody pracy i nauki oraz kosztów jednostkowych ze względu na stosunkowo niewielką liczebność i brak konieczności podziałów na grupy.

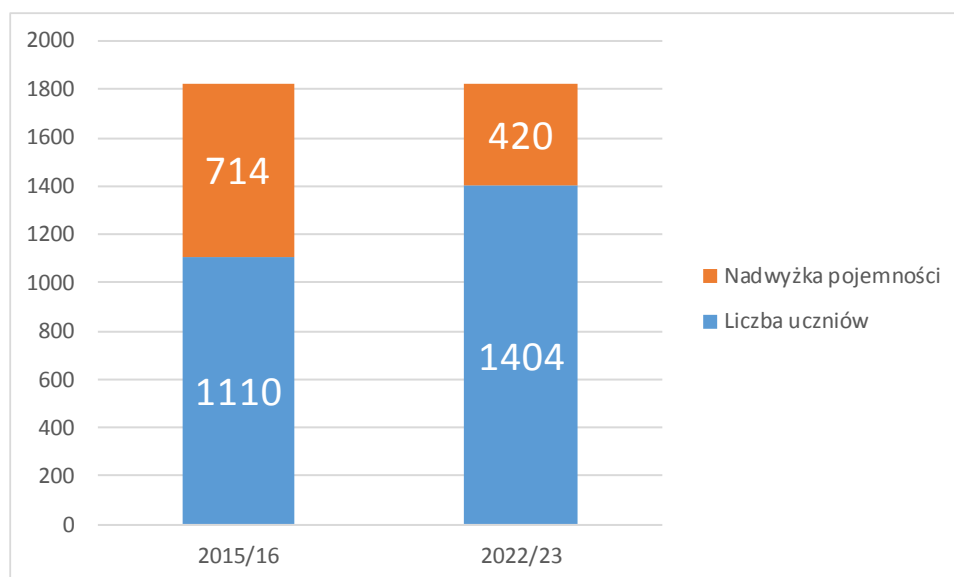
Wykres 58. Pojemności i liczby uczniów gimnazjów

Wykres 59. Nadwyżki pojemności gimnazjów

Wykres 60. Łączna liczba uczniów a nadwyżka pojemności gimnazjów

Z przedstawionych wyliczeń wynika, że wszystkie gimnazja mają obecnie nadwyżki pojemności (choć w G1 nadwyżka ta jest minimalna). Łączna nadwyżka pojemności gimnazjów przekracza obecnie 700 uczniów, a w roku 2022/23, w którym liczba gimnazjalistów osiągnie maksimum (o ile nie nastąpi likwidacja szkół tego typu) nadwyżka ta spadnie do ok. 400 uczniów.

8. Możliwości i potencjalne efekty optymalizacji sieci jednostek oświatowych

8.1. Przedszkola

8.1.1. Nadwyżka pojemności przedszkoli

Zamieszczone poniżej zestawienia zawierają dwa warianty prognozy zmian nadwyżki wolnych miejsc w przedszkolach. Wariant A zakłada utrzymanie obowiązku szkolnego dla sześciolatków, zaś wariant B – przywrócenie dawnych przepisów o obowiązku szkolnym od roku 2016/17 (zob. *Uwarunkowania prognozowania liczb uczniów i wychowanków przedszkoli*, str. 27).

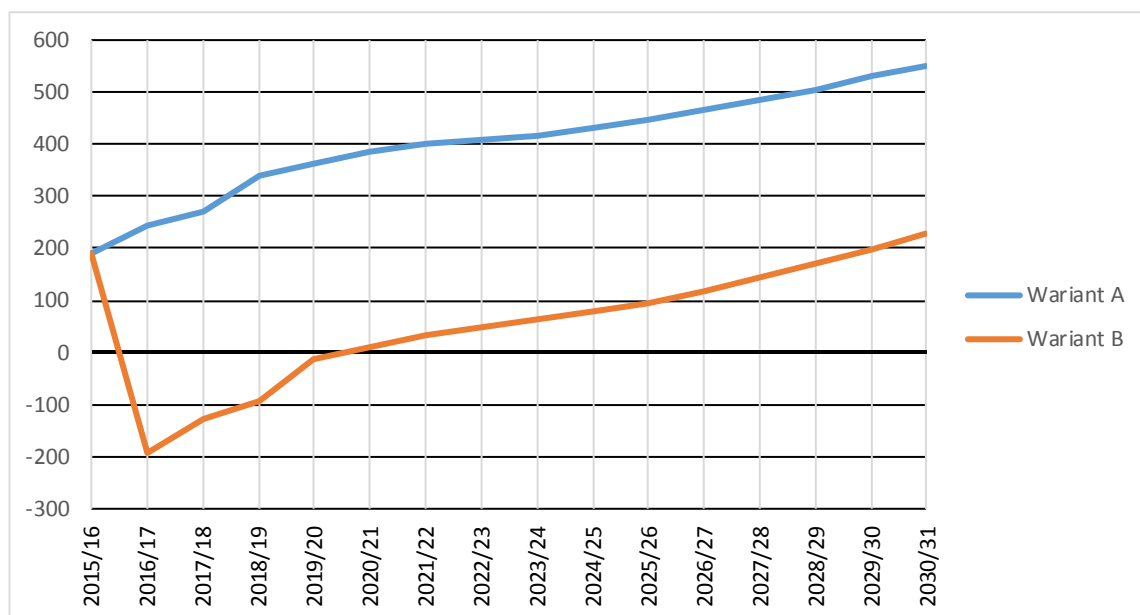
Tabela 18. Prognoza zmian nadwyżki pojemności przedszkoli przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej i wykorzystaniu sal dla grup co najmniej 20-osobowych

Rok	Wariant A	Wariant B
2015/16	189	189
2016/17	242	-192
2017/18	272	-128
2018/19	338	-95
2019/20	363	-15
2020/21	386	11
2021/22	400	34
2022/23	409	50
2023/24	418	64
2024/25	431	77
2025/26	447	96
2026/27	465	118
2027/28	485	143
2028/29	506	170
2029/30	530	199
2030/31	551	227

W pierwszym z tych wariantów nadwyżka miejsc będzie rosła, drugi zaś przewiduje pojawienie się na jakiś czas sporego deficytu miejsc.

Czy wariant B (lub jego modyfikacja) rzeczywiście jest prawdopodobny, okaże się zapewne najpóźniej wczesną wiosną 2016 r.

Wykres 61. Prognoza zmian nadwyżki pojemności przedszkoli przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

Należy poważnie rozważyć wprowadzenie takich zmian w sieci przedszkoli, które przynajmniej zmniejszyłyby tę nadwyżkę miejsc, która jest w nich obecnie i będzie w przyszłym roku, jeśli nie zmienią się przypisy o obowiązku szkolnym.

8.1.2. Założenia do oszacowania skutków likwidacji przedszkoli

Oszczędności związane z likwidacją przedszkoli zostały wyliczone w odniesieniu do liczb dzieci z roku 2015/16 i wydatków rzeczowych z 2014 r. przy następujących założeniach:

- wszystkie dzieci przechodzą do pozostałych przedszkoli (wypełniając wolne miejsca), przy czym przeniesienia te zorganizowane są w taki sposób, żeby zminimalizować konieczność tworzenia nowych oddziałów;
- liczby godzin pobytu przeniesionych dzieci w nowych przedszkolach są analogiczne jak w starych przedszkolach;
- w każdym przedszkolu liczba etatów nauczycieli oraz administracji i obsługi przed i po zmianie, wynika z parametrów standaryzacyjnych zaproponowanych w opracowaniu *Analiza organizacji placówek oświatowych prowadzonych przez Miasto Racibórz oraz propozycja standaryzacji zatrudnienia* z czerwca 2015 r., przygotowanym przez firmę VULCAN;
- koszt jednego nauczycielskiego etatu przeliczeniowego wynosi 62 600 zł, a koszt etatu administracji i obsługi 25 040;

- w P02 i P09, które połączone są w zespoły ze szkołami podstawowymi działającymi w tych samych budynkach, wydatki rzeczowe rozdzielane są pomiędzy szkołę i przedszkole proporcjonalnie do liczb etatów nauczycieli w symulacjach skutków wprowadzenia standardów zatrudnienia zawartych w przytoczonym wyżej opracowaniu;
- oszczędności na wydatkach rzeczowych związane z likwidacją jednostki oświatowej stanowią 80 proc. wydatków rzeczowych tej jednostki (pozostała część kosztów rzeczowych „przechodzi” wraz z dziećmi do innych placówek);
- likwidacja większych przedszkoli (P03, P12 i P20) nie powoduje zmian liczby etatów pracowników (nauczyciele oraz pracownicy administracji i obsługi przechodzą do innych przedszkoli razem z dziećmi).

8.1.3. Skutki likwidacji wybranych przedszkoli

Z perspektywy ekonomicznej oczywistym rozwiązaniem wydaje się likwidacja czterech najmniejszych przedszkoli – P02, P05, P09 i P16 – do których obecnie uczęszcza 170 wychowanków. Tabela 19 zawiera oszacowanie oszczędności, które mogłaby przynieść taka decyzja (założenia do wyliczenia skutków zmian opisane są w następnym podrozdziale).

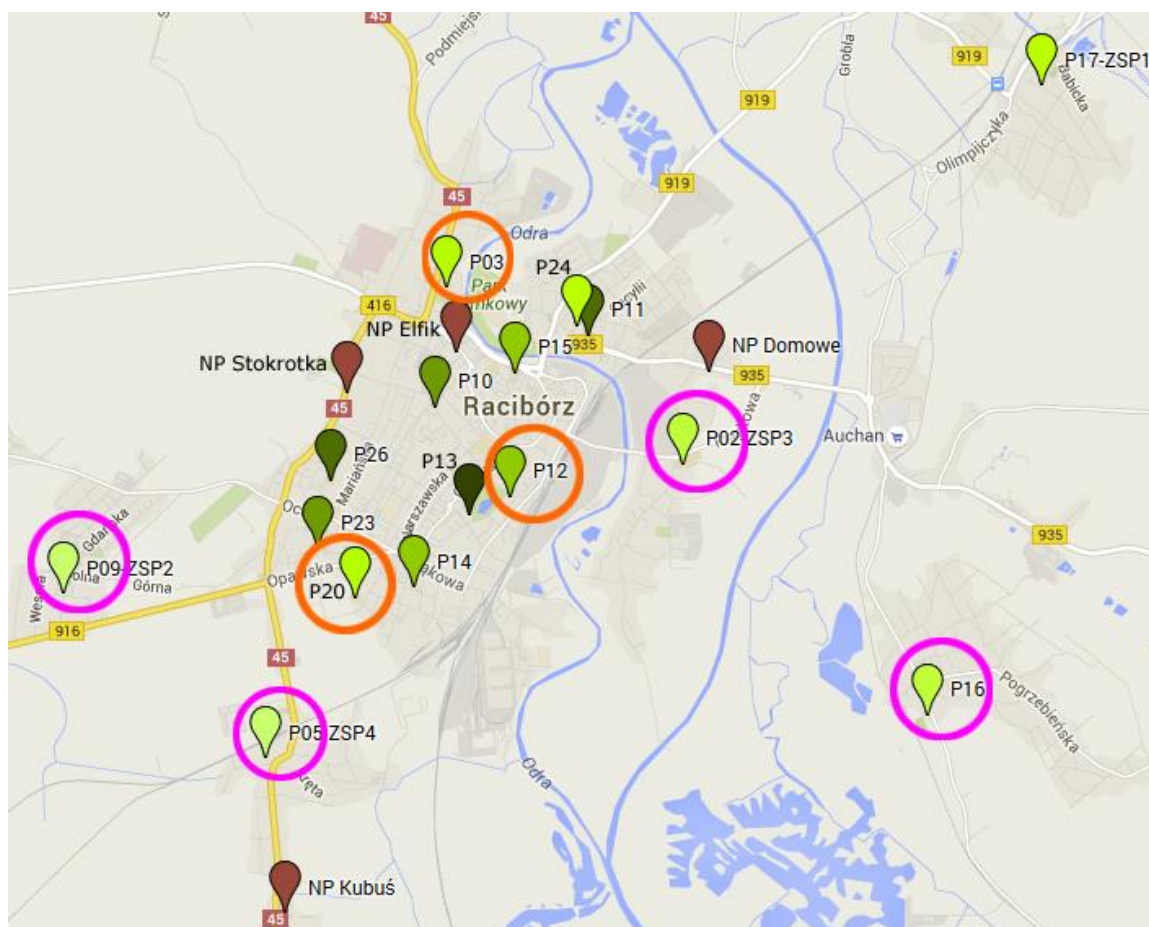
Tabela 19. Szacunkowe oszczędności związane z likwidacją najmniejszych przedszkoli (w skali roku)

Jednostka	Liczba dzieci	Oszczędność w etatach		Oszczędność w złotych				Pozostawienie szkoły w zespole	Efekt końcowy	
		nauczyciele	adm. i obsł.	nauczyciele	adm. i obsł.	wydatki rzeczowe	razem		przy likwidacji szkoły w zespole	przy pozostawieniu szkoły
P02-ZSP3	45	1,01	0,71	62 968	17 697	76 447	157 113	-76 447	157 113	80 666
P05-ZSP4	38	0,85	0,60	53 173	14 944	78 618	146 735	0	146 735	146 735
P09-ZSP2	40	0,89	0,63	55 972	15 731	80 535	152 238	-80 535	152 238	71 703
P16	47	1,05	0,74	65 767	18 484	92 489	176 740	0	176 740	176 740
Razem	170	3,80	2,67	237 880	66 857	328 089	632 826	-156 982	632 826	475 844

Rozwiązanie takie ma jednak następujące wady:

- Wszystkie przedszkola tej grupy, a zwłaszcza P05, P09 i P16, znajdują się w dużej odległości od innych placówek (zob. rysunek 6) . Ich likwidacja pogorszyłaby dostępność mieszkańców obrzeży miasta do opieki przedszkolnej.
- Dwa przedszkola (P02 i P09) funkcjonują w tych samych obiektach co szkoły podstawowe, z którymi tworzą zespoły szkolno-przedszkolne. Zatem uzyskanie pełnej efektywności ekonomicznej likwidacji tych przedszkoli byłoby możliwe tylko przy jednoczesnej likwidacji szkół wchodzących w skład zespołów (SP02 i SP07).

Rysunek 6. Położenie przedszkoli, których likwidację należy rozważyć

W takiej sytuacji warto więc rozważyć likwidację trzech spośród przedszkoli położonych w pobliżu innych placówek – są to P03, P12¹⁵ i P20 (nie zalecamy brania pod uwagę likwidacji Przedszkola nr 24, ponieważ funkcjonują w nim oddziały integracyjne i oddział specjalny).

Tabela 20. Szacunkowe oszczędności związane z likwidacją wybranych przedszkoli położonych w pobliżu innych placówek (w skali roku)

Jednostka	Liczba dzieci	Oszczędność w etatach		Oszczędność w złotych			
		nauczyciele	adm. i obsł.	nauczyciele	adm. i obsł.	wydatki rzeczowe	razem
P03	76	0,00	0,00	0	0	156 638	156 638
P12	91	0,00	0,00	0	0	181 730	181 730
P20	80	0,00	0,00	0	0	171 226	171 226
Razem	247	0,00	0,00	0	0	509 594	509 594

¹⁵ P12 jest przedszkolem dość dużym, ale funkcjonuje w starym zniszczonym budynku.

W wypadku likwidacji tych przedszkoli nie należy spodziewać się korzyści finansowych związanych ze zmniejszeniem zatrudnienia. Efekty ekonomiczne przyniesie tylko zmniejszenie wydatków rzeczowych.

Kwoty korzyści związanych z likwidacją małych i większych przedszkoli są zbliżone. Jednak efektywność zmian odnoszących się do małych placówek jest zdecydowanie większa. Dowodzi tego tabela 21, która zawiera informacje o oszczędnościach związanych z likwidacją przedszkoli w przeliczeniu na jednego wychowanka.

Tabela 21. Szacunkowe oszczędności związane z likwidacją przedszkoli w przeliczeniu na jednego wychowanka

Jednostka	Efekt końcowy	
	przy likwidacji szkoły w zespole	przy pozostawieniu szkoły
P02-ZSP3	3 491	1 793
P05-ZSP4	3 861	3 861
P09-ZSP2	3 806	1 793
P16	3 760	3 760
P03	2 061	2 061
P12	1 997	1 997
P20	2 140	2 140

8.2. Szkoły podstawowe i gimnazja

8.2.1. Nadwyżka pojemności szkół

Sieć szkół, która kształtowała się w czasach, gdy było o wiele więcej uczniów, jest zbyt obszerna w stosunku do obecnych potrzeb. Taki stan trwa już od wielu lat i niewiele zmieniło zwiększenie liczby uczniów szkół podstawowych z powodu objęcia sześciolatków obowiązkiem szkolnym. Na dodatek z wszystkich wariantów prognozy liczb uczniów wynika, że w przyszłości sytuacja jeszcze się pogorszy.

Skalę tego zjawiska ilustrują poniższe zestawienia. Zawierają one prognozy zmian nadwyżki wolnych miejsc w szkołach podstawowych i gimnazjach oraz łącznie dla szkół podstawowych i gimnazjów. Każda prognoza sporządzona została w trzech wariantach¹⁶:

- wariant A zakłada utrzymanie obecnych przepisów regulujących obowiązek szkolny i organizację systemu oświaty;
- wariant B zakłada przywrócenie od roku 2016/17 dawnych przepisów o obowiązku szkolnym (powrót sześciolatków do przedszkoli);
- wariant C zakłada przywrócenie od roku 2016/17 dawnych przepisów o obowiązku szkolnym oraz rozpoczęcie od roku 2017/18 procesu wygaszania gimnazjów i przedłużania nauki w szkołach podstawowych do ośmiu lat.

¹⁶ Zob. Uwarunkowania prognozowania liczb uczniów i wychowanków przedszkoli, str. 24.

Tabela 22. Prognoza zmian nadwyżki pojemności kalkulacyjnej szkół podstawowych przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

Rok	Wariant A	Wariant B	Wariant C
2015/16	768	768	768
2016/17	791	1 166	1 166
2017/18	871	1 211	781
2018/19	818	1 180	427
2019/20	857	1 165	474
2020/21	1 008	1 309	465
2021/22	1 246	1 534	501
2022/23	1 314	1 252	655
2023/24	1 359	1 321	898
2024/25	1 428	1 365	628
2025/26	1 456	1 435	700
2026/27	1 484	1 460	744
2027/28	1 506	1 487	821
2028/29	1 527	1 508	854
2029/30	1 550	1 529	890
2030/31	1 578	1 552	922

Wykres 62. Prognoza zmian nadwyżki pojemności kalkulacyjnej szkół podstawowych przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

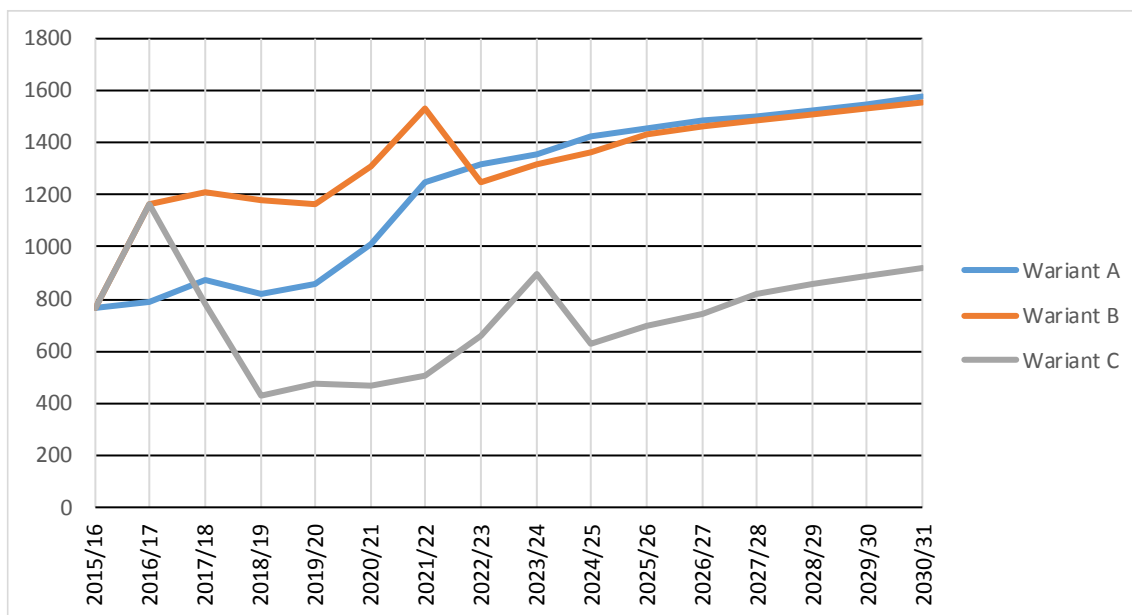

Tabela 23. Prognoza zmian nadwyżki pojemności kalkulacyjnej gimnazjów przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

Rok	Wariant A	Wariant B	Wariant C
2015/16	697	697	697
2016/17	694	694	694
2017/18	612	612	1 042
2018/19	679	679	1 432
2019/20	713	713	1 824
2020/21	665	665	1 824
2021/22	432	432	1 824
2022/23	420	762	1 824
2023/24	541	856	1 824
2024/25	715	1 047	1 824
2025/26	759	715	1 824
2026/27	783	762	1 824
2027/28	837	786	1 824
2028/29	858	844	1 824
2029/30	876	861	1 824
2030/31	888	879	1 824

Wykres 63. Prognoza zmian nadwyżki pojemności kalkulacyjnej gimnazjów przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

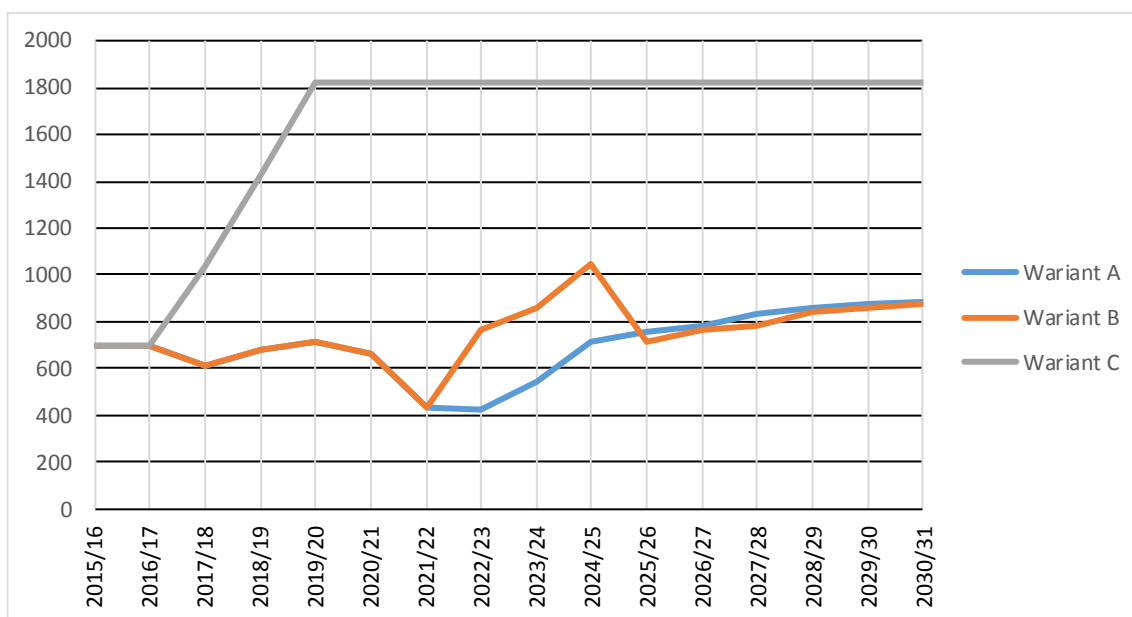
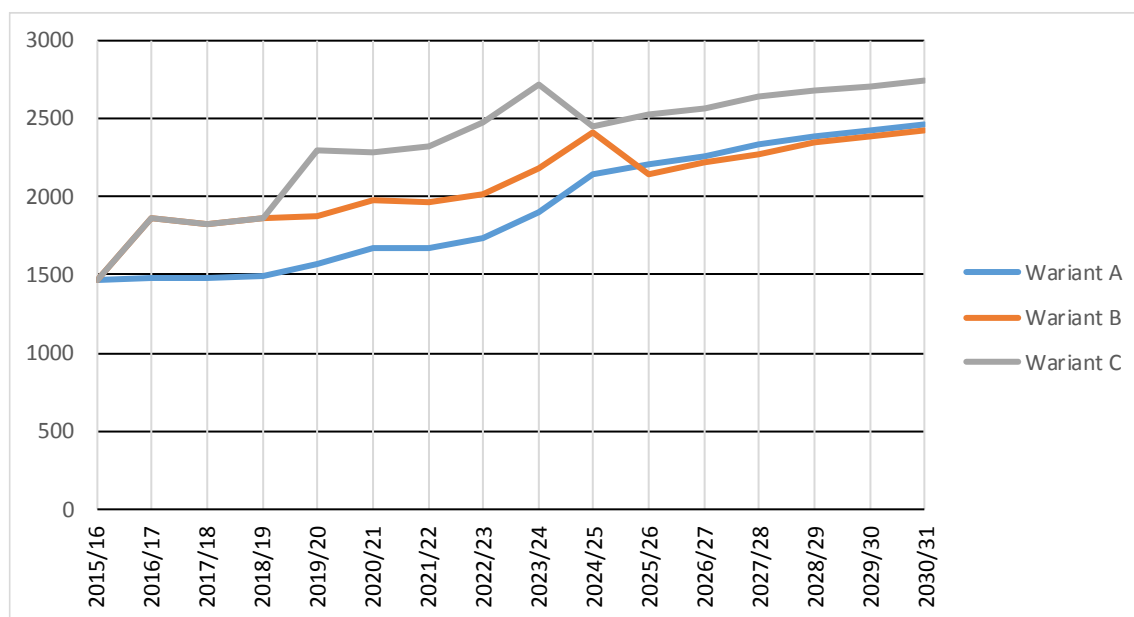

Tabela 24. Prognoza zmian łącznej nadwyżki pojemności kalkulacyjnej szkół podstawowych i gimnazjów przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

Rok	Wariant A	Wariant B	Wariant C
2015/16	1 464	1 464	1 464
2016/17	1 485	1 860	1 860
2017/18	1 483	1 823	1 823
2018/19	1 497	1 860	1 860
2019/20	1 570	1 878	2 298
2020/21	1 672	1 973	2 289
2021/22	1 677	1 965	2 325
2022/23	1 735	2 014	2 479
2023/24	1 900	2 178	2 722
2024/25	2 143	2 412	2 452
2025/26	2 215	2 150	2 524
2026/27	2 267	2 222	2 568
2027/28	2 343	2 272	2 645
2028/29	2 385	2 351	2 678
2029/30	2 427	2 390	2 714
2030/31	2 466	2 431	2 746

Wykres 64. Prognoza zmian łącznej nadwyżki pojemności kalkulacyjnej szkół podstawowych i gimnazjów przy zachowaniu obecnej bazy lokalowej

Z zestawień wynika, że już obecnie raciborskie szkoły podstawowe i gimnazja mogłyby bez trudu pomieścić o 1,4 tysiąca uczniów więcej. A w przyszłości, jeśli nie nastąpią zmiany w sieci szkół, nadwyżka miejsc jeszcze się powiększy. Co więcej, ewentualne zmiany przepisów o obowiązku szkolnym i likwidacja gimnazjów tylko przyspieszą wzrost liczby wolnych miejsc.

Niewielka nadwyżka liczby miejsc przydaje się dla zapewnienia komfortu pracy w szkołach. Jednak nadwyżka tak duża jak w Raciborzu stanowi dla oświaty poważne obciążenie. Wiąże się ono na przykład z koniecznością wydawania pieniędzy na zbyt małe oddziały w wielu szkołach nieelastycznych organizacyjnie, czyli tak małych, że poziomu

zatrudnienia nie da się w nich uzależnić bezpośrednio od liczby uczniów. Powoduje też konieczność ponoszenia dużych wydatków na samo utrzymanie obiektów. Każdy budynek szkolny, niezależnie od liczby uczących się w nim dzieci, trzeba przecież ogrzać, oświetlić, posprzątać i od czasu do czasu wyremontować. Te wszystkie pieniądze na pewno można by było wykorzystać z lepszym pożytkiem dla oświaty.

8.2.2. Założenia do oszacowania skutków likwidacji szkół

Oszczędności związane z likwidacją szkół zostały wyliczone w odniesieniu do liczb uczniów z roku 2014/15 i wydatków rzeczowych z 2014 r. przy następujących założeniach:

- zmiany są odnoszone do organizacji szkół zaproponowanej w symulacjach skutków wprowadzenia standardów zatrudnienia, zawartych w opracowaniu *Analiza organizacji placówek oświatowych prowadzonych przez Miasto Racibórz oraz propozycja standaryzacji zatrudnienia z czerwca 2015 r.*;
- wszyscy uczniowie przechodzą do szkół standaryzowanych tzw. pierwszą metodą wg parametrów zaproponowanych we wspomnianym wyżej opracowaniu;
- koszt jednego nauczycielskiego etatu przeliczeniowego wynosi 62 600 zł, a koszt etatu administracji i obsługi 25 040;
- w SP02, SP07 i SP14 które połączone są w zespoły z przedszkolami działającymi w tych samych budynkach, wydatki rzeczowe rozdzielane są pomiędzy szkołę i przedszkole proporcjonalnie do liczb etatów nauczycieli w symulacjach skutków wprowadzenia standardów zatrudnienia zawartych w przytoczonym wyżej opracowaniu;
- oszczędności na wydatkach rzeczowych związane z likwidacją jednostki oświatowej stanowią 80 proc. wydatków rzeczowych tej jednostki (pozostała część kosztów rzeczowych „przechodzi” wraz z uczniami do innych jednostek);
- zmniejszenie subwencji oświatowej związane z przeniesieniem uczniów należących do mniejszości narodowej wyliczone jest wg danych o subwencji oświatowej przyśługującej w 2015 r.

8.2.3. Zmiany w sieci szkół

Naszym zdaniem sieci szkół podstawowych i gimnazjów nie należy traktować jako zupełnie odrębnych systemów. Uważamy tak, ponieważ potrzebne jest elastyczne zarządzanie zasobami lokalowymi szkół obu typów. Zwłaszcza ze względu na to, że fala roczników powiększonych z powodu wprowadzenia obowiązku szkolnego dla sześciolatków, która obecnie jest na początku szkoły podstawowej, za kilka lat przejdzie do gimnazjów.

Utworzenie zespołów szkół

Elastyczne zarządzanie zasobami ułatwia fakt, że w Raciborzu istnieją dwa duże kompleksy obiektów oświatowych, w których sąsiadują ze sobą szkoła podstawowa i gimnazjum – SP01 i G2 oraz SP18 i G3. Jednak obecnie każda z tych szkół jest samodzielna. Zatem wszelkie zmiany podziału sal lekcyjnych, pozostających w dyspozycji szkół, funkcjonujących w tym samym kompleksie obiektów, wymagają ingerencji władz oświatowych miasta. Na dodatek współdzielona musi być także znaczna część infrastruktury tych obiektów, np. sale gimnastyczne, boiska i ich zaplecza, co może (choć nie musi) powodować tarcia i konflikty. Dlatego uważamy, że z perspektywy zarządczej optymalne byłoby utworzenie dwóch formalnych zespołów szkół ze wspólnymi kierownictwami. W skład jednego zespołu weszłyby SP18 i G3, a drugiego – SP01 i G2.

Likwidacja najmniejszych szkół

Ograniczenie zbędnej nadwyżki pojemności szkół można osiągnąć różnymi sposobami. Podobnie jak w wypadku przedszkoli, pierwszym narzucającym się rozwiązaniem jest likwidacja najmniejszych szkół podstawowych, czyli takich, które liczą mniej niż 200 uczniów (zob. rysunek 7) oraz jednego z mniejszych gimnazjów.

W tym wypadku nastąpiłaby:

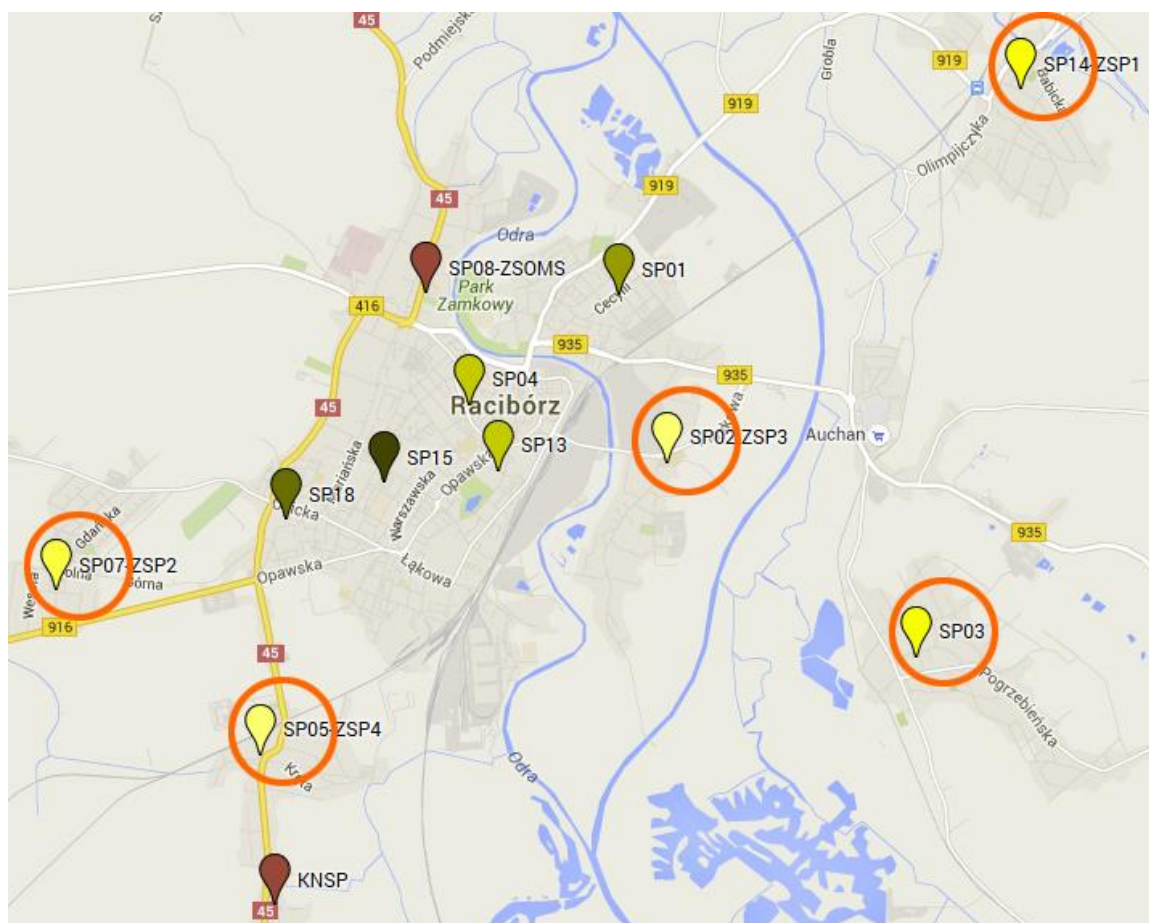
- likwidacja SP02 i przejście¹⁷ jej uczniów do SP15;
- likwidacja SP05 i przejście jej uczniów do kompleksu SP18+G3;
- likwidacja SP07 i przejście jej uczniów również do kompleksu SP18+G3;
- likwidacja SP14 i przejście jej uczniów do kompleksu SP01+G2;
- likwidacja G5 i przejście jego uczniów do G1 (i kompleksu SP18+G3).

Trzeba jednak pamiętać, że wymienione wyżej szkoły podstawowe leżą na obrzeżach miasta i pełnią tam istotne funkcje społeczne. Poza tym SP02, SP03, SP07 i SP14 mają siedziby w budynkach, w których znajdują się przedszkola wchodzące w skład tych samych zespołów szkolno-przedszkolnych¹⁸. Zatem efektywność ekonomiczna likwidacji tych szkół będzie mocno ograniczona, jeśli nie nastąpi jednoczesna likwidacja przedszkoli współużytkujących te same obiekty.

¹⁷ W praktyce nie wszyscy uczniowie zlikwidowanych szkół przejdą do jednostek wskazywanych przez organ prowadzący.

¹⁸ SP05 też jest częścią zespołu, ale zajmuje odrębny budynek.

Rysunek 7. Małe szkoły podstawowe na mapie miasta

Rozwiązania alternatywne

Możliwe są również rozwiązania alternatywne, np. zamiast SP14 można zlikwidować SP03, a uczniów z Gimnazjum nr 3 przenieść do Gimnazjum nr 5. W tym drugim wypadku w kompleksie SP18+G3 zwolniłoby się miejsce dla większej liczby uczniów likwidowanych szkół podstawowych.

Szczególnego namysłu wymaga kwestia przyszłości Gimnazjum nr 5. Szkoła ta zajmuje bowiem stylowy, zabytkowy kompleks budynków (najstarszy z nich pochodzi z końca XIX w.). Ten spory obiekt jest jednak obecnie wykorzystywany w bardzo małym stopniu, a na dodatek wymaga poważnych remontów. Z perspektywy finansów oświaty najkorzystniejsze byłoby więc zamknięcie tej szkoły. Pozostanie jednak problem z zagospodarowaniem zajmowanych przez nią budynków, które przez całą swoją długą historię pełniły funkcje oświatowe. Znalezenie dla nich zastosowania poza oświatą może być bardzo trudne.

Zestawienie zbiorcze

Tabela 25. Szacunkowe oszczędności związane z likwidacją szkół

Jednostka	Etaty		Pieniądze				Zmniejszenie korzyści		Efekt końcowy	
	nauczyciele	administracja i obsługa	nauczyciele	administracja i obsługa	wydatki rzeczowe	razem	strata na subwencji dla mniejszości	pozostawienie przedszkola	przy likwidacji przedszkola w zespole	przy pozostawieniu przedszkola
SP01	0,00	2,85	0	71 276	667 746	739 022	0	0	739 022	739 022
SP02-ZSP3	2,42	1,57	151 422	39 260	175 979	366 661	0	-167 180	366 661	199 481
SP03	2,43	0,70	151 909	17 490	167 038	336 437	0	0	336 437	336 437
SP04	1,42	1,44	89 170	36 180	301 130	426 480	0	0	426 480	426 480
SP05-ZSP4	4,98	1,41	311 678	35 300	124 652	471 631	-359 647	0	111 984	111 984
SP07-ZSP2	3,28	2,99	205 398	74 779	211 013	491 189	0	-200 462	491 189	290 727
SP13	0,00	1,74	0	43 517	493 891	537 408	0	0	537 408	537 408
SP14-ZSP1	1,20	1,50	74 842	37 652	196 074	308 568	0	-186 270	308 568	122 298
SP15	0,00	2,91	0	72 779	928 024	1 000 803	0	0	1 000 803	1 000 803
SP18	0,00	2,27	0	56 766	430 470	487 235	0	0	487 235	487 235
G3	5,98	0,00	374 626	0	0	374 626	0	0	374 626	374 626
G5	5,98	3,16	374 626	79 163	252 501	706 290	-56 786	0	649 504	649 504

Analizując tabelę 25, warto pamiętać, że likwidacja szkół będących częściami zespołów szkolno-przedszkolnych funkcjonujących w jednym obiekcie ma ograniczony sens, jeśli jednocześnie nie zostanie zlikwidowany cały zespół.

Problem ten nie dotyczy SP05, która jest wprawdzie częścią zespołu, ale zajmującego dwa niezależne budynki. Jednak opłacalność likwidacji tej szkoły bardzo znacznie ogranicza obowiązujący obecnie algorytm subwencji oświatowej. Przyznaje on bowiem zwiększoną wagę ($P_{12} = 1,1$) uczniom w oddziałach i szkołach dla mniejszości narodowych, jeśli łączna liczba tych uczniów w szkole podstawowej nie przekracza 84. W bieżącym roku kalendarzowym wg tej wagi przyznano subwencję dla 75 uczniów. Tymczasem likwidacja SP05 prawie na pewno spowodowałaby przeniesienie tych uczniów do szkół z liczbami osób korzystających z zajęć dla mniejszości narodowej większymi niż 84. A uczniom takich szkół przysługuje o wiele niższa waga subwencyjna ($P_{11} = 0,2$). Zatem likwidacja Szkoły Podstawowej nr 5 może się stać rzeczywiście opłacalna, jeśli nastąpi zmiana algorytmu subwencyjnego lub – paradoksalnie – gdy liczba jej uczniów wzrośnie powyżej 84.

Z wyliczeń przedstawionych w tabeli 25 wynika, że największe korzyści finansowe mogłaby przynieść likwidacja największych szkół, a zwłaszcza SP15. Taka sytuacja spowodowana jest wysokimi rzeczowymi kosztami utrzymania budynków dużych szkół. Jednak zupełnie inny obraz wyłania się z tabeli 26 która przedstawia porównanie efektywności ewentualnych zmian w przeliczeniu na jednego przenoszzonego ucznia.

Tabela 26. Szacunkowe oszczędności związane z likwidacją szkół w przeliczeniu na jednego ucznia z roku szkolnego 2014/15

Jednostka	Efekt końcowy	
	przy likwidacji przedszkola w zespole	przy pozostawieniu przedszkola
SP01	1 834	1 834
SP02-ZSP3	3 985	2 168
SP03	2 549	2 549
SP04	1 815	1 815
SP05-ZSP4	1 400	1 400
SP07-ZSP2	4 912	2 907
SP13	1 501	1 501
SP14-ZSP1	2 731	1 082
SP15	1 705	1 705
SP18	1 118	1 118
G3	1 542	1 542
G5	4 574	4 574

Likwidacja wszystkich gimnazjów i powrót sześciolatków do przedszkoli

Istnieje duże prawdopodobieństwo, że w najbliższych latach zostaną zrealizowane zaopowiedzi radykalnych zmian w systemie edukacji, czyli odwołanie reformy polegającej na obniżeniu wieku rozpoczynania obowiązkowego szkolnego oraz likwidacja gimnazjów. Zmiany liczb uczniów będą więc zbliżone do wariantu C prognozy.

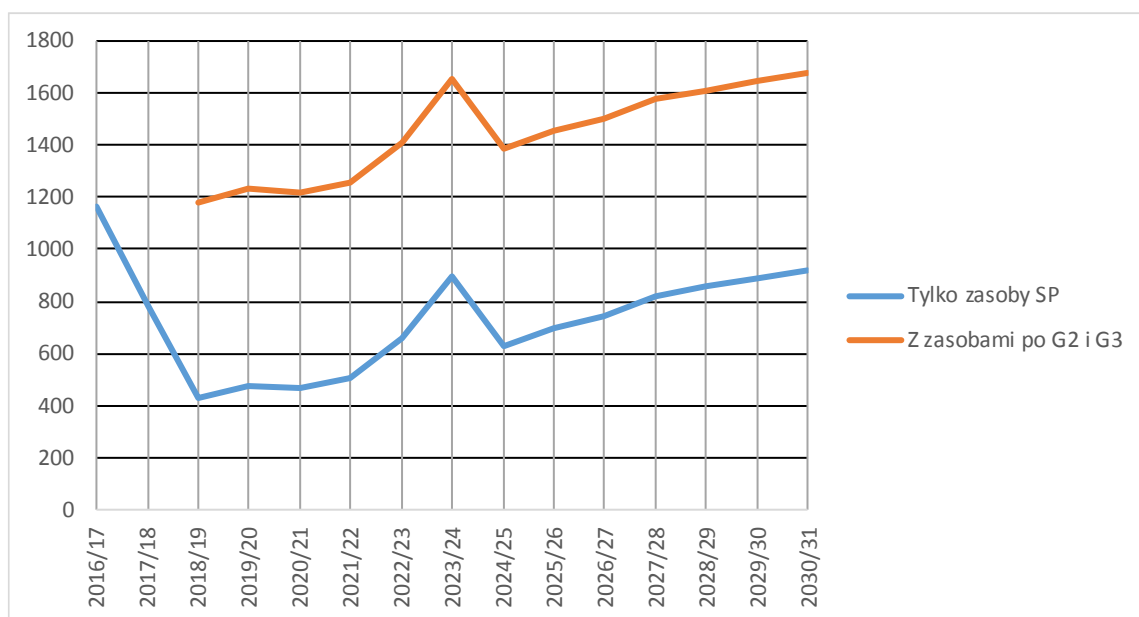
W takim wypadku likwidacja gimnazjów nastąpi z mocy prawa. Powstaje więc pytanie, czy zmiany wprowadzone w trybie ustawowym wystarczą do zniwelowania nadmiernej nadwyżki pojemności szkół.

Jak wynika z tabeli 27, zasoby lokalowe szkół prowadzonych przez miasto Racibórz są tak duże, że powiększone do ośmiu klas szkoły podstawowe bez trudu zmieszczą się w zajmowanych obecnych obiektach. Nadwyżka ich pojemności będzie jeszcze większa, jeśli SP01 i SP18 otrzymają wszystkie pomieszczenia zajmowane wcześniej przez G2 i G3.

Tabela 27. Nadwyżka pojemności szkół podstawowych przy wariancie C prognozy

Rok	Tylko zasoby SP	Z zasobami po G2 i G3
2016/17	1 166	
2017/18	781	
2018/19	427	1 183
2019/20	474	1 230
2020/21	465	1 221
2021/22	501	1 257
2022/23	655	1 411
2023/24	898	1 654
2024/25	628	1 384
2025/26	700	1 456
2026/27	744	1 500
2027/28	821	1 577
2028/29	854	1 610
2029/30	890	1 646
2030/31	922	1 678

Wykres 65. Nadwyżka pojemności szkół podstawowych przy wariancie C prognozy

Podjęcie działań optymalizujących sieć szkół i przedszkoli w Raciborzu jest więc bardzo potrzebne. W przeciwnym wypadku luka między liczbą uczniów i wychowanków, których mogą przyjąć raciborskie szkoły i przedszkola, a zapotrzebowaniem na miejsca w tych jednostkach będzie rosła. Na razie bowiem nic nie zapowiada odwrócenia niekorzystnego dla oświaty trendu demograficznego.

9. Objasnienia metodologiczne

W niniejszym rozdziale zawarte są szczegółowe informacje o sposobach wyliczania użytych w opracowaniu miar i wskaźników oraz prognozy demograficznej.

9.1. Finanse

Wszystkie wskaźniki finansowe wyliczane są na podstawie danych z rocznych sprawozdań Rb-27s i Rb-28s udostępnianych przez Ministerstwo Finansów.

Grupy wydatków i dochody własne

- Wydatki oświatowe – łączne wydatki z działów 801 (oświata i wychowania) oraz 854 (edukacyjna opieka wychowawcza), niezależnie od źródła finansowania (tzn, z uwzględnieniem wydatków finansowanych ze źródeł zagranicznych).
- Wydatki majątkowe – wydatki oświatowe bez wydatków z paragrafów należących do grupy *wydatki majątkowe* – 601 do 680.
- Wydatki osobowe – wydatki z paragrafów 302, 401, 404, 411, 412, 413 i 414. Przy wyliczaniu udziału wydatków osobowych w bieżących wydatkach oświatowych uwzględniane są tylko wydatki finansowane ze źródeł krajowych (czwarta cyfra paragrafu = 0).
- Bieżące wydatki rzeczowe – wydatki oświatowe pomniejszone o wydatki majątkowe i dotacje (czyli wydatki z paragrafów od 200 do 301). Przy wyliczaniu udziału wydatków osobowych w bieżących wydatkach oświatowych uwzględniane są tylko wydatki finansowane ze źródeł krajowych (czwarta cyfra paragrafu = 0).
- Wydatki budżetu – łączne wydatki budżetu JST (niezależnie od źródła finansowania).
- Dochody własne – dochody z paragrafów 001, 002 oraz 031 do 097).

Wskaźnik nadwyżki wydatków nad subwencją

Wskaźnik nadwyżki wydatków nad subwencją wyliczany jest wg następującego wzoru:

$$\frac{\text{subwencyjne wydatki oświatowe}}{\text{subwencja oświatowa}} \cdot 100\% - 100\%$$

Na *subwencyjne wydatki oświatowe* składa się:

- suma wydatków z działów:
 - 801 (*oświata i wychowanie*)
 - oraz
 - 854 (*edukacyjna opieka wychowawcza*),
- finansowanych ze źródeł krajowych (czwarta cyfra paragrafu = 0).

Z tym, że do *subwencyjnych wydatków oświatowych* **nie są** wliczane:

- wydatki z rozdziałów:
 - 80103 (*oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych*),
 - 80104 (*przedszkola*),
 - 80113 (*dowożenie uczniów do szkół*);
- wydatki z paragrafów należących do grupy *wydatki majątkowe* – 601 do 680.

9.2. Organizacja szkół i przedszkoli

- Wskaźniki odnoszące się do organizacji szkół i przedszkoli odzwierciedlają sytuację wg stanu z 30 września każdego z rozpatrywanych lat szkolnych.
- W zestawieniach uwzględnione zostały tylko szkoły dla dzieci i młodzieży bez szkół specjalnych.
- Nauczycielskie etaty przeliczeniowe – liczba etatów przeliczeniowych jest równa liczbie nauczycieli, którą należałoby zatrudnić, żeby wszyscy ci nauczyciele byli pełnozatrudnieni i żaden z nich nie miał przydzielonych godzin ponadwymiarowych.

Np. 27 lekcji języka polskiego, które realizuje się wg 18-godzinnego pensum, niezależnie od sposobu rozdzielenia pomiędzy różnych nauczycieli, daje zawsze 1,5 etatu przeliczeniowego ($27/18 = 1,5$). Analogicznie 60 godzin zajęć bibliotekarzy, które rozliczane są wg pensum 30-godzinnego da 2 etaty ($60/30$), a 450 godzin różnych lekcji rozliczanych wg pensum 18-godzinnego da 25 etatów.
- Liczba uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy – wskaźnik, który w syntetyczny sposób charakteryzuje organizacyjne warunki kształcenia i wychowania. Przy jego wyliczaniu można uwzględniać i pomijać różne rodzaje etatów (zajęć nauczycieli), np. przy porównywaniu szkół lepiej jest pominąć etaty nietypowe i występujące incydentalnie, takie jak urlopy dla poratowania zdrowia, nauczanie indywidualne lub zniżki godzin doradców metodycznych.
- W niniejszym opracowaniu przy wyliczaniu liczb uczniów przypadających na nauczycielski etat przeliczeniowy uwzględnione zostały wszystkie etaty nauczycieli.

- Liczba dzieci przypadających na etat przeliczeniowy nauczyciela przedszkola – wskaźnik analogiczny do liczby uczniów przypadających na jeden nauczycielski etat przeliczeniowy (w szkołach i innych jednostkach poza przedszkolami).

9.3. Prognoza liczb uczniów i zapotrzebowania na miejsca w przedszkolach

Prognoza została opracowana na podstawie:

- *Prognozy ludności na lata 2014-2050* sporządzonej przez Główny Urząd Statystyczny.
- Danych o liczbie ludności wg pojedynczych roczników w gminie i powiecie z Banku Danych Lokalnych GUS.
- Danych z bazy danych oświatowych Systemu Analiz Samorządowych (SAS), dla której pierwotnym źródłem danych jest system informacji oświatowej (SIO).

Maksymalny poziom dokładności prognozy GUS obejmuje całe powiaty (odrębnie dla terenów miejskich i wiejskich). W celu sprowadzenia tej prognozy do poziomu gminy Racibórz przyjęliśmy, że przez cały okres prognozy dla każdego analizowanego rocznika udział mieszkańców gminy w prognozowanej liczbie mieszkańców powiatu odpowiada stosunkowi rzeczywistej liczby mieszkańców gminy w wieku do 20 lat do liczby mieszkańców powiatu raciborskiego w tej samej grupie wiekowej z 2013 r., czyli startowego roku prognozy.

W wypadku gminy Racibórz udział ten stanowił 49,5 proc. ludności terenów miejskich powiatu.

Ponadto w poszczególnych wariantach prognozy przyjęliśmy założenia opisane w podrozdziale *Uwarunkowania prognozowania liczb uczniów i wychowanków przedszkoli* oraz następujące założenia szczegółowe:

- W kolejnych latach prognozy do przedszkoli pójdzie 92 proc. pięcioletków, 92 proc. czterolatków, 85 proc. trzylatków i 10 proc. dwulatków.
- Do przedszkoli prowadzonych przez JST uczęszczać będzie 95,8 proc. wszystkich wychowanków przedszkoli w gminie.
- Do kolejnych klas szkoły podstawowej przechodzić będzie 98,3 proc. uczniów (średnia z lat 2012/13-2014/15).
- Liczba uczniów klasy I gimnazjum stanowić będzie 99 proc. liczby absolwentów szkół podstawowych prowadzonych przez JST z poprzedniego roku szkolnego (średnia z lat 2012/13-2014/15).
- Liczba uczniów II klasy gimnazjów stanowić będzie 99,3 proc. pierwszoklasistów z poprzedniego roku szkolnego (średnia z lat 2012/13-2014/15).

- Liczba uczniów klasy III gimnazjum stanowić będzie 97,7 proc. drugoklasistów z poprzedniego roku szkolnego (średnia z lat 2012/13-2014/15).